

„Analiza formularzy części rekomendacyjnej pod kątem technik prezentacji wniosków i rekomendacji wykorzystujących mechanizmy CAS”

Projekt pod nazwą „Narzędzie agregowania i monitorowania danych
w obszarze włączenia społecznego”

Warszawa, lipiec 2018

SPIS TREŚCI

Spis treści.....	2
I. Wprowadzenie.....	3
II. Analiza obecnego narzędzia oceny zasobów pomocy społecznej pod kątem stosowania technik wizualizacji	4
1. Wizualizacja graficzna na stronie tytułowej.....	4
2. Zastosowanie technik wizualizacji w polach opisowych	5
3. Porównanie danych sprawozdania własnej jednostki z innymi jednostkami w CAS	9
III. Nowy sposób wizualizacji danych w ramach oceny zasobów pomocy społecznej	14
1. Wykresy słupkowe.....	17
2. Wykresy liniowe	25
3. Wykresy kołowe	29
4. Wykresy warstwowe.....	33
5. Wykresy punktowe	37
6. Wykresy okrężne	39
7. Inne dostępne formy prezentacji danych w Oracle BI	40
IV. Wybrane propozycje wizualizacji wskaźników przy wykorzystaniu sugerowanych form prezentacji.....	42
1. Kadra zasobów pomocy społecznej.....	42
2. Infrastruktura pomocy społecznej	45
3. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej	48
4. Pomoc w formie świadczeń.....	52
5. Pomoc w formie usług	55
6. Wydatki na zadania pomocy społecznej	58
7. Korzystanie ze świadczenia wychowawczego (500+)	60
8. Piecza zastępcza	60
9. Demografia	64
V. Podsumowanie.....	66
VI. Wykaz zastosowanych skrótów.....	69
VII. Spis rysunków i tabel	70
1. Wykaz wykresów.....	70
2. Wykaz map	72
3. Wykaz zdjęć.....	72
4. Wykaz tabel	73
VIII. Wykaz wykorzystanych źródeł	74

I. WPROWADZENIE

W styczniu 2018 roku celem stworzenia nowego narzędzia oceny zasobów pomocy społecznej został uruchomiony przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w partnerstwie z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych projekt pod nazwą „Narzędzie agregowania i monitorowania danych w obszarze włączenia społecznego” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Jednym z produktów pierwszego etapu prac projektowych był dokument „Raport z przeglądu formularzy OZPS na poziomie gminy i powiatu oraz z konsultacji regionalnych”. Stanowił on diagnozę sposobu przygotowania przez gminy, powiaty i województwa oceny zasobów pomocy społecznej przy wykorzystaniu formularza i narzędzi w systemie CAS.

Jednym z wniosków sformułowanych w ramach powyższej analizy była konkluzja, że pomimo sporządzania przez gminy i powiaty oceny zasobów przy pomocy formularza w systemie CAS, jednostki samorządu nie wykorzystują w całości jego potencjału, na przykład możliwości zastosowania elementów graficznych (wykresów, map, analiz porównawczych w obrębie powiatu, województwa), traktując go przeważnie jako narzędzie sprawozdawcze. Zupełnie inaczej sytuacja przedstawia się na poziomie regionów. W ich przypadku 14 na 16 województw zastosowało w swoich raportach elementy graficzne. W sześciu regionalnych raportach zostały umieszczone dodatkowe elementy prezentacji danych (np. karta gminy, powiatu, województwa, schematy pomiaru ubóstwa, informacje z przeprowadzonych badań), pomocne w kreowaniu regionalnej polityki społecznej.

Realizatorzy projektu, ze względu na niewykorzystywanie przez gminy i powiaty elementów graficznych przy tworzeniu raportów OZPS, postanowili przeprowadzić analizę dotychczasowych formularzy, pod kątem prezentacji wizualnej wniosków i rekomendacji przy wykorzystaniu możliwości systemu Centralnej Aplikacji Statystycznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Niniejszy raport jest przedstawieniem analizy technik wizualizacji danych w ramach obecnie dostępnych narzędzi w CAS oraz propozycji nowego sposobu ich prezentacji.

II. ANALIZA OBECNEGO NARZĘDZIA OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ POD KĄTEM STOSOWANIA TECHNIK WIZUALIZACJI

Zrozumienie potrzeby wprowadzenia nowego kompleksowego systemu prezentacji wizualnej danych w ramach systemu CAS wymaga krótkiej analizy dotychczasowych możliwości wykorzystania elementów graficznych do tworzenia raportów w ramach OZPS. Od początku zakładano, że formularz będzie umożliwiał dodawanie wykresów, map i innych elementów graficznych reprezentujących dane statystyczne. Jednakże użytkownicy systemu CAS przygotowujący ocenę zasobów pomocy społecznej, rzadko korzystali z tej możliwości.

1. WIZUALIZACJA GRAFICZNA NA STRONIE TYTUŁOWEJ

Najczęściej wykorzystywanym przez jednostki samorządu terytorialnego elementem graficznym w dotychczas tworzonych raportach OZPS było umieszczenie na stronie tytułowej dokumentu godła/herbu gminy lub powiatu.

Zdjęcie 1. Strona tytułowa formularza Oceny zasobów pomocy społecznej.

✓ ✕ 🖨️ 📄

gryficki

Ocena zasobów pomocy społecznej

na rok 2011 dla powiatu gryfickiego

Autorzy:

Joanna Mazurska

Źródło: Podręcznik użytkownika Centralnej Aplikacji Statystycznej <http://cas.mpips.gov.pl/CAS-pomoc/pomoc/index.html>

Formularz umożliwia wstawienie elementu graficznego w dwóch miejscach na stronie tytułowej:

- w nagłówku dokumentu,
- w stopce dokumentu.

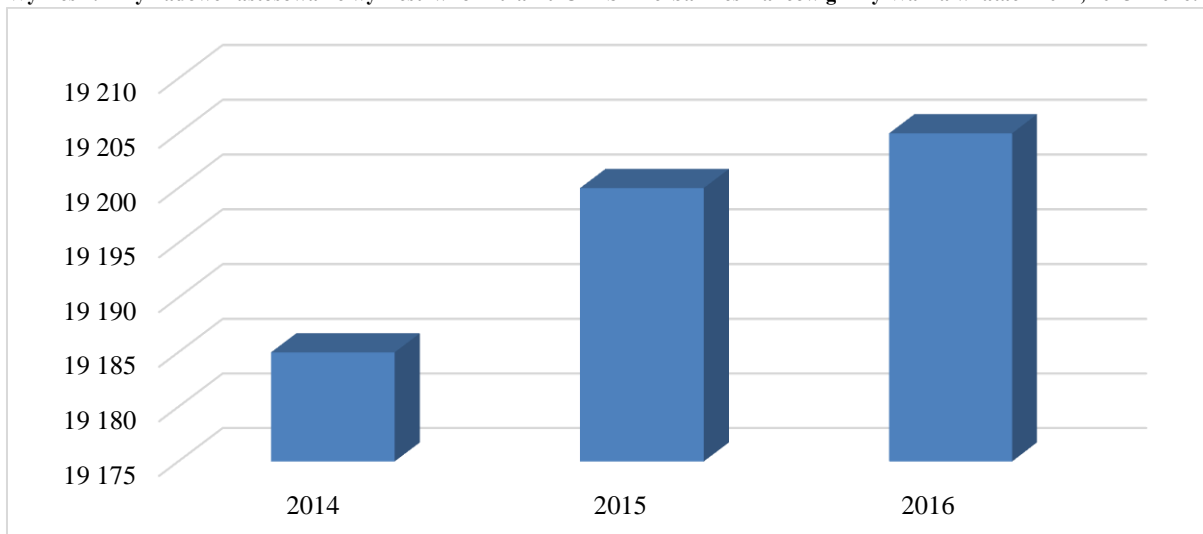
Jednakże, aby umieścić element graficzny na stronie tytułowej system stawia przed użytkownikiem określone wymagania odnośnie rozmiarów, rozdzielczości oraz wymiarów przesyłanych plików, co może sprawiać problem osobom nieposiadającym umiejętności posługiwania się obrazami z wykorzystaniem aplikacji graficznych. W obu polach maksymalny rozmiar wstawianego załącznika nie może przekroczyć 100 KB (kilobajtów). Oprócz tego system wymaga zastosowania określonej rozdzielczości dla umieszczanych obrazów w wymiarach: 300 na 150 pikseli dla nagłówka oraz 650 na 150 pikseli dla stopki. Formularz daje co prawda, możliwość przesłania zdjęć w większym formacie, jednakże system i tak ograniczy wymiary przesłanej grafiki do wymienionych powyżej wartości.

2. ZASTOSOWANIE TECHNIK WIZUALIZACJI W POLACH OPISOWYCH

Inną możliwością zastosowania elementów graficznych w obecnie tworzonych raportach OZPS jest prezentacja zebranych danych statystycznych w postaci map i wykresów. Jednakże wspomniana funkcjonalność jest dostępna tylko dla sprawozdań zbiorczych na poziomie krajowym i województwa. W przypadku gmin i powiatów tworzenie wykresów i map odbywa się poza oknem edycji formularza i podobnie jak to miało miejsce w przypadku strony tytułowej, ich wklejanie w treść pól opisowych odbywa się poprzez import uprzednio wygenerowanego obrazu. Z możliwości zastosowania wizualizacji danych gminy i powiaty korzystały bardzo rzadko. Powody takiego stanu rzeczy zostały opisane w raportach stworzonych w pierwszej części projektu tj. „Raporcie z przeglądu formularzy OZPS na poziomie gminy i powiatu oraz z konsultacji regionalnych” oraz raporcie „Nowy sposób sporządzania OZPS w celu planowania lokalnej polityki i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”.

Wykres 1. Przykładowe zastosowanie wykresu w formularzu OZPS – liczba mieszkańców gminy Warka w latach 2014, 2015 i 2016.

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej gminy Warka za 2016 rok. Stan na 31 grudnia 2016 r.

Dostęp do generatora map oraz wykresów jest możliwy poprzez rozwinięcie w głównym oknie dialogowym listy możliwych operacji dla sprawozdania i wybranie opcji "Prezentacja sprawozdania – szczegóły (HTML)". Po otwarciu się dokumentu w wybranej przez nas formie należy wytypować wiersz, którego dane chcemy zaprezentować a następnie poprzez wskazanie odpowiedniej ikony w kształcie mapy lub wykresu uruchomić generator tejże. Po wykonaniu tych czynności otwiera nam się nowe okno, w którym mamy możliwość tworzenia wybranej przez nas grafiki.

Zdjęcie 2. Okno prezentacji formularza w formie HTML.

Wprowadzenie

1. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej

DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ (stan na 31.XII)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Lata poprzednie		Rok oceny	PROGNOZA*		
	Rok 2010	Rok 2011		Rok po ocenie	Dwa lata po ocenie	
MIESZKAŃCY (w osobach)						
	1	5 435 265	5 442 620	5 596 887	0	0
KOBIETY						
	2	2 796 839	2 802 477	2 885 893	0	0
	3	0	0	0	0	0
	4	0	0	0	0	0
	5	0	0	0	0	0

Źródło: <http://cas.mpips.gov.pl/CAS-pomoc/pomoc/index.html>.

Podgląd tworzonych map odbywa się w nowym oknie, gdzie mamy możliwość zmienić wybrane parametry konstruowanych elementów graficznych oraz zapisać efekty przeprowadzonych przez nas czynności w postaci obrazów. W kreatorze mamy także możliwość zastosowania różnych opcji, które umożliwiają użytkownikowi dokonanie wyboru:

- roku prezentacji danych (dwa lata wstecz, rok oceny, prognoza rok po ocenie, prognoza dwa lata po ocenie),
- dodania wartości uzupełniającej prezentowanej za pomocą koloru obramowania odpowiedniej jednostki administracyjnej (np. dwa wskaźniki naraz),
- podziału obszaru na mniejsze jednostki administracyjne (kraju na województwa, województwa na powiaty, powiatu na gminy) z możliwością rozsunięcia na prezentowanej mapie jednostek w celu ich lepszej prezentacji,
- zakresu prezentowanych danych w postaci doboru jednostek, które chcemy przestawić (PCPR, MOPS, OPS),
- w konfiguracji legendy (zakresy liczbowe zmiennej oraz dobranie do nich odpowiednich kolorów).

Zdjęcie 3. Okno generatora map w systemie CAS.

WOJ. MAZOWIECKIE
MIESZKAŃCY (w osobach); Ogółem

Lata poprzednie

Rok 2015

Rok 2016

Rok oceny
PROGNOZA*

Rok po ocenie

Dwa lata po ocenie

Legenda

- od 31 775 do 52 571
- od 52 572 do 76 942
- od 76 943 do 111 038
- od 111 039 do 235 043
- 3 488 702

Konfiguracja prezentowanej mapy

Podział obszaru na: Powiaty Rozsuń obiekty Pokaż wartości

Zakres prezentowanych danych: PCPR MOPR OPS

Zastosuj

Konfiguracja legendy

Wyznaczanie przedziałów przez: użytkownika domyślne Kolorы domyślne

Lp	Od	Do	Kolor
1	31775	52571	
2	52572	76942	
3	76943	111038	
4	111039	235043	
5	3488702	3488702	

Zastosuj

Generowanie dokumentu

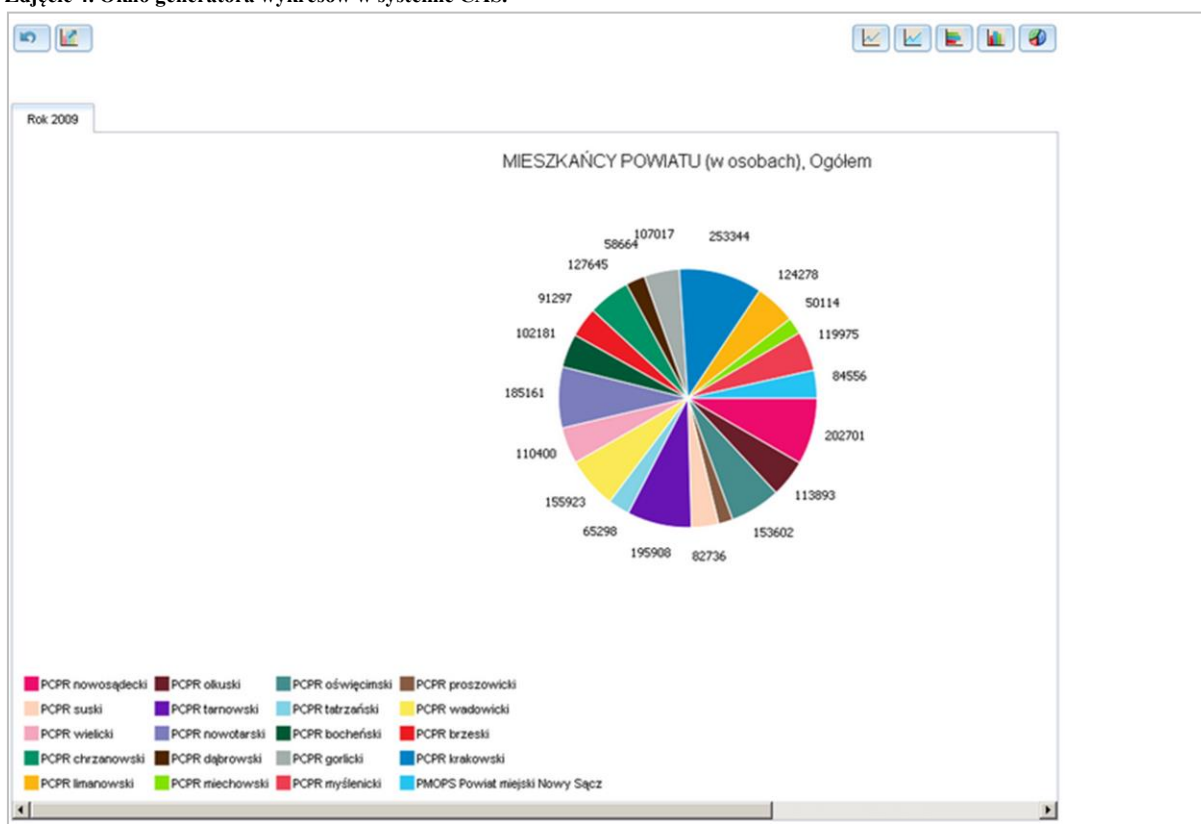
Źródło: <http://cas.mpips.gov.pl/>

W przypadku wykresów użytkownik ma możliwość wygenerowania ich pięciu rodzajów:

- liniowy,
- warstwowy,
- słupkowy,
- kolumnowy,
- kołowy.

Zakres dostępnych opcji ogranicza się głównie do wyboru kategorii oraz serii danych. Wykresy prezentowane są za pomocą liczb całkowitych, bez możliwości wykorzystania liczb zmiennoprzecinkowych oraz udziałów procentowych.

Zdjęcie 4. Okno generatora wykresów w systemie CAS.

Źródło: <http://cas.mpips.gov.pl/CAS-pomoc/pomoc/index.html>.

3. PORÓWNANIE DANYCH SPRAWOZDANIA WŁASNEJ JEDNOSTKI Z INNYMI JEDNOSTKAMI W CAS

Niezwykle istotnym elementem przy konstruowaniu dla gmin i powiatów oceny zasobów pomocy społecznej jest sformułowanie wniosków i rekomendacji dla rad gminy/powiatu, które zatwierdzają ten dokument. Wnioski i rekomendacje przedstawiają m.in. skalę występowania problemów społecznych i propozycję ich rozwiązania. W celu zaprezentowania i uzasadnienia radnym kluczowych kwestii wynikających z przeprowadzonych analiz, twórcy narzędzia OZPS wprowadzili do niego mechanizm porównania danych sprawozdawczych własnej jednostki z danymi innych jednostek.

Mechanizm ten można stosować w różny sposób w zależności od tego, jaki wniosek lub rekomendację chcemy uzasadnić przedstawiając władzom jednostki samorządu terytorialnego dokument OZPS do zatwierdzenia. Przykładowo porównanie możemy zastosować, kiedy chcemy:

- porównać własne dane w stosunku do innych gmin/powiatów w tym samym powiecie/województwie,
- porównać średnią wyników danych dla gmin/powiatów w obrębie województwa,
- porównać dane z innymi gminami, o tej samej lub zbliżonej wielkości terytorialnej liczbie mieszkańców, infrastrukturze.

Porównania mogą być prowadzone w relacji „gmina – gmina” lub „powiat – powiat” z poziomu porównywania gmin w powiecie lub powiatów w województwie oraz poziomu międzyregionalnego. Prezentacja porównywanych danych jest możliwa w formie tabeli, wykresu oraz mapy.

Żeby uruchomić mechanizm porównania, po wejściu w okno podglądu formularza, bądź modyfikacji sprawozdania OZPS, przy wierszu którego dane chcemy porównać z danymi innych jednostek, wybieramy ikonę „Zobacz na tle innych jednostek” .

Zdjęcie 5. Okno „Porównania danych” w systemie CAS.

Porównanie danych

Sprawozdanie OZPS

DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ (STAN NA 31.XII)

MIESZKAŃCY (W OSOBACH), OGÓŁEM WIERSZ 1

LP.	NAZWA SYSTEMOWA JEDNOSTKI	KRSO	LATA POPRZEDNIE		ROK OCENY	PROGNOZA*	
			ROK 2010	ROK 2011		ROK PO OCENIE	2MA LATA PO OCENIE
1	MOPS Bochnia	301201011000	30 166	30 300	30 309	0	0
2	GOPS Bochnia	301201022000	18 784	18 960	19 014	0	0
3	MÓOPS Nowy Wiśnicz	301201083000	-	-	-	-	-
4	GOPS Rzeszawa	301201072000	-	-	-	-	-
5	GOPS Łapanów	301201052000	7 709	7 771	7 773	0	0
6	GOPS Dąbnia	301201032000	-	-	-	-	-
7	GOPS Lipnica Murowana	301201042000	5 535	5 547	5 548	0	0
8	GOPS Tęczana	301201082000	-	-	-	-	-
9	GOPS Żegocina	301201092000	-	-	-	-	-
10	Średnia w powiecie	-	10 676	10 759	10 778	0	0

Zródło: <http://cas.mpips.gov.pl/CAS-pomoc/pomoc/index.html>.

W wyniku tych działań, domyślnie w formie tabeli, zostanie zaprezentowane porównanie danych wybranego wiersza z jednostek z obszaru powiatu lub województwa, na którego terenie znajduje się jednostka będąca nadawcą sprawozdania (z którego uruchomiliśmy porównanie danych). Wybór formy prezentacji danych możemy zmienić w sekcji „Forma prezentacji”, zaznaczając odpowiednie opcje: tabela, mapa oraz wykres. W sekcji „Porównywanie z danymi innych jednostek z obszaru” możemy wskazać, z których sprawozdań konkretnych jednostek mają pochodzić prezentowane do porównania dane. Listę jednostek do porównania możemy ograniczyć do jednostek z wybranego obszaru terytorialnego: kraju, województwa, powiatu, na którego terenie znajduje się jednostka,

będąca nadawcą sprawozdania, z którego uruchomiliśmy porównanie.

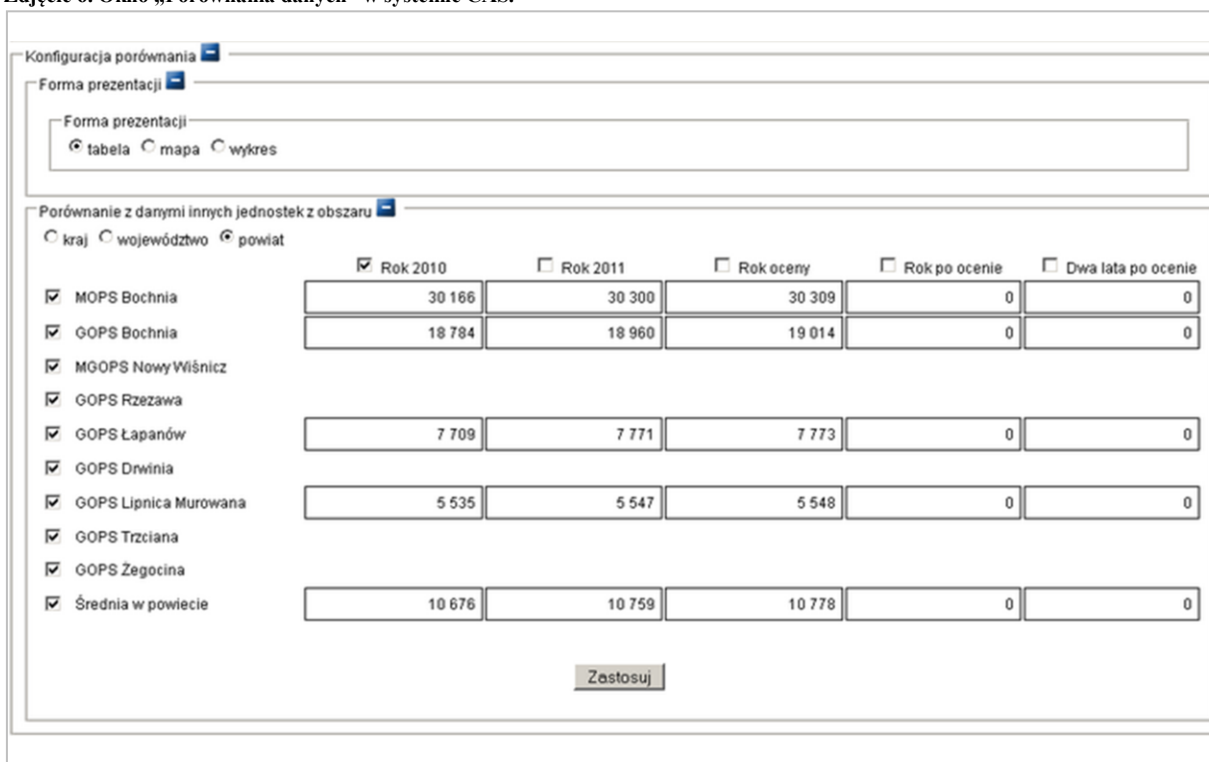
Należy zaznaczyć przynajmniej jedną jednostkę, której dane mają być uwzględniane na prezentacji. W sekcji „Porównywanie z danymi innych jednostek z obszaru” znajduje się lista jednostek tego samego typu, zawierająca jednostkę nadawcy sprawozdania dla którego uruchomiono porównanie danych oraz 19 jednostek z wybranego obszaru. Na liście jednostek do porównania umieszczane są te jednostki z wybranego obszaru terytorialnego, których liczba mieszkańców (w podziale kobiety/mężczyźni) na podstawie najbardziej aktualnych danych obszarów terytorialnych (DOT) jest najbardziej zbliżona do danych jednostki nadawcy sprawozdania, dla którego uruchomiono porównywanie danych.

Zawartość listy jednostek do porównania jest automatycznie zmieniana po zmianie obszaru terytorialnego.

Jako ostatnia pozycja na liście pojawia się odpowiednio:

- średnia w powiecie - jeżeli wskazano porównanie z jednostkami z powiatu,
- średnia w województwie - jeżeli wskazano porównanie z jednostkami z województwa,
- średnia w kraju - jeżeli wskazano porównanie z jednostkami z kraju.

Zdjęcie 6. Okno „Porównania danych” w systemie CAS.

Konfiguracja porównania

Forma prezentacji

Forma prezentacji

tabela mapa wykres

Porównanie z danymi innych jednostek z obszaru

kraj województwo powiat

	☒ Rok 2010	☐ Rok 2011	☐ Rok oceny	☐ Rok po ocenie	☐ Dwa lata po ocenie
☒ MOPS Bochnia	30 166	30 300	30 309	0	0
☒ GOPS Bochnia	18 784	18 960	19 014	0	0
☒ MGOPS Nowy Wiśnicz					
☒ GOPS Rzeszawa					
☒ GOPS Łapanów	7 709	7 771	7 773	0	0
☒ GOPS Drwinia					
☒ GOPS Lipnica Murówna	5 535	5 547	5 548	0	0
☒ GOPS Trzciana					
☒ GOPS Żegocina					
☒ Średnia w powiecie	10 676	10 759	10 778	0	0

Zastosuj

Źródło: <http://cas.mpips.gov.pl/CAS-pomoc/pomoc/index.html>.

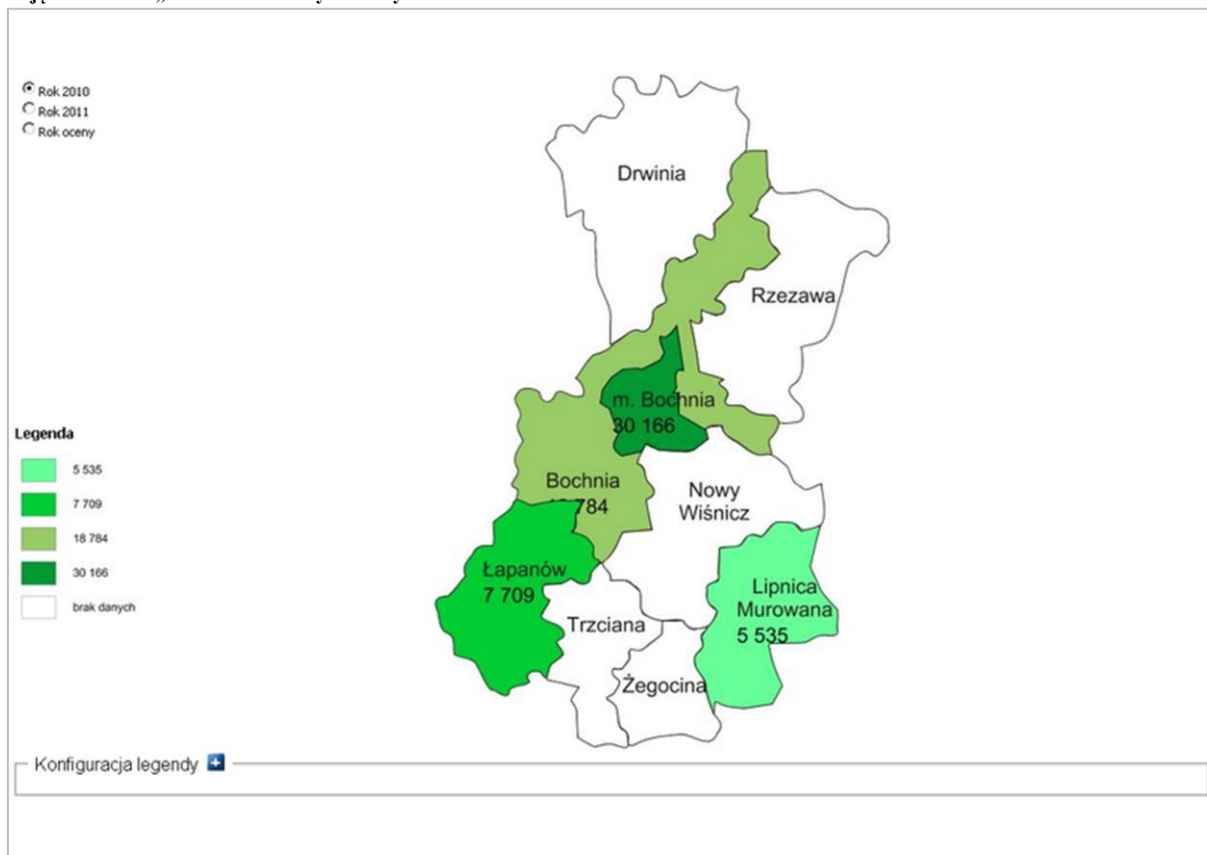
W wierszu tym wyliczana jest automatycznie średnia z danych jednostek, wybranych do porównania. Do wyliczenia średniej brane są pod uwagę tylko wypełnione sprawozdania lub gotowe zasilenia. Wyliczona średnia prezentowana jest w tabeli oraz na wykresie, jeżeli pozycja ta została zaznaczona w sekcji konfiguracji. Średnia nie jest prezentowana na mapie.

Na prezentacji porównywanych danych w formie tabeli, prezentowane są wszystkie kolumny sprawozdania. Na prezentacji danych w formie mapy lub wykresu domyślnie prezentowana jest tylko pierwsza kolumna sprawozdania (np. wykonując porównanie

sprawozdania OZPS za rok 2017, będzie to kolumna „rok 2015”). Jeżeli chcemy przedstawić pozostałe kolumny sprawozdania w formie mapy lub wykresu, należy je zaznaczyć.

W przypadku prezentacji w formie mapy w zależności od wskazanego obszaru terytorialnego (kraju, województwa, powiatu) przedstawiana jest odpowiednio: mapa kraju, województwa, lub powiatu, na terenie, którego znajduje się jednostka. Na mapie prezentowane są dane zaznaczonych jednostek. Zakres kolumn, po których przełączać się może użytkownik, wynika z zakresu kolumn sprawozdania, zaznaczonych w konfiguracji porównania. W ramach konfiguracji mapy dostępna jest sekcja Konfiguracja legendy, w której mamy możliwość indywidualnego definiowania danych (opisana w poprzednim punkcie).

Zdjęcie 7. Okno „Porównania danych” w systemie CAS.

Źródło: <http://cas.mpips.gov.pl/CAS-pomoc/pomoc/index.html>.

Wygenerowaną mapę możemy skopiować lub zapisać w formie pliku graficznego, w celu wstawienia jej na przykład do sekcji opisowych lub do sekcji „Wnioski końcowe”. W przypadku prezentacji w formie wykresu możemy prezentować dane w postaci:

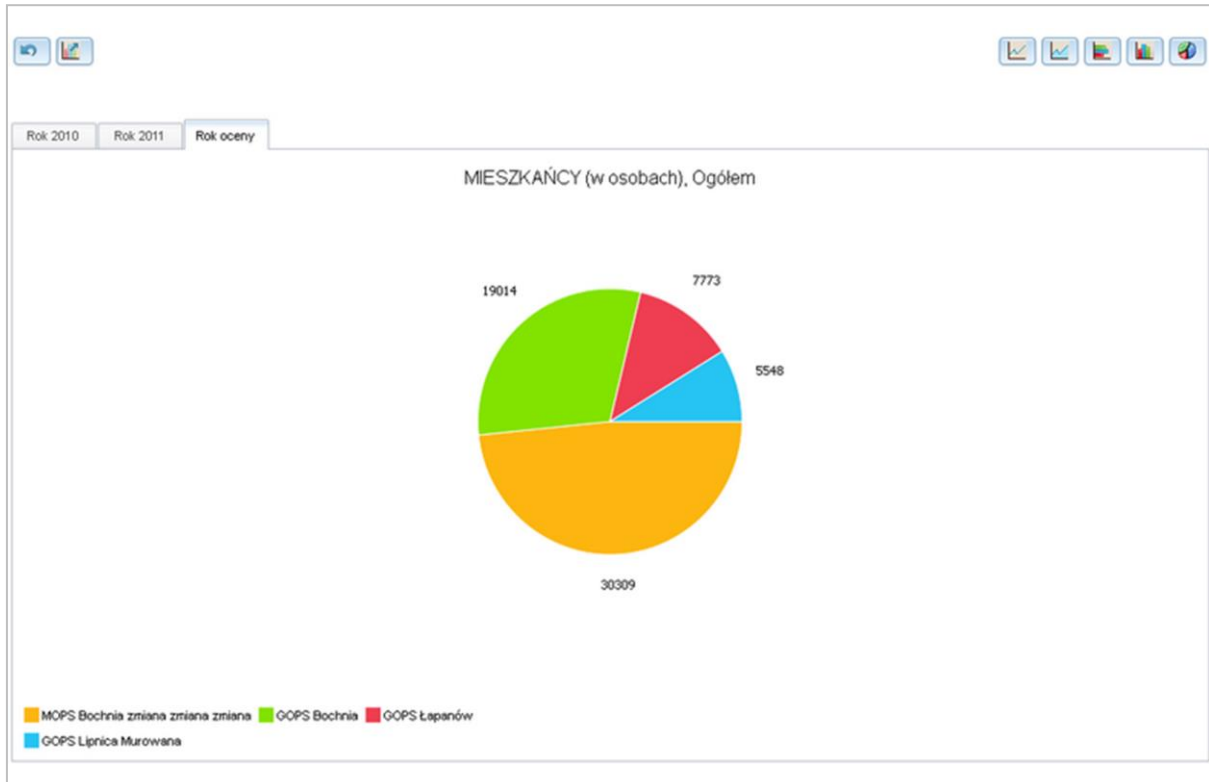
- wykresu liniowego,
- wykresu warstwowego (zamalowanego),
- wykresu słupkowego,
- wykresu kolumnowego,
- wykresu kołowego.

W przypadku wykresu kołowego dane zaznaczonych do porównania kolumn sprawozdania prezentowane są na oddzielnych zakładkach. Dane na pozostałych rodzajach

wykresów prezentowane są na jednym wykresie. Dane na wykresie liniowym, słupkowym, kolumnowym mogą być prezentowane jako suma. W przypadku wykresów słupkowego i kolumnowego dodatkowo dane mogą być prezentowane osobno.

Zdjęcie 8. Okno „Porównania danych” w systemie CAS.

Źródło: <http://cas.mpips.gov.pl/CAS-pomoc/pomoc/index.html>.

III. NOWY SPOSÓB WIZUALIZACJI DANYCH W RAMACH OCENY ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

Dotychczas przeprowadzone w ramach projektu badania i analizy wykazały, że użytkownicy przygotowujący OZPS na poziomie gmin i powiatów, nie wykorzystują w pełni funkcji systemu CAS w zakresie prezentacji wizualnej (graficznej) danych oraz wniosków i rekomendacji. Dlatego też, w prezentowanej modyfikacji sposobu sporządzania OZPS, znalazła się propozycja nowego sposobu wykorzystania elementów graficznych do zobrazowania danych zebranych w ramach oceny zasobów. Obok już istniejących mechanizmów, które pozostaną w nowo tworzonego narzędziu (tj. umieszczenie godła/ herbu gminy/powiatu na stronie tytułowej, możliwość porównywania danych sprawozdania własnej jednostki z innymi jednostkami w CAS), została opracowana nowa koncepcja zastosowania narzędzia Oracle Business Intelligence¹ (które już od pewnego czasu wspomaga procesy informacyjne w MRPiPS) do zobrazowania informacji zgromadzonych w ramach OZPS. Narzędzie to, a w zasadzie jego komponent w postaci pakietu Oracle Business Intelligence Publisher, zostanie wykorzystane do stworzenia „gotowych” raportów PDF dla gmin i powiatów oraz wizualizacji danych i wskaźników w postaci wykresów, map lub tabel analitycznych. W ramach Oracle BI Publisher mamy do wyboru sześć rodzajów wykresów:

- warstwowe,

Zdjęcie 9. Wykresy warstwowe dostępne w BI Publisher.

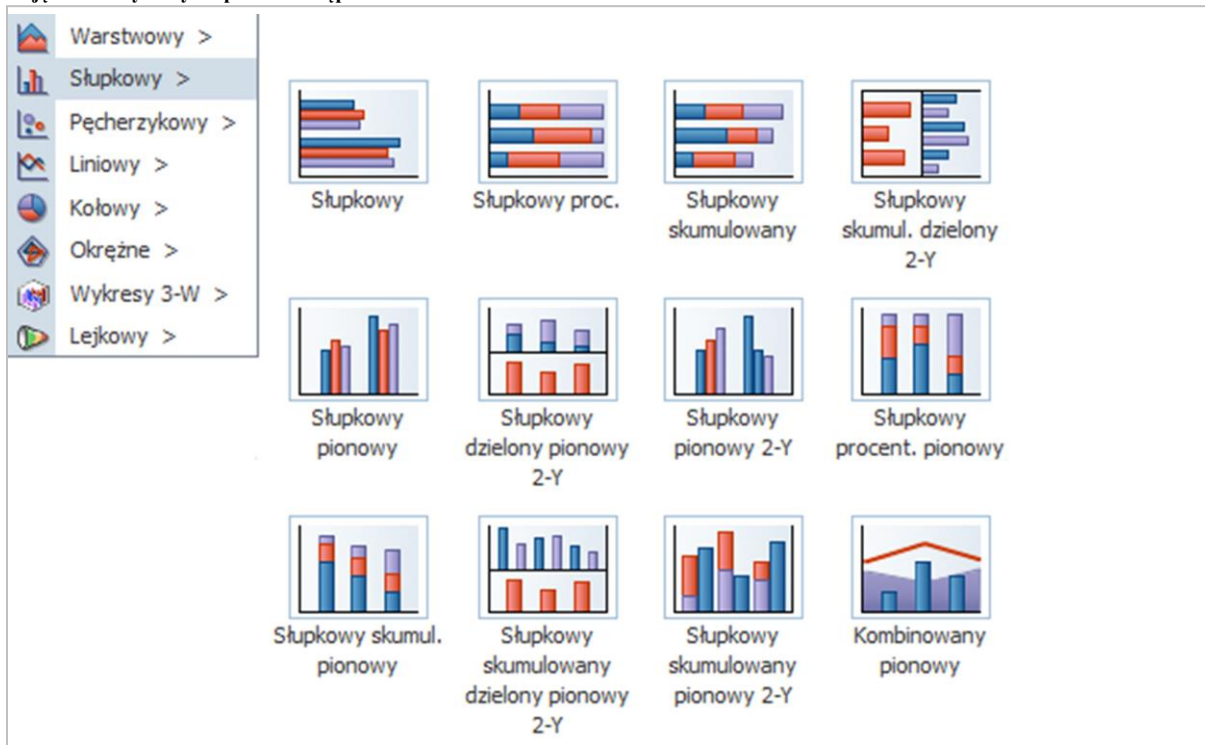

Zródło: <https://cesar.praca.gov.pl/>

¹ Pakiet Oracle Business Intelligence to kompleksowy i zintegrowany zestaw narzędzi analitycznych, opracowany w celu zapewnienia wglądu w wyniki analiz danych jak największej grupie użytkowników oraz umożliwiający dowolnemu użytkownikowi z dowolnej jednostki organizacyjnej samodzielny dostęp do aktualnych, istotnych i przydatnych informacji za pośrednictwem interfejsu internetowego. Pozwala łączyć dane pobierane z wielu baz, aplikacji, źródeł danych OLAP (struktura danych, która pozwala na szybką analizę danych) i źródeł danych nieusystematyzowanych w pojedynczy, ujednoczony widok informacji.

● słupkowe,

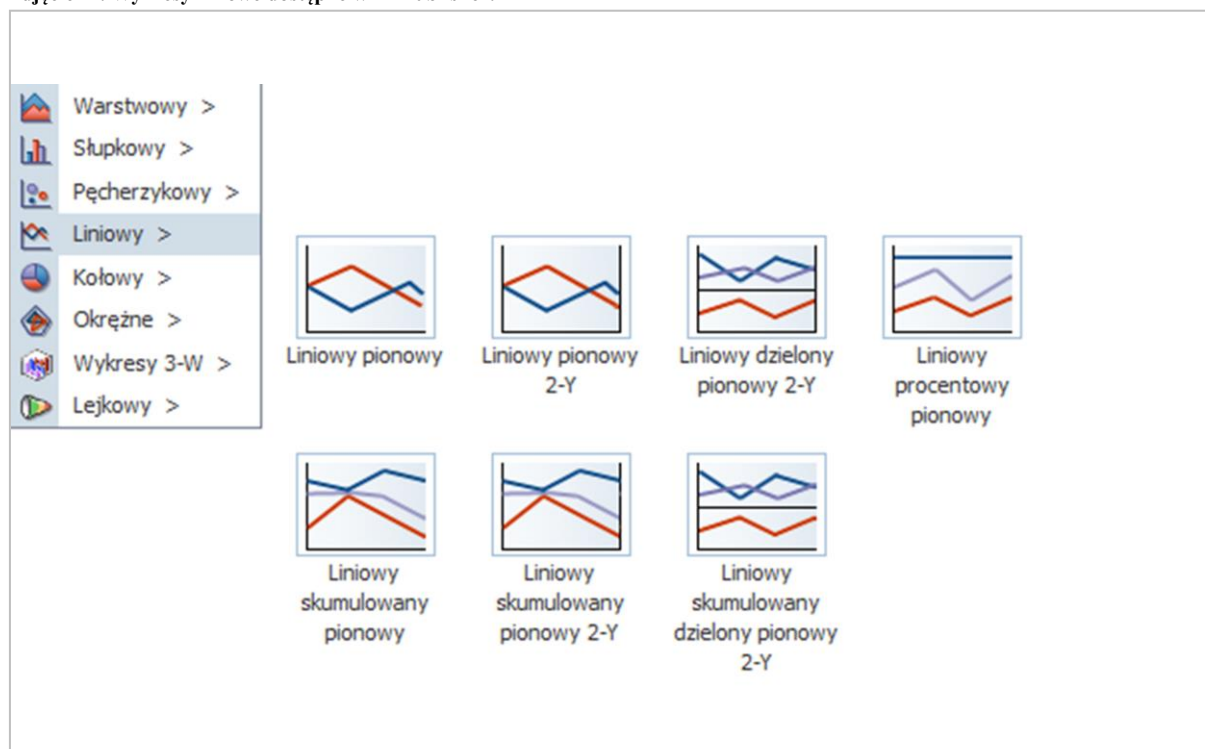
Zdjęcie 10. Wykresy słupkowe dostępne w BI Publisher.

Źródło: <https://cesar.praca.gov.pl/>

● liniowe,

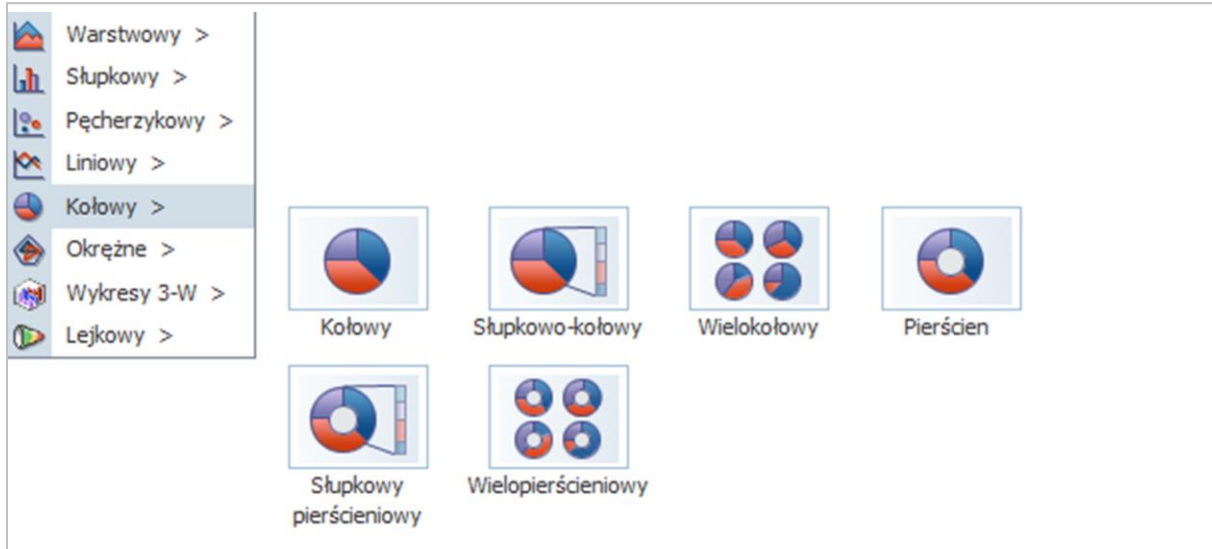
Zdjęcie 11. Wykresy liniowe dostępne w BI Publisher.

Źródło: <https://cesar.praca.gov.pl/>

● kołowe,

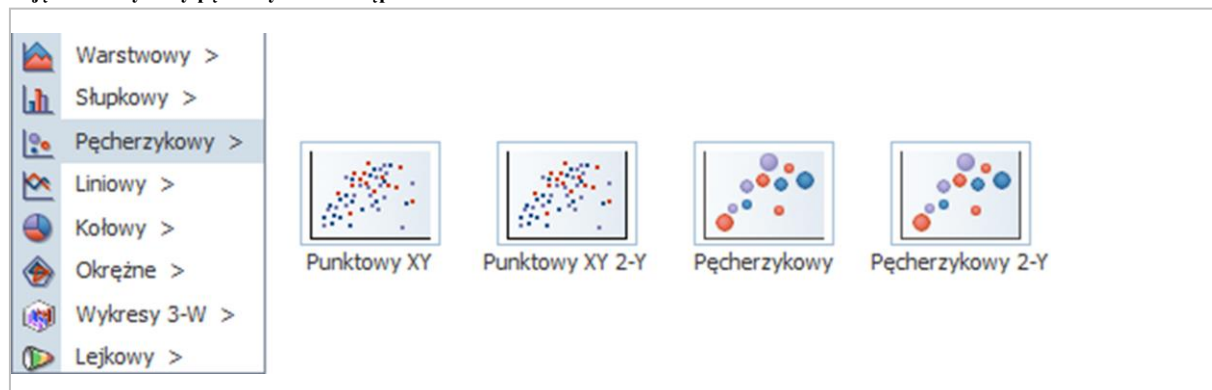
Zdjęcie 12. Wykresy kołowe dostępne w BI Publisher.

Źródło: <https://cesar.praca.gov.pl/>

● pęcherzykowe,

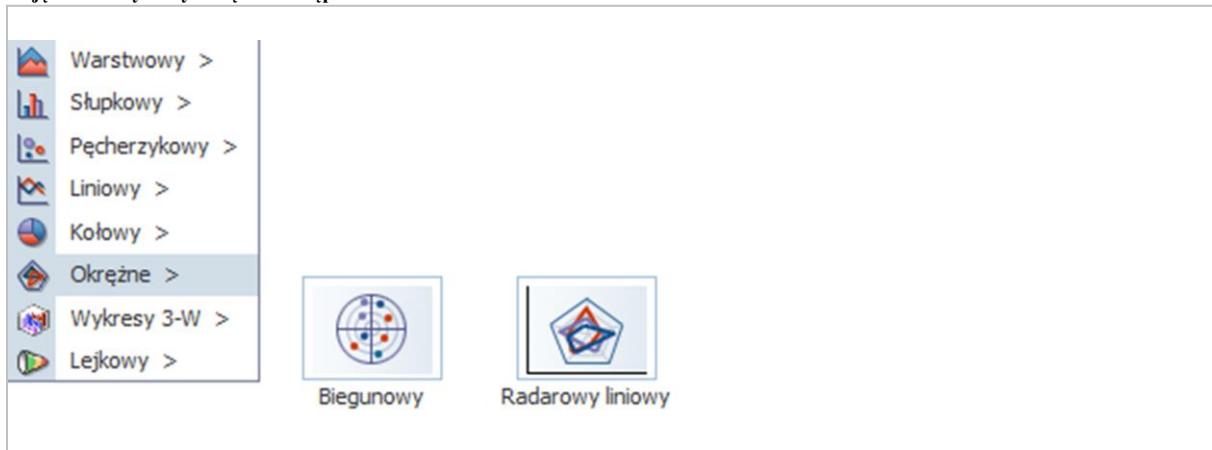
Zdjęcie 13. Wykresy pęcherzykowe dostępne w BI Publisher.

Źródło: <https://cesar.praca.gov.pl/>

● okrężne,

Zdjęcie 14. Wykresy okrężne dostępne w BI Publisher.

Źródło: <https://cesar.praca.gov.pl/>

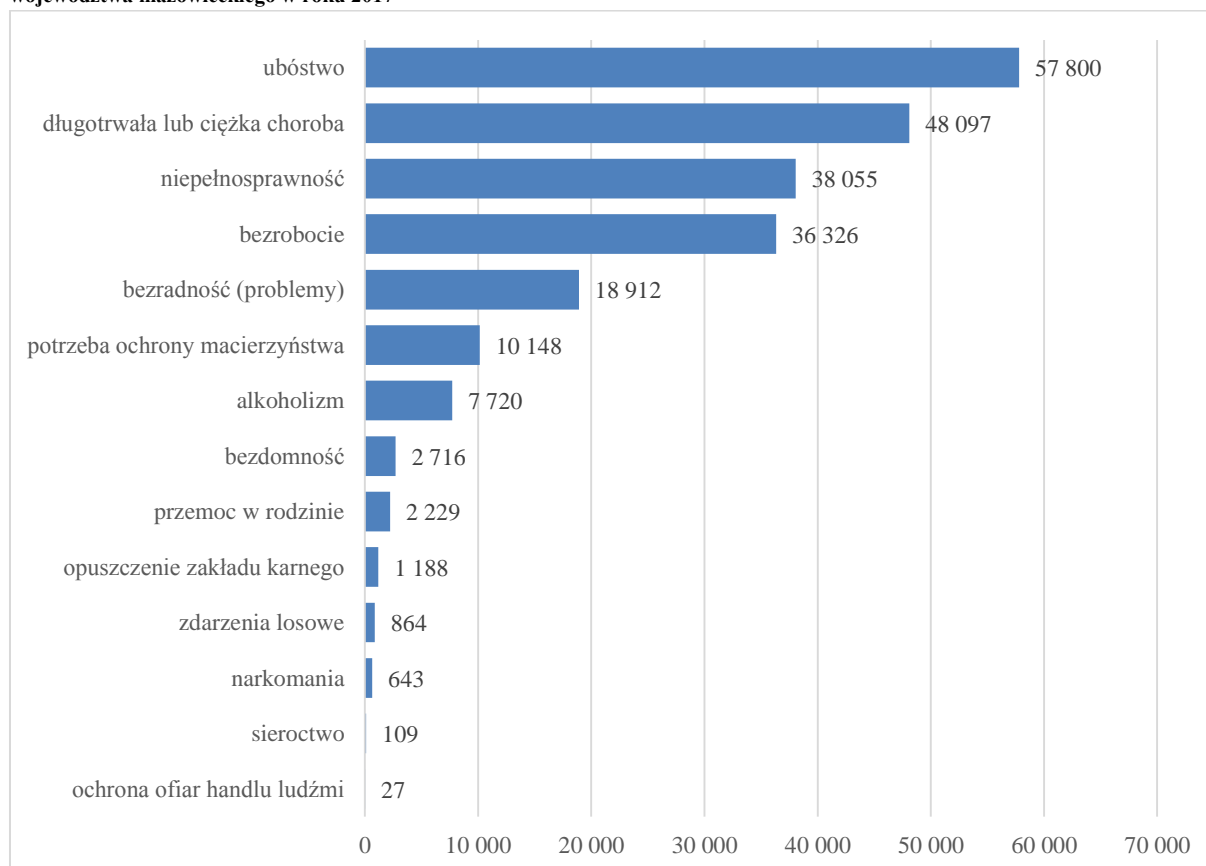
Ostatnie dwa rodzaje wykresów (tj. wykresy 3-W – trójwymiarowe oraz lejkowe) z powodu dość skomplikowanej formy ich prezentacji nie będą przydatne do naszych celów. Dlatego poniżej proponujemy zastosowanie pięciu rodzajów wykresów do przedstawienia danych i wskaźników w ramach OZPS.

1. WYKRESY SŁUPKOWE

Wykresy słupkowe służą do porównania ze sobą wielkości jednej lub więcej zmiennych, kategorii zmiennych lub ich zmian zachodzących w czasie. Są jedną z najpopularniejszych form graficznego przedstawienia danych, a ich prostota i uniwersalność pozwala na bezpieczną automatyzację procesu ich tworzenia. Poniżej prezentujemy możliwe zastosowanie dziesięciu rodzajów wykresów słupkowych dostępnych w BI Publisher z przykładową prezentacją danych z oceny zasobów pomocy społecznej: słupkowy poziomy, słupkowy pionowy, słupkowy poziomy procentowy, słupkowy poziomy skumulowany, słupkowy poziomy dzielony z dwiema osiami Y, słupkowy pionowy procentowy, słupkowy pionowy dzielony z dwiema osiami Y, słupkowy pionowy z dwiema osiami Y, słupkowy pionowy skumulowany oraz kombinowany pionowy.

- słupkowy poziomy,

Wykres 2. Słupkowy poziomy. Szacunkowa liczba rodzin objętych pomocą społeczną wg powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w roku 2017

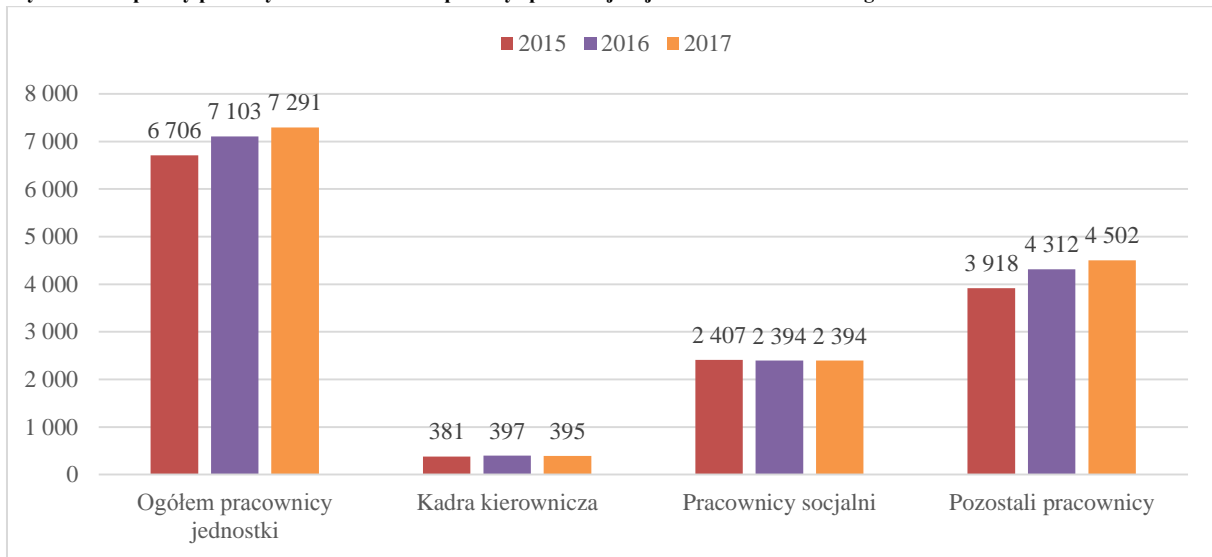

Źródło: Opracowanie własne.

● słupkowy pionowy,

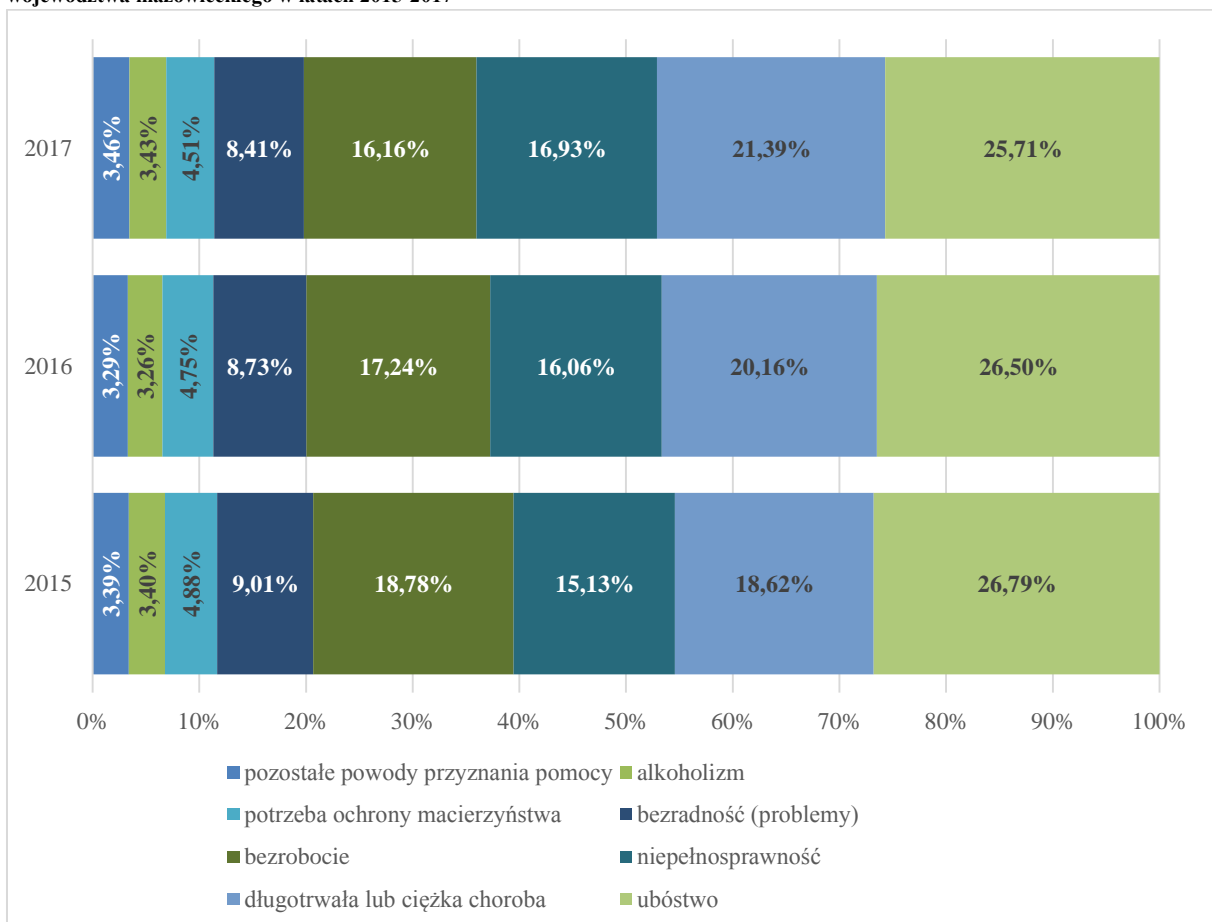
Wykres 3. Słupkowy pionowy. Kadra ośrodków pomocy społecznej województwa mazowieckiego w latach 2015-2017

Źródło: Opracowanie własne.

● słupkowy poziomy procentowy,

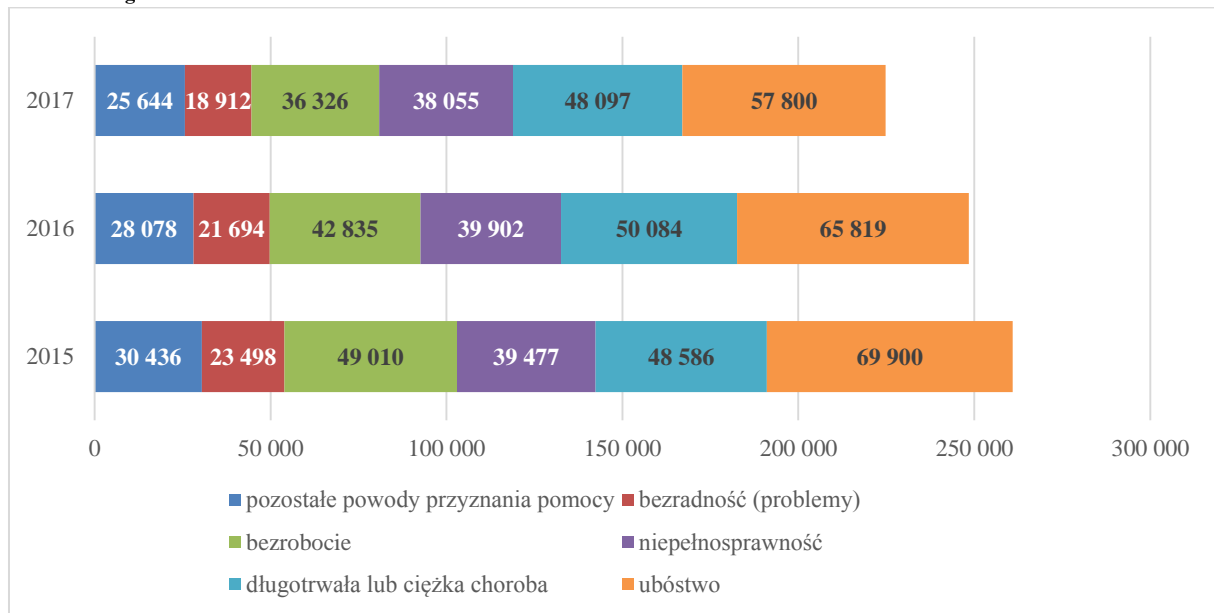
Wykres 4. Słupkowy poziomy procentowy. Udział procentowy poszczególnych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017

Źródło: Opracowanie własne.

● słupkowy poziomy skumulowany,

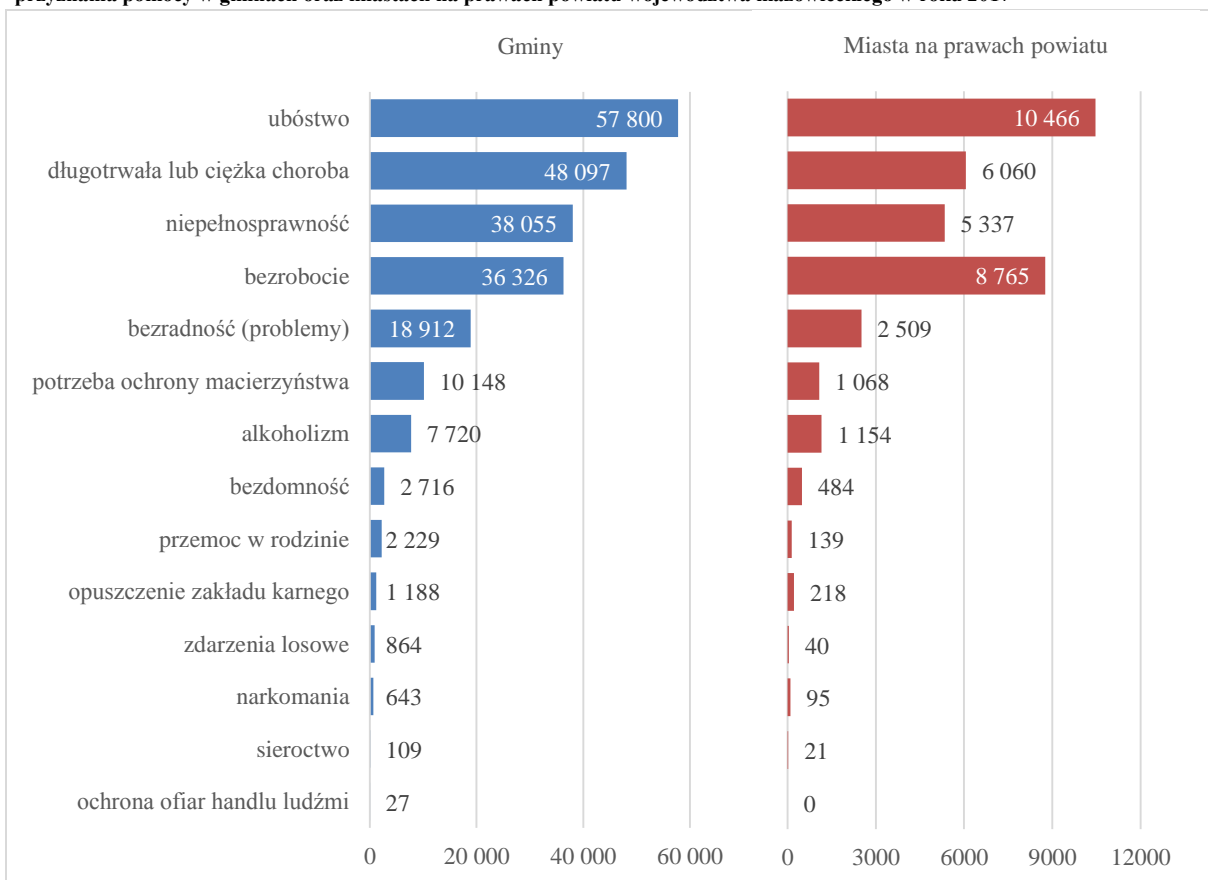
Wykres 5. Słupkowy poziomy skumulowany. Liczba wskazanych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017

Źródło: Opracowanie własne.

● słupkowy poziomy dzielony z dwiema osiami Y,

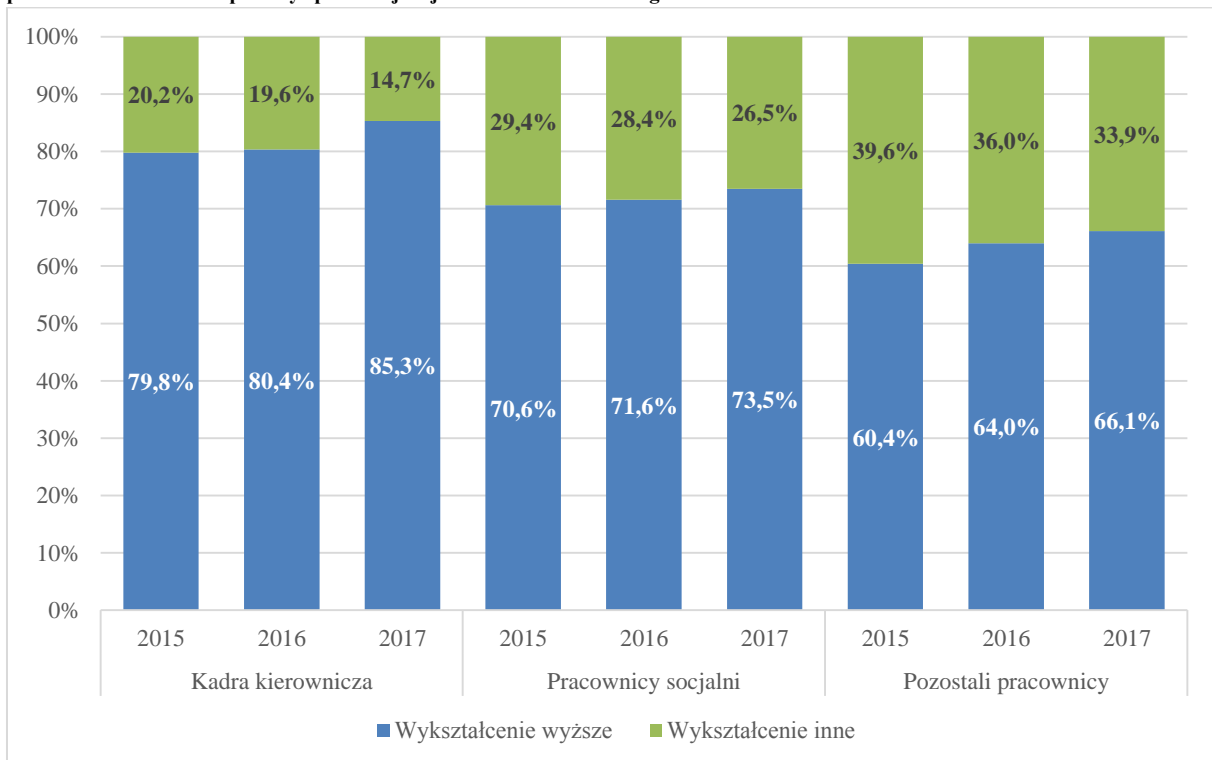
Wykres 6. Słupkowy poziomy dzielony z dwiema osiami Y. Szacunkowa liczba rodzin objętych pomocą społeczną wg powodów przyznania pomocy w gminach oraz miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego w roku 2017

Źródło: Opracowanie własne.

● słupkowy pionowy procentowy,

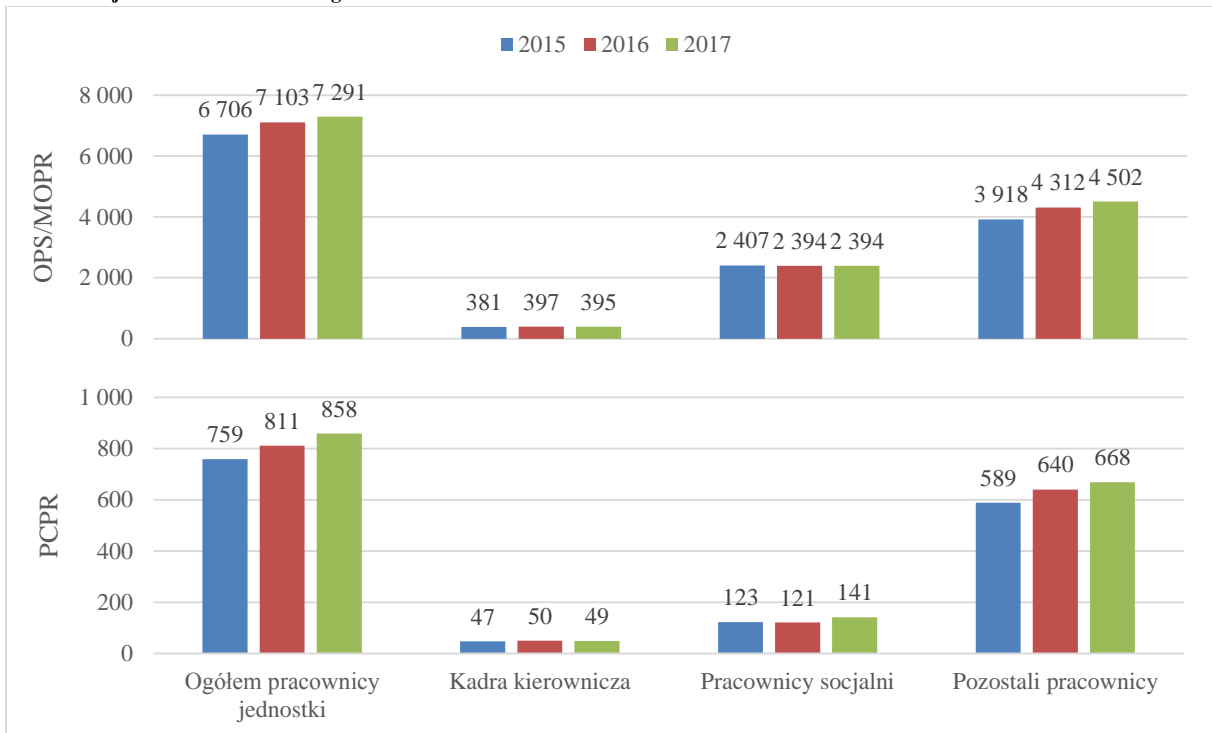
Wykres 7. Słupkowy pionowy procentowy. Udział procentowy osób z wykształceniem wyższym w wybranych kategoriach pracowników ośrodków pomocy społecznej województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.

Źródło: Opracowanie własne.

● słupkowy pionowy dzielony z dwiema osiami Y,

Wykres 8. Słupkowy pionowy dzielony z dwiema osiami Y. Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.

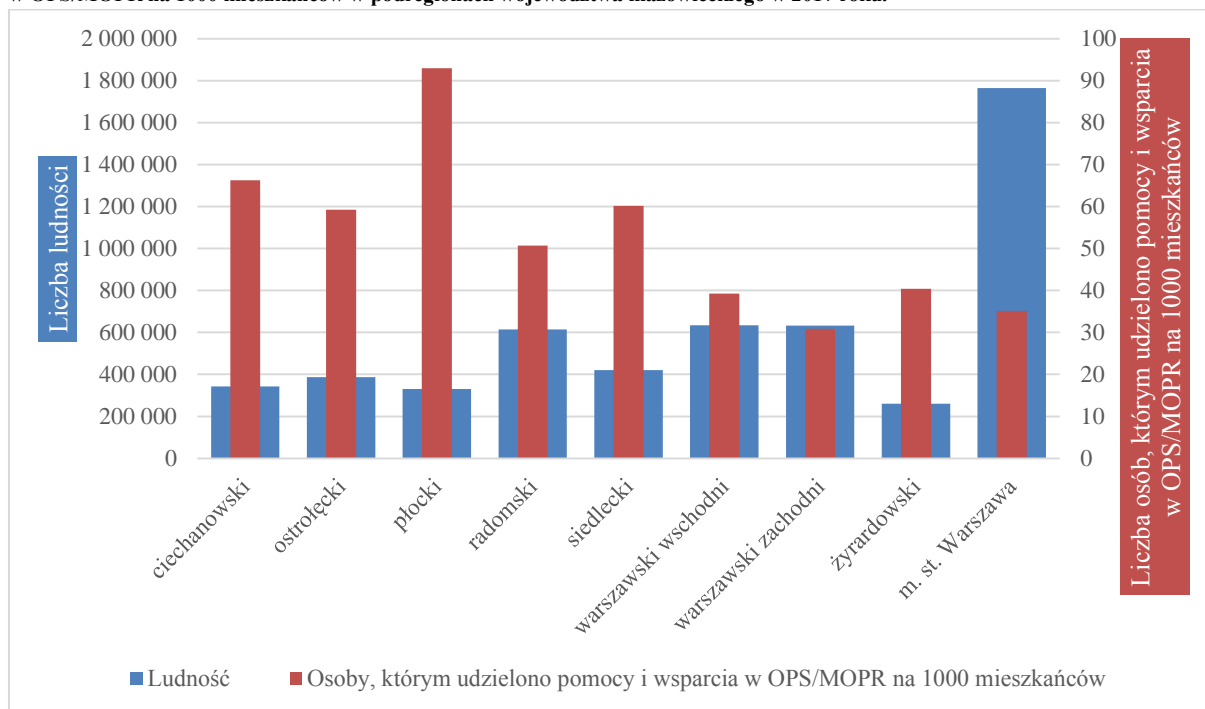

Źródło: Opracowanie własne.

● słupkowy pionowy z dwiema osiami Y,

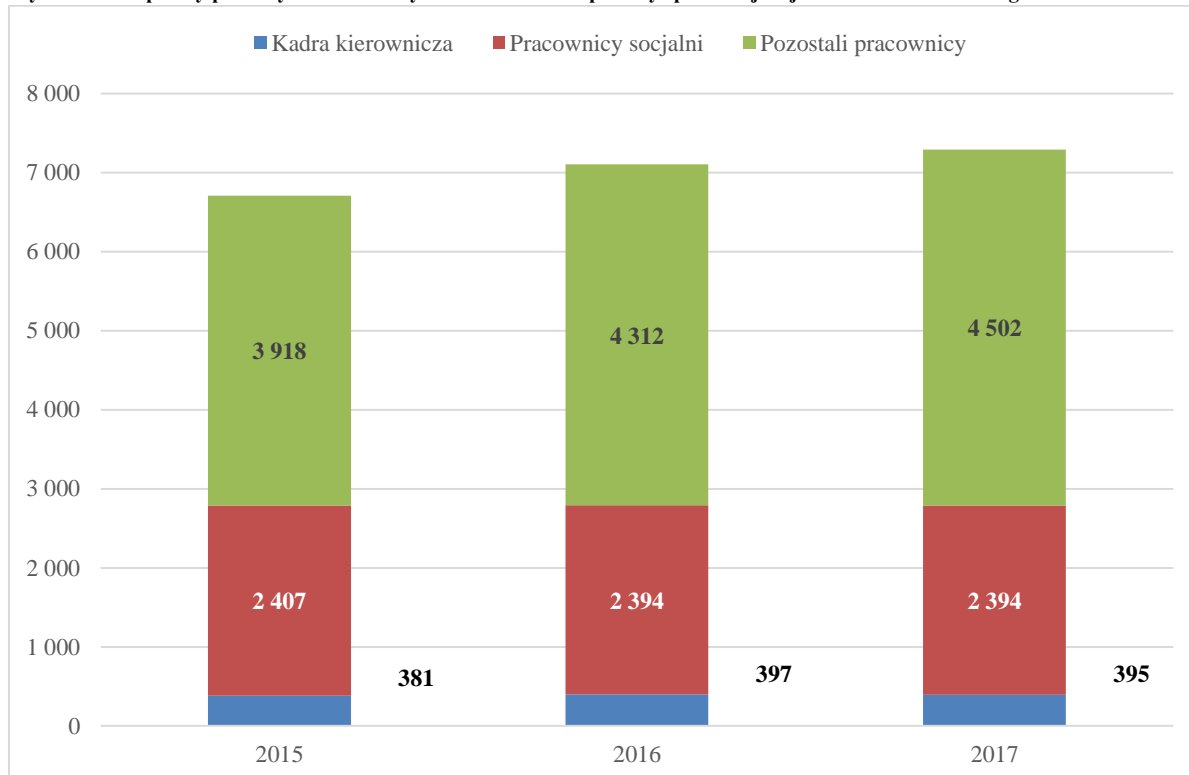
Wykres 9. Słupkowy pionowy z dwiema osiami Y. Porównanie liczby ludności do liczby osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w OPS/MOPR na 1000 mieszkańców w podregionach województwa mazowieckiego w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

● słupkowy pionowy skumulowany,

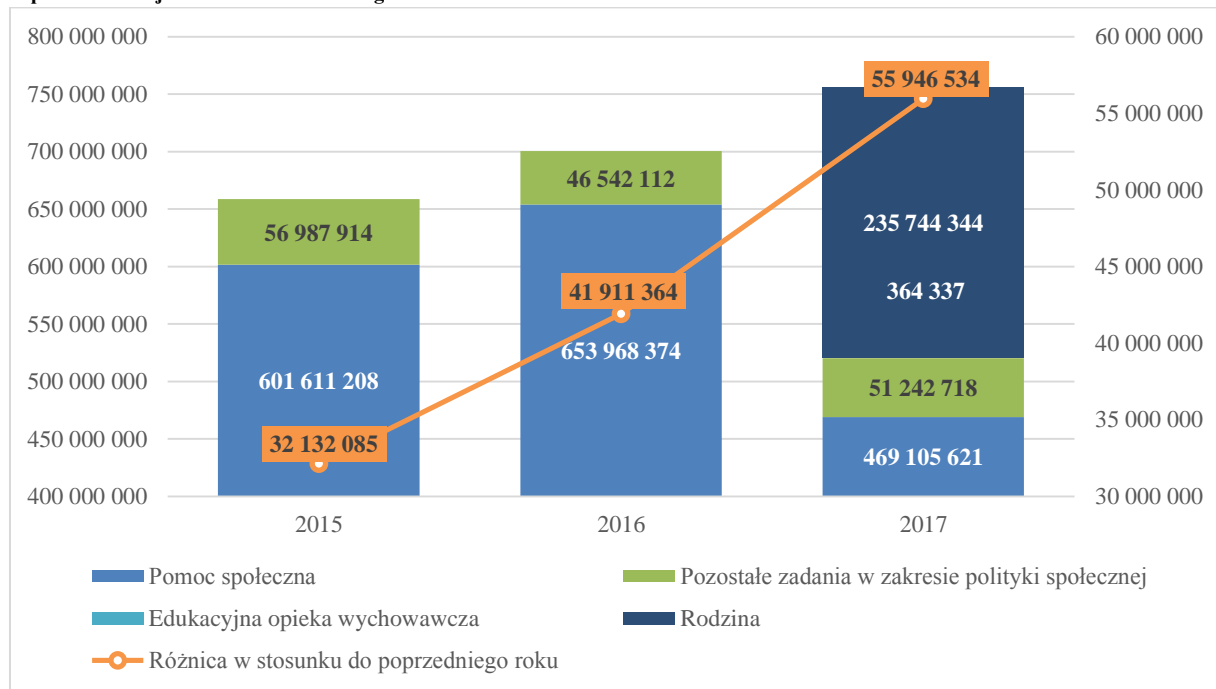
Wykres 10. Słupkowy pionowy skumulowany. Kadra ośrodków pomocy społecznej województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.

Źródło: Opracowanie własne.

- kombinowany pionowy,

Wykres 11. Kombinowany pionowy. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w powiatach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.

Źródło: Opracowanie własne.

Możliwe jest także w BI Publisher wykorzystanie wykresów:

- słupkowego pionowego skumulowanego dzielonego z dwiema osiami Y,
- słupkowego pionowego skumulowanego z dwiema osiami Y.

Ze względu na prostotę i uniwersalność wykresów słupkowych wszystkie wskaźniki, zaproponowane w raporcie „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu” można zaprezentować w raporcie graficznym PDF. Poniżej prezentujemy listę wskaźników, które można wizualizować jako wykresy słupkowe.

Tabela 1. Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu słupkowego.

Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu słupkowego
Gmina	<p>Wskaźnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● specjalizacji pracowników socjalnych, ● wolontariatu, ● dostępności kadry pracy socjalnej (1 pracownik na 2 tys. mieszkańców lub 1 pracownik na 50 rodzin), ● dostępności kadry pracy socjalnej (3 pracowników socjalnych w gminie), ● zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych,

<p>Gmina</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● wskaźnik deprivacji lokalnej (pomocy społecznej) na 1 tys. mieszkańców, ● długotrwanie korzystających z pomocy, ● struktura przyznawanej pomocy, ● powodów przyznawania pomocy społecznej, ● zasiłku stałego, ● zasiłku stałego 2, ● zasiłku okresowego, ● zasiłku okresowego (bezrobocie), ● zasiłku okresowego (długotrwała choroba), ● zasiłku okresowego (niepełnosprawność), ● zasiłku celowego, ● pomocy w integracji cudzoziemców, ● korzystających z usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym, ● pracy socjalnej, ● kontraktu socjalnego, ● struktura kontraktu socjalnego, ● struktura wydatków według działów, ● świadczenia 500+, ● świadczenia 500+ przyznanego na pierwsze dziecko.
<p>Powiat</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● wolontariatu, ● zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych, ● deprivacji lokalnej (pomocy społecznej) na 1 tys. mieszkańców, ● struktura przyznawanej pomocy, ● bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, ● struktura wydatków wg działów, ● struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej, ● świadczenia 500+, ● dynamiki pieczy zastępczej, ● osób usamodzielnianych, ● pomocy pieniężnej na usamodzielnienia, ● pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, ● pomocy pieniężnej na zagospodarowanie świadczenia 500+.
<p>Województwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● specjalizacji pracowników socjalnych, ● wolontariatu, ● dostępności kadry pracy socjalnej – 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin, ● dostępności kadry pracy socjalnej – minimum 3 pracowników w gminie, ● zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach

Województwo

- samopomocy,
- zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych
- deprywacji lokalnej (pomocy społecznej) na 1 tys. mieszkańców,
- długotrwanie korzystających z pomocy,
- struktura przyznawanej pomocy,
- powody przyznawania pomocy społecznej,
- bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej,
- zasiłku stałego (dla osób samotnie gospodarujących w roku w zł),
- zasiłku stałego (dla osoby w rodzinie w roku w zł),
- zasiłku okresowego,
- zasiłku okresowego (bezrobocie),
- zasiłku okresowego (długotrwała choroba),
- zasiłku okresowego (niepełnosprawność),
- zasiłku celowego,
- pomocy w celu integracji cudzoziemców,
- korzystających z usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym,
- pracy socjalnej,
- kontraktu socjalnego,
- struktura kontraktu socjalnego,
- struktura wydatków wg działów,
- struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej,
- świadczenia 500+,
- świadczenia 500+ przyznanego na pierwsze dziecko,
- dynamiki pieczy zastępczej,
- osób usamodzielnianych,
- pomocy pieniężnej na usamodzielnienia,
- pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki,
- pomocy pieniężnej na zagospodarowanie.

Zródło: „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu.” Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, czerwiec 2018 r.

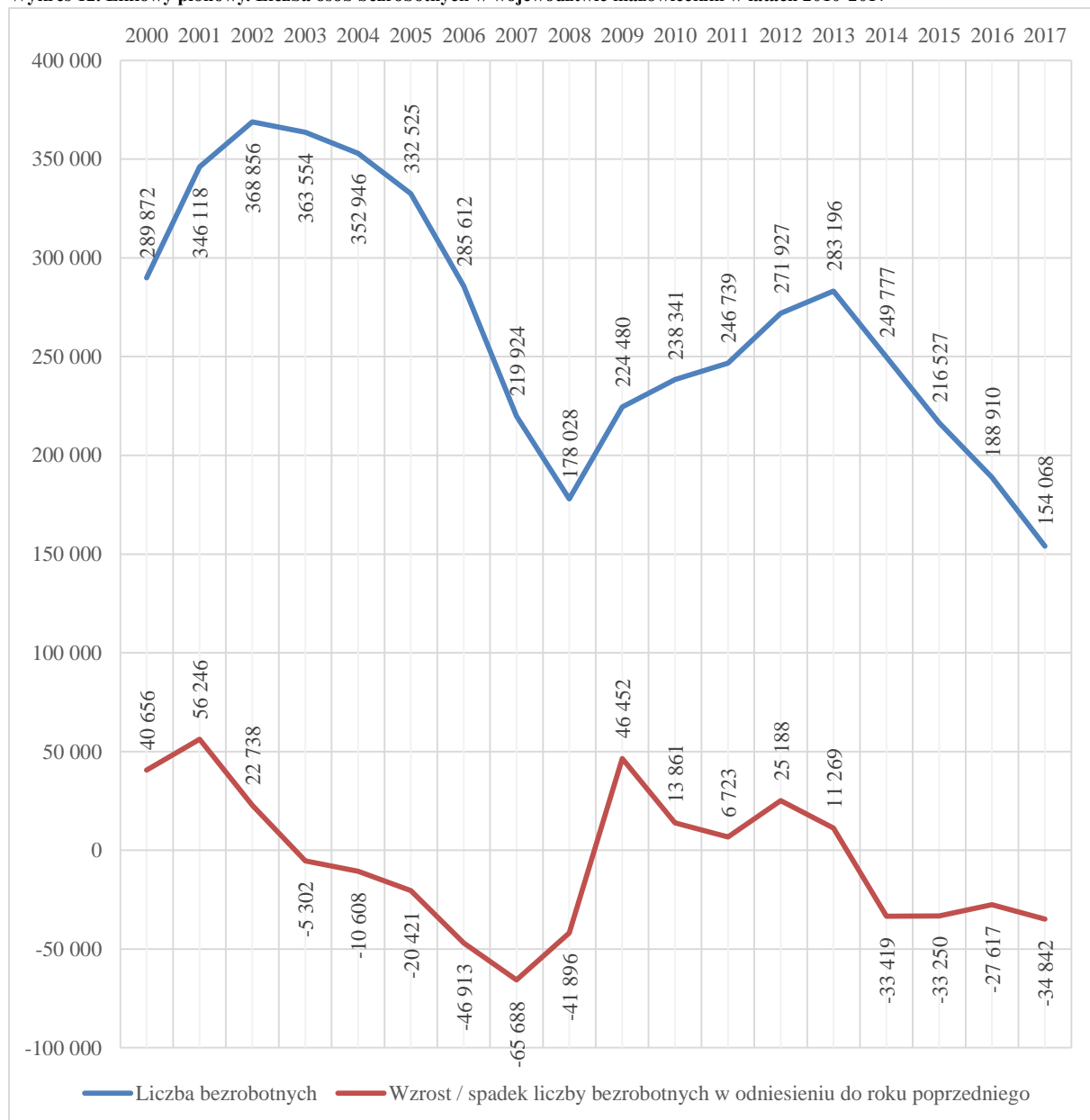

2. WYKRESY LINIOWE

Wykresy liniowe służą do przedstawienia zmian zachodzących w czasie dla jednej lub więcej zmiennych. Wybór takiej prezentacji danych faworyzuje zmienne, które wykazują dużą nieregularność ich wartości oraz wymagają dostępu do wielu obserwacji. Poniżej przedstawiamy pięć rodzajów wykresów liniowych dostępnych w BI Publisher z przykładową prezentacją danych z oceny zasobów pomocy społecznej: liniowy pionowy, liniowy pionowy z dwiema osiami Y, liniowy pionowy dzielony z dwiema osiami Y, liniowy pionowy procentowy oraz liniowy pionowy skumulowany.

- liniowy pionowy

Wykres 12. Liniowy pionowy. Liczba osób bezrobotnych w województwie mazowieckim w latach 2010-2017

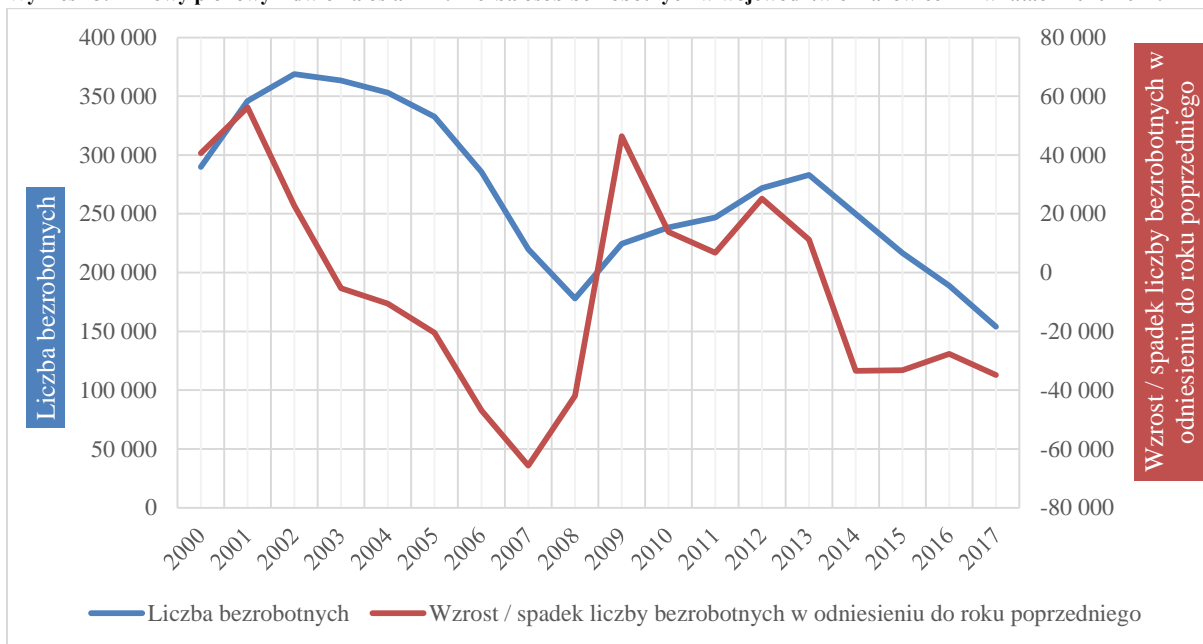

Źródło: Opracowanie własne.

● liniowy pionowy z dwiema osiami Y,

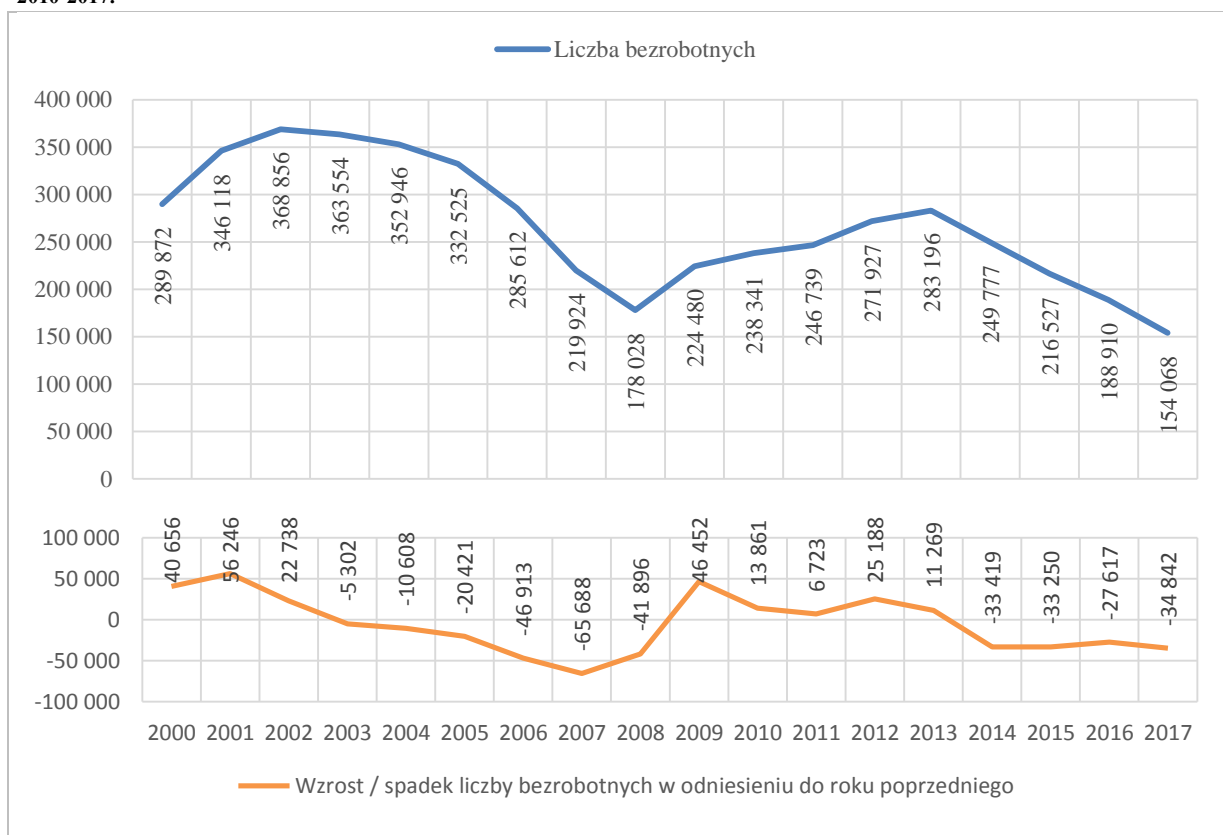
Wykres 13. Liniowy pionowy z dwiema osiami Y. Liczba osób bezrobotnych w województwie mazowieckim w latach 2010-2017.

Źródło: Opracowanie własne.

● liniowy pionowy dzielony z dwiema osiami Y,

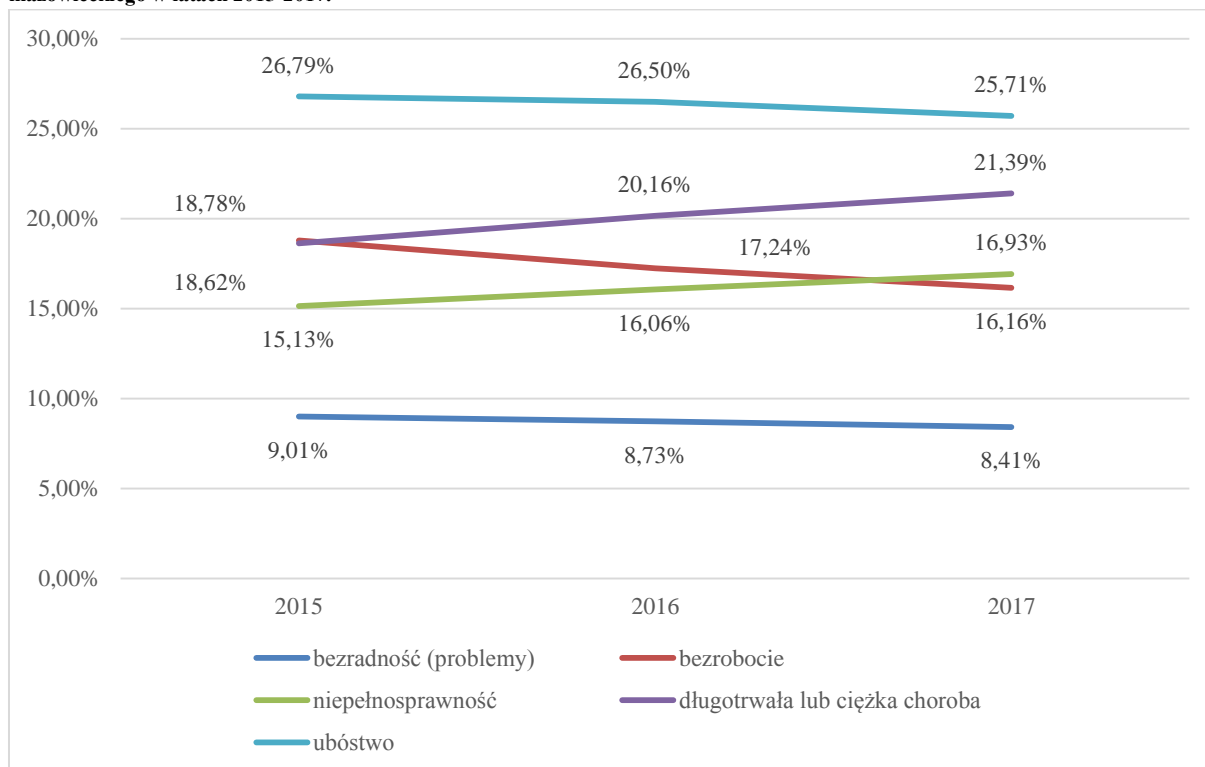
Wykres 14. Liniowy pionowy dzielony z dwiema osiami Y. Liczba osób bezrobotnych w województwie mazowieckim w latach 2010-2017.

Źródło: Opracowanie własne.

● liniowy pionowy procentowy,

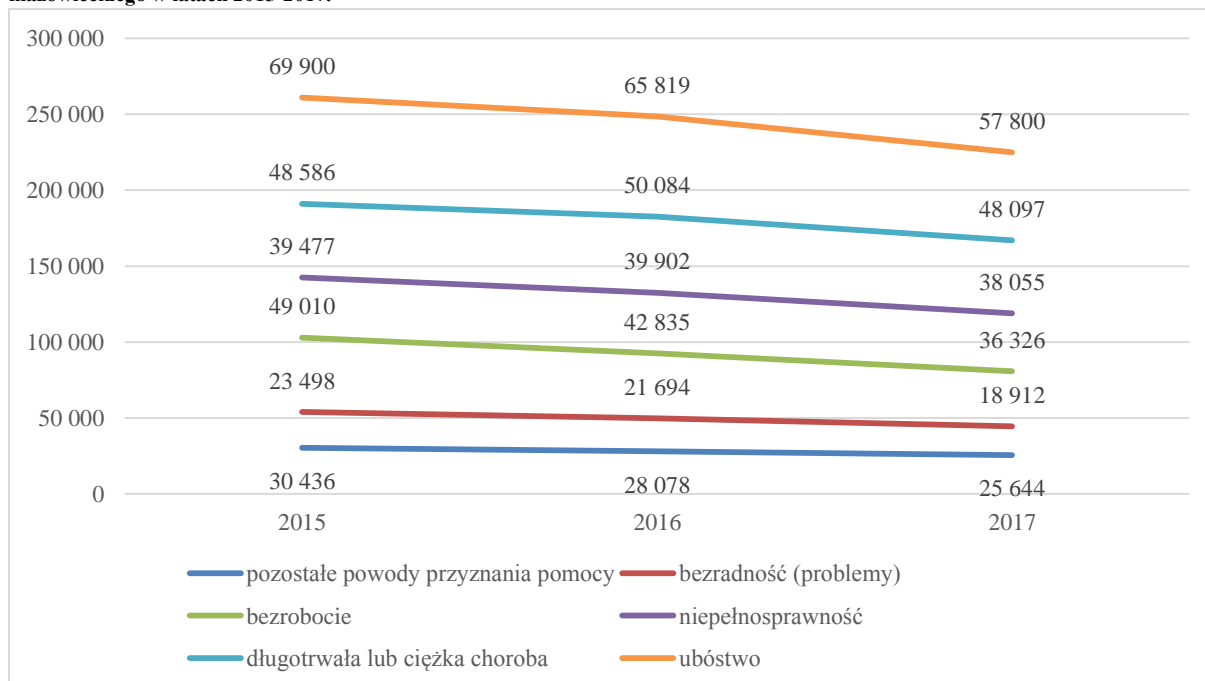
Wykres 15. Liniowy pionowy procentowy. Udział procentowy wybranych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.

Źródło: Opracowanie własne.

● liniowy pionowy skumulowany,

Wykres 16. Liniowy pionowy skumulowany. Liczba wskazanych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.

Źródło: Opracowanie własne.

Możliwe jest także w BI Publisher wykorzystanie wykresów:

- liniowego pionowego skumulowanego z dwiema osiami Y,
- liniowego pionowego skumulowanego dzielonego z dwiema osiami Y.

Poniżej prezentujemy możliwość użycia wykresów liniowych do wizualizacji wskaźników wskazanych do zastosowania w plikach graficznych PDF:

Tabela 2. Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu liniowego.

Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu liniowego
Gmina	<p>Wskaźnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● specjalizacji pracowników socjalnych, ● wolontariatu, ● zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych, ● długotrwale korzystających z pomocy, ● bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, ● korzystających z usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym, ● pracy socjalnej, ● kontraktu socjalnego.
Powiat	<ul style="list-style-type: none"> ● wolontariatu, ● zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych, ● bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej.
Województwo	<ul style="list-style-type: none"> ● specjalizacji pracowników socjalnych, ● wolontariatu, ● zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych ● długotrwale korzystających z pomocy, ● bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, ● korzystających z usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym, ● pracy socjalnej, ● kontraktu socjalnego.

Zródło: „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu.” Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, czerwiec 2018 r.

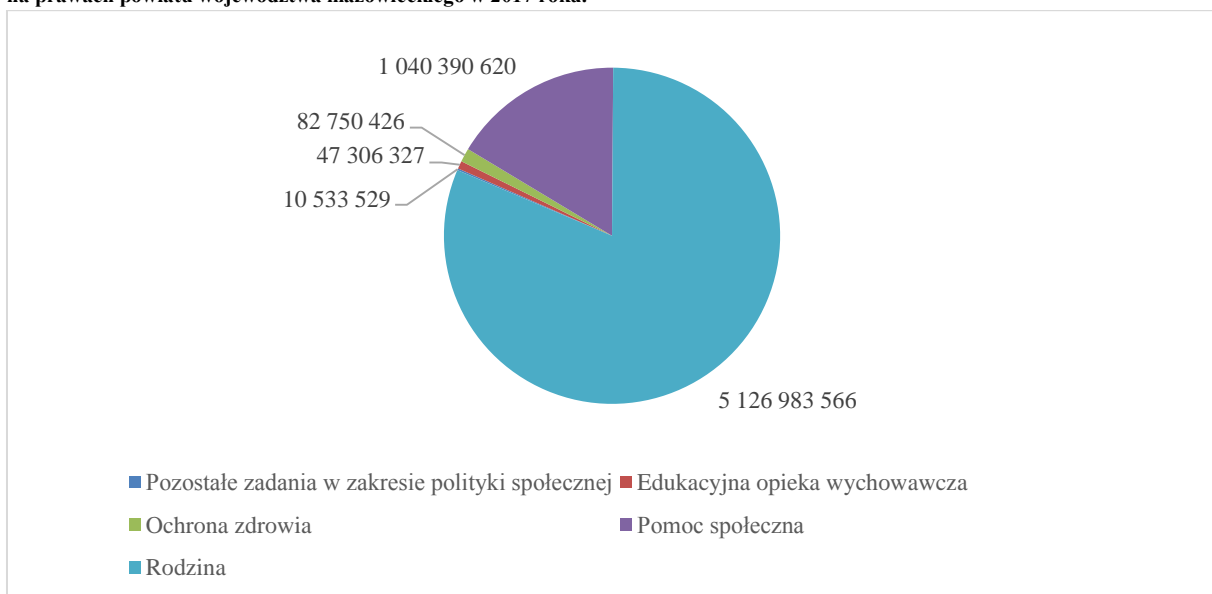

3. WYKRESY KOŁOWE

Wykres kołowy jest grafiką statystyczną, która jest podzielona na odcinki w celu zilustrowania proporcji liczbowych. W wykresie kołowym długość łuku każdej części (a w konsekwencji jej kąt i powierzchnia) jest proporcjonalna do wielkości, którą reprezentuje. Poniżej przedstawiamy pięć rodzajów wykresów kołowych dostępnych w BI Publisher z przykładową prezentacją danych z oceny zasobów pomocy społecznej: wykres kołowy, wykres wielokołowy, wykres słupkowo-kołowy, wykres pierścieniowy oraz wykres wielopierścieniowy.

- wykres kołowy,

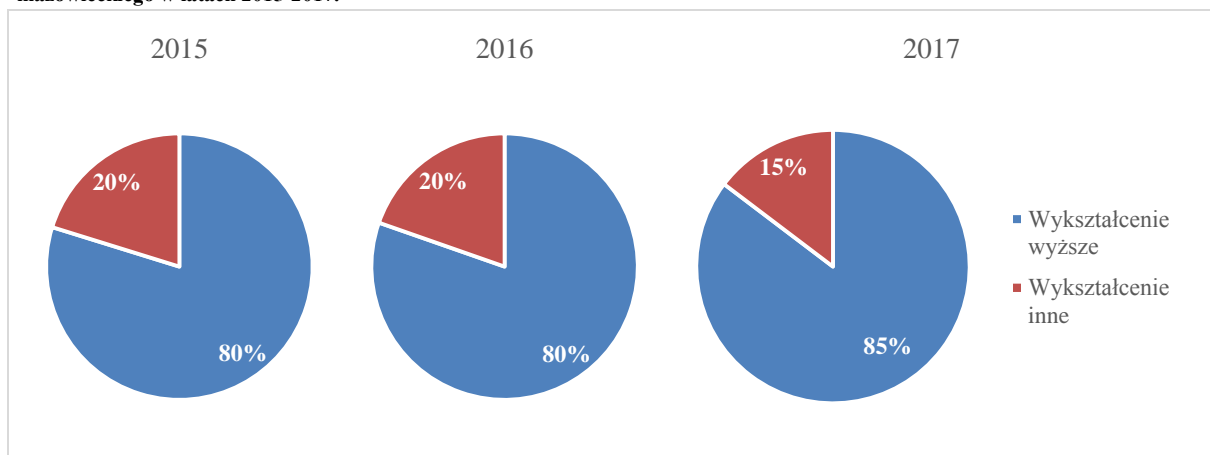
Wykres 17. Kołowy. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w gminach i miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

- wykres wielokołowy,

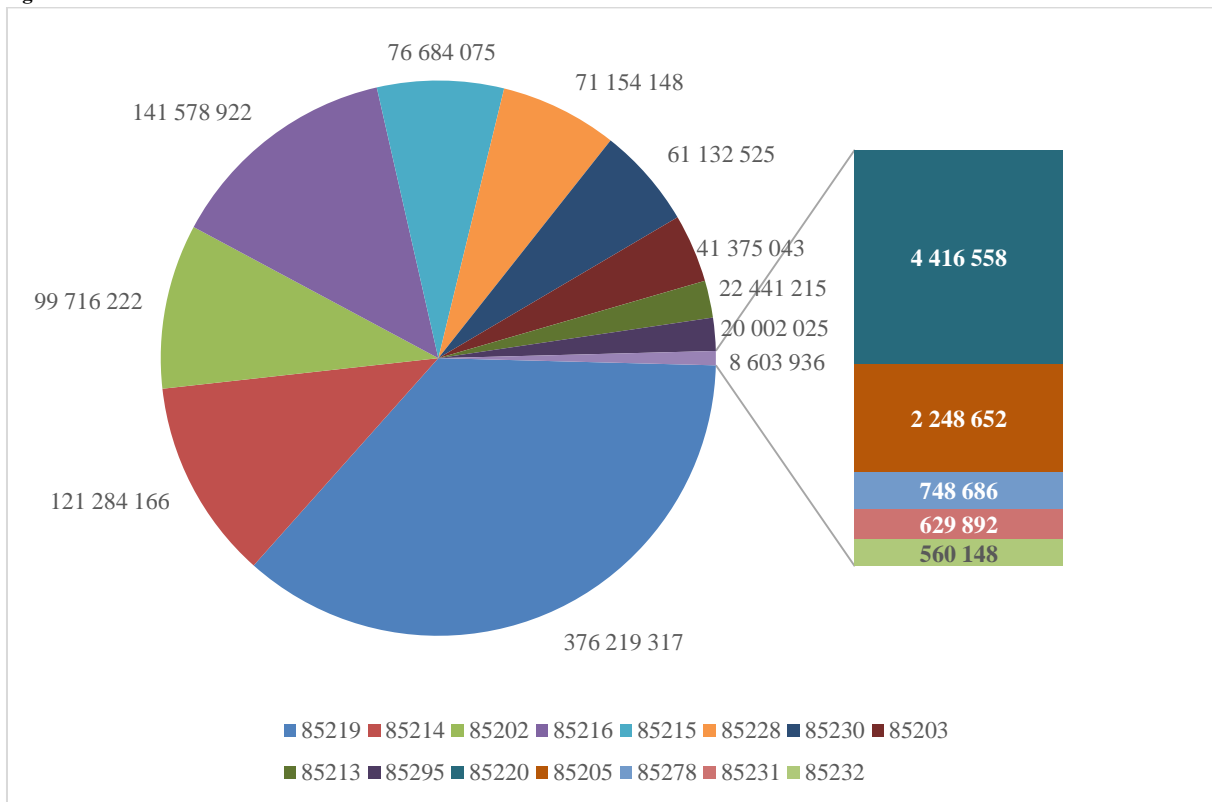
Wykres 18. Wielokołowy. Wykształcenie kadry kierowniczej w gminach i miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.

Źródło: Opracowanie własne.

● wykres słupkowo-kołowy,

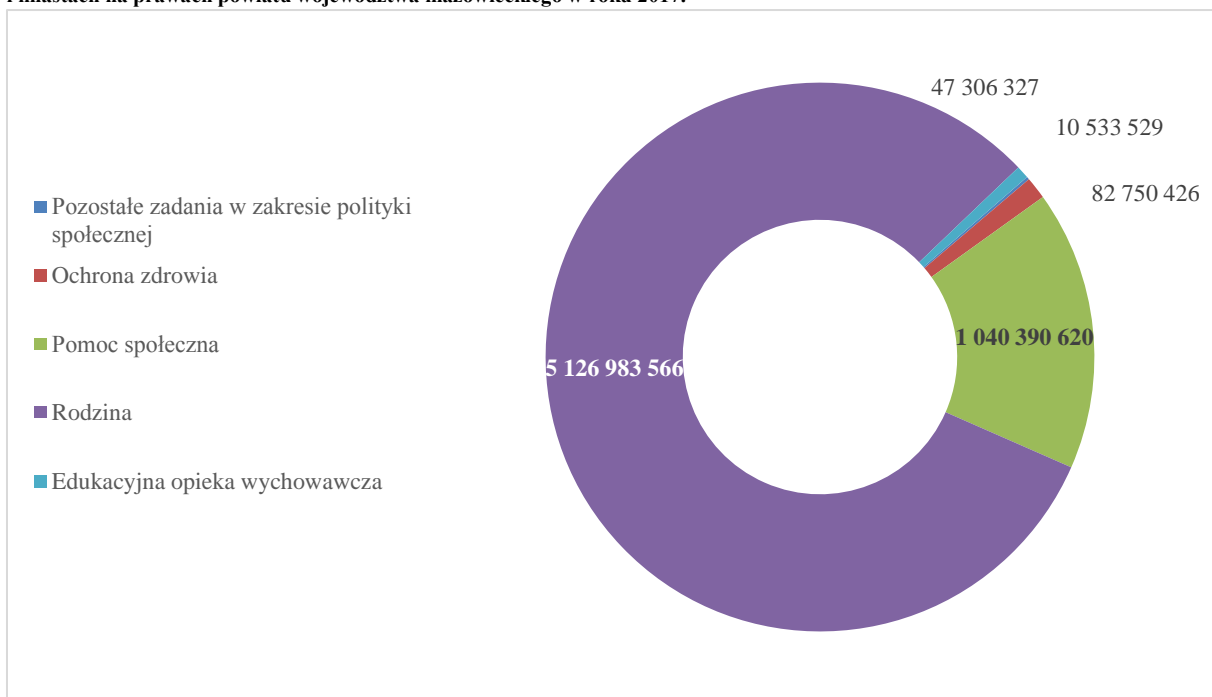
Wykres 19. Słupkowo-kołowy. Środki finansowe w gminach i miastach na prawach powiatu w dziale 852 Pomoc społeczna wg rozdziałów w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne.

● wykres pierścieniowy,

Wykres 20. Pierścieniowy. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w gminach i miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego w roku 2017.

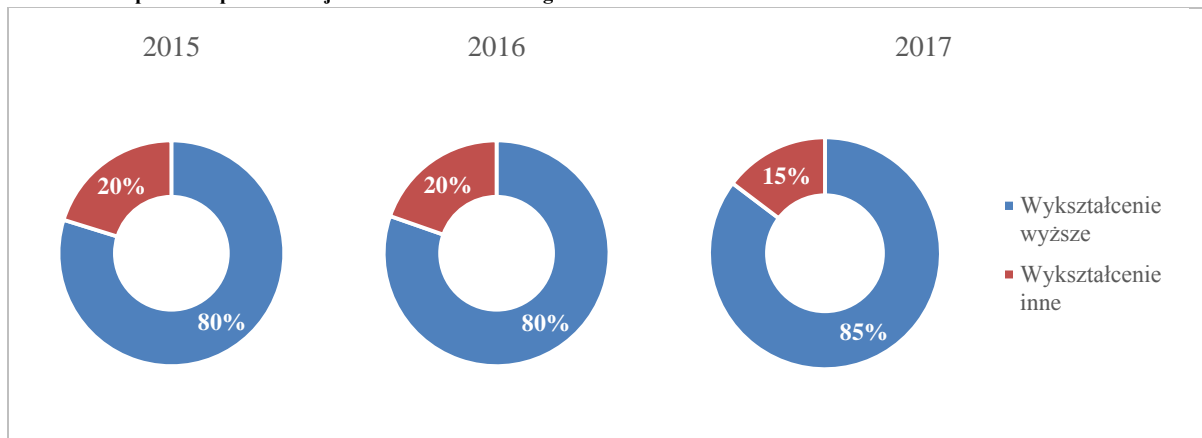

Źródło: Opracowanie własne.

- wykres wielopięścieniowy,

Wykres 21. Wielopięścieniowy. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w gminach i miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego w latach 2015-2017

Źródło: Opracowanie własne.

Możliwe jest także w BI Publisher wykorzystanie wykresu:

- słupkowego pierścieniowego.

Poniżej prezentujemy możliwość użycia wykresów kołowych do wizualizacji wskaźników wskazanych do zastosowania w plikach graficznych PDF:

Tabela 3. Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu kołowego

Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu kołowego
Gmina	<p>Wskaźnik:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● specjalizacji pracowników socjalnych, ● wolontariatu, ● struktura przyznawanej pomocy, ● powodów przyznawania pomocy społecznej, ● struktura wydatków według działów, ● Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej.
Powiat	<ul style="list-style-type: none"> ● wolontariatu, ● struktura przyznawanej pomocy, ● Struktura wydatków wg działów, ● Struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej, ● dynamiki pieczy zastępczej, ● osób usamodzielnianych, ● pomocy pieniężnej na usamodzielnienia, ● pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, ● pomocy pieniężnej na zagospodarowanie świadczenia 500+.

Województwo

- specjalizacji pracowników socjalnych,
- wolontariatu,
- struktura przyznawanej pomocy,
- powody przyznawania pomocy społecznej,
- struktura wydatków wg działów,
- struktura wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej,
- dynamiki pieczy zastępczej,
- osób usamodzielnianych,
- pomocy pieniężnej na usamodzielnienia,
- pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki,
- pomocy pieniężnej na zagospodarowanie.

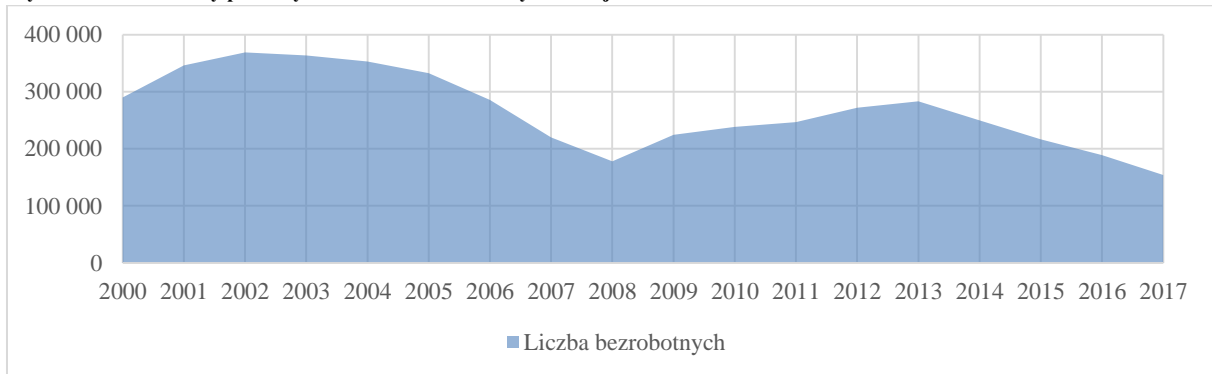
Zródło: „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu.” Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, czerwiec 2018 r.

4. WYKRESY WARSTWOWE

Wykres warstwowy przedstawia graficznie dane ilościowe. Opiera się na wykresie liniowym. Obszar pomiędzy osią a linią jest zwykle podkreślany kolorami, teksturami i kreskami. Ze względu na swoją charakterystykę (wzajemne zakrywanie powierzchni) wykres ten stosuje się do porównywania jak najmniejszej liczby zmiennych w wielu obserwacjach. Decyzja o jego użyciu wiąże się najczęściej z chęcią wyeksponowania wybranych zmian w danym przedziale czasu i z reguły wymaga ręcznej ingerencji. Poniżej prezentujemy cztery rodzaje wykresów warstwowych dostępnych w BI Publisher z przykładową prezentacją danych z oceny zasobów pomocy społecznej: warstwowo-pionowy, warstwowo-pionowy dzielony z dwiema osiami Y, warstwowo-pionowy procentowy oraz warstwowo-pionowy skumulowany.

- warstwowo-pionowy,

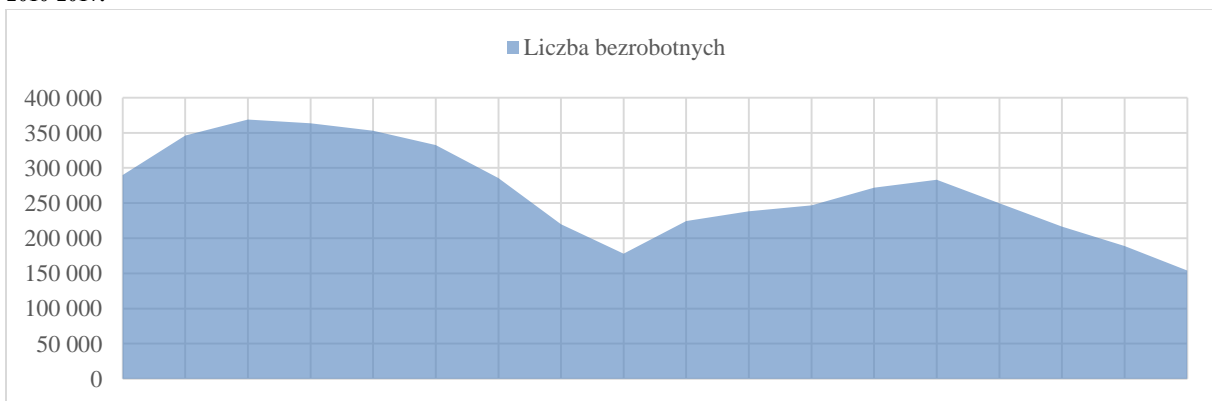
Wykres 22. Warstwowy pionowy. Liczba osób bezrobotnych w województwie mazowieckim w latach 2010-2017.

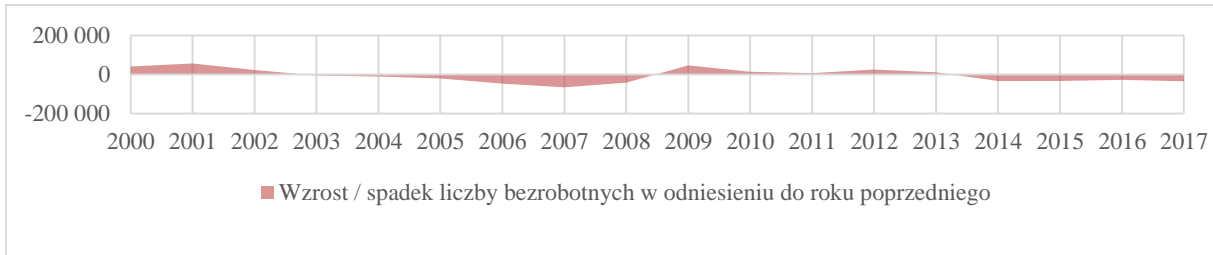

Źródło: Opracowanie własne.

- warstwowo-pionowy dzielony z dwiema osiami Y,

Wykres 23. Warstwowy pionowy dzielony z dwiema osiami Y. Liczba osób bezrobotnych w województwie mazowieckim w latach 2010-2017.

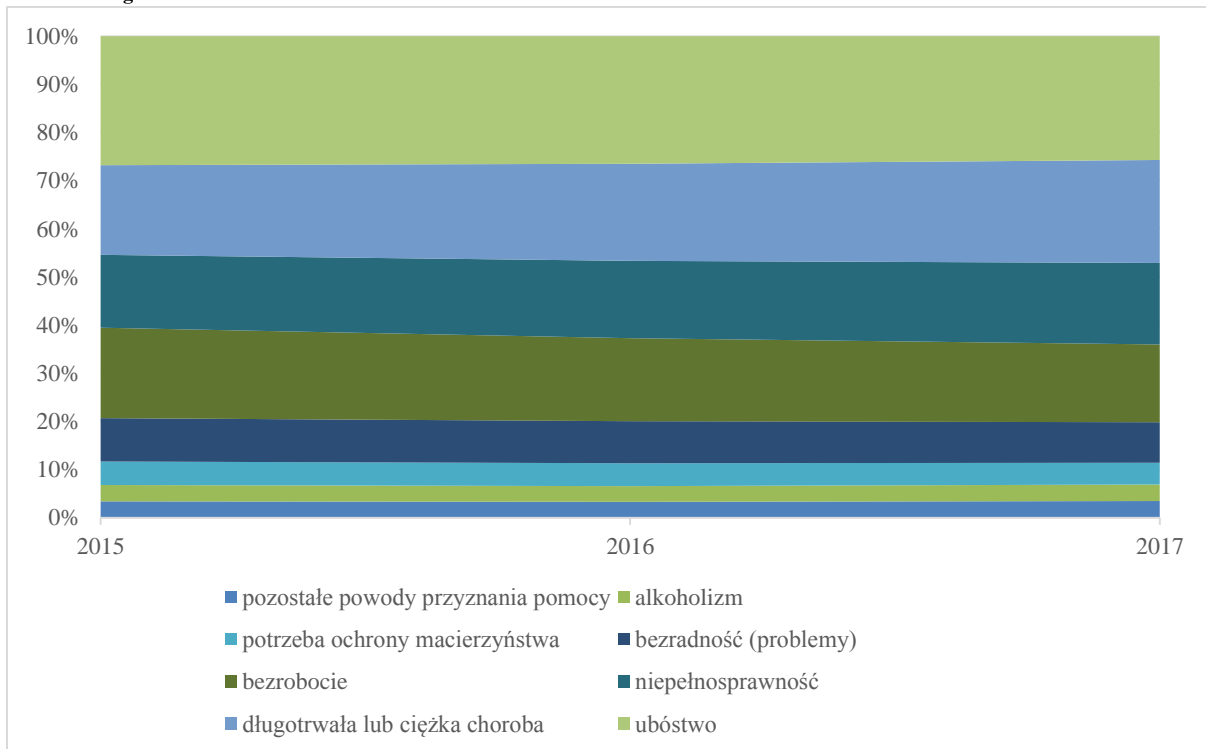

Źródło: Opracowanie własne.

● warstwowy pionowy procentowy,

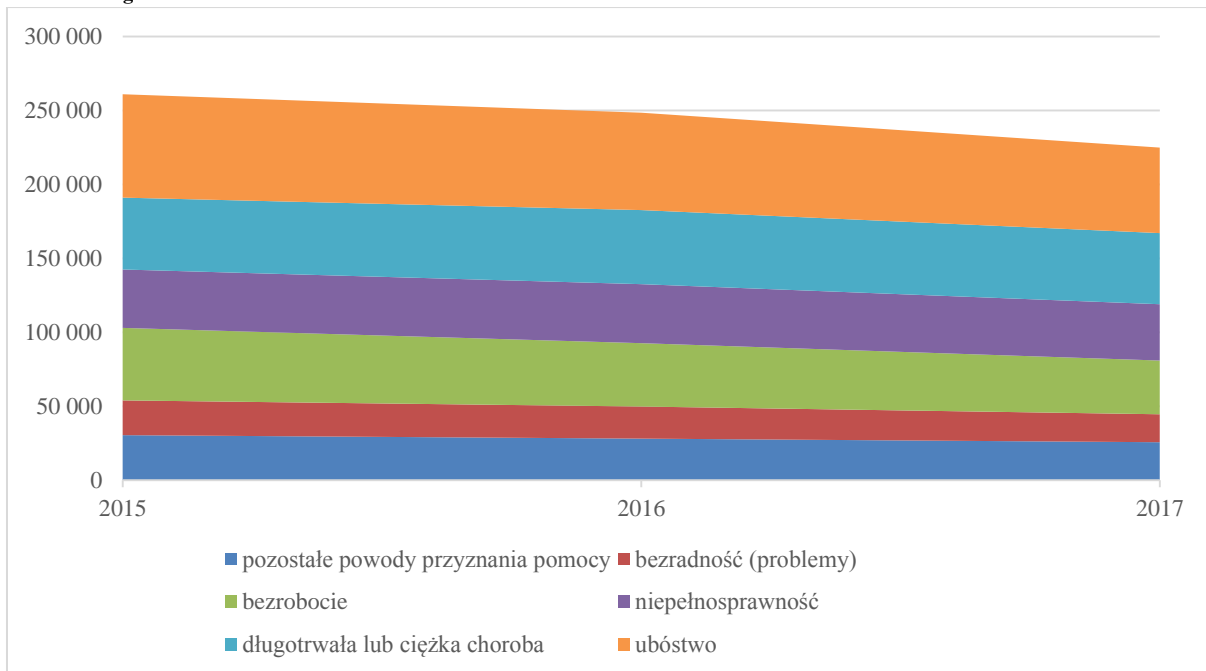
Wykres 24. Warstwowy pionowy procentowy. Udział procentowy wybranych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017

Źródło: Opracowanie własne.

● warstwowy pionowy skumulowany,

Wykres 25. Warstwowy pionowy skumulowany. Liczba wskazanych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017

Źródło: Opracowanie własne.

Możliwe jest także w BI Publisher wykorzystanie wykresu:

- warstwowego pionowego skumulowanego z dwiema osiami Y,

Poniżej prezentujemy propozycję zastosowania wykresów warstwowych do zobrazowania wskaźników w plikach graficznych PDF.

Tabela 4. Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu warstwowego.

Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu warstwowego
Gmina	Wskaźnik: <ul style="list-style-type: none"> ● specjalizacji pracowników socjalnych, ● wolontariatu, ● zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych, ● długotrwale korzystających z pomocy, ● korzystających z usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym, ● pracy socjalnej, ● kontraktu socjalnego.
Powiat	<ul style="list-style-type: none"> ● wolontariatu, ● zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS,

	<ul style="list-style-type: none"> ● zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych.
Województwo	<ul style="list-style-type: none"> ● specjalizacji pracowników socjalnych, ● wolontariatu, ● zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy, ● zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych ● długotrwale korzystających z pomocy, ● korzystających z usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym, ● pracy socjalnej, ● kontraktu socjalnego.

Źródło: „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu.” Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, czerwiec 2018 r.

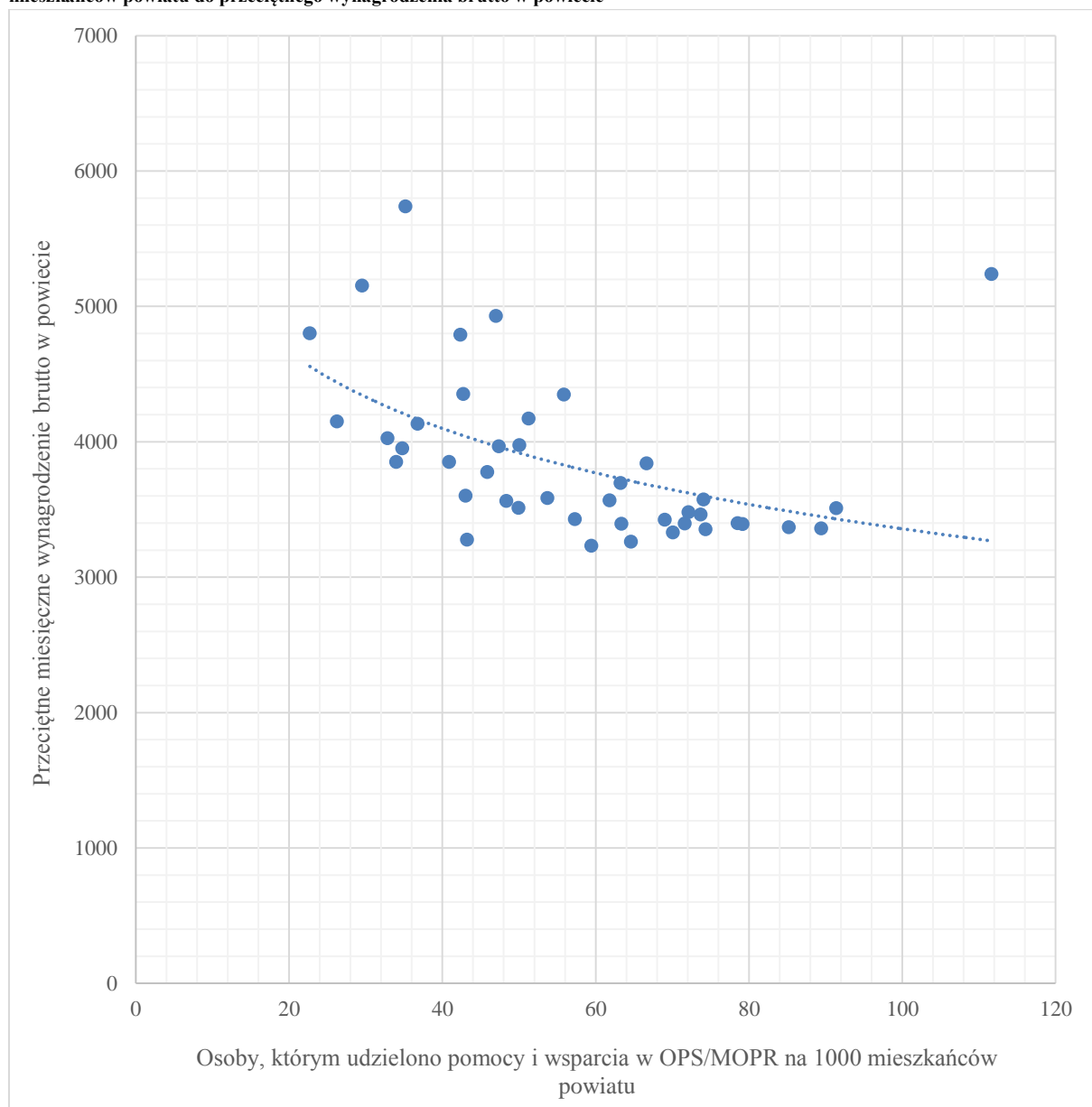

5. WYKRESY PUNKTOWE

Wykres punktowy to typ wykresu wykorzystujący współrzędne kartezjańskie do wizualizacji wartości typowych dla dwóch zmiennych ze zbioru danych, które zostały wybrane w celu zbadania ich relacji. Pokazanie dodatkowej zmiennej jest możliwe poprzez oznaczanie punktów kolorami lub przez prezentowanie ich przy pomocy okręgów/kół, których średnica jest proporcjonalna do wielkości zmiennej. Poniżej prezentujemy dwa rodzaje wykresów punktowych dostępnych w BI Publisher z przykładową prezentacją danych z oceny zasobów pomocy społecznej: punktowy i pęcherzykowy.

- punktowy,

Wykres 26. Punktowy. Relacja liczby osób, którym udzielono pomocy w gminach i miastach na prawach powiatu na 1000 mieszkańców powiatu do przeciętnego wynagrodzenia brutto w powiecie

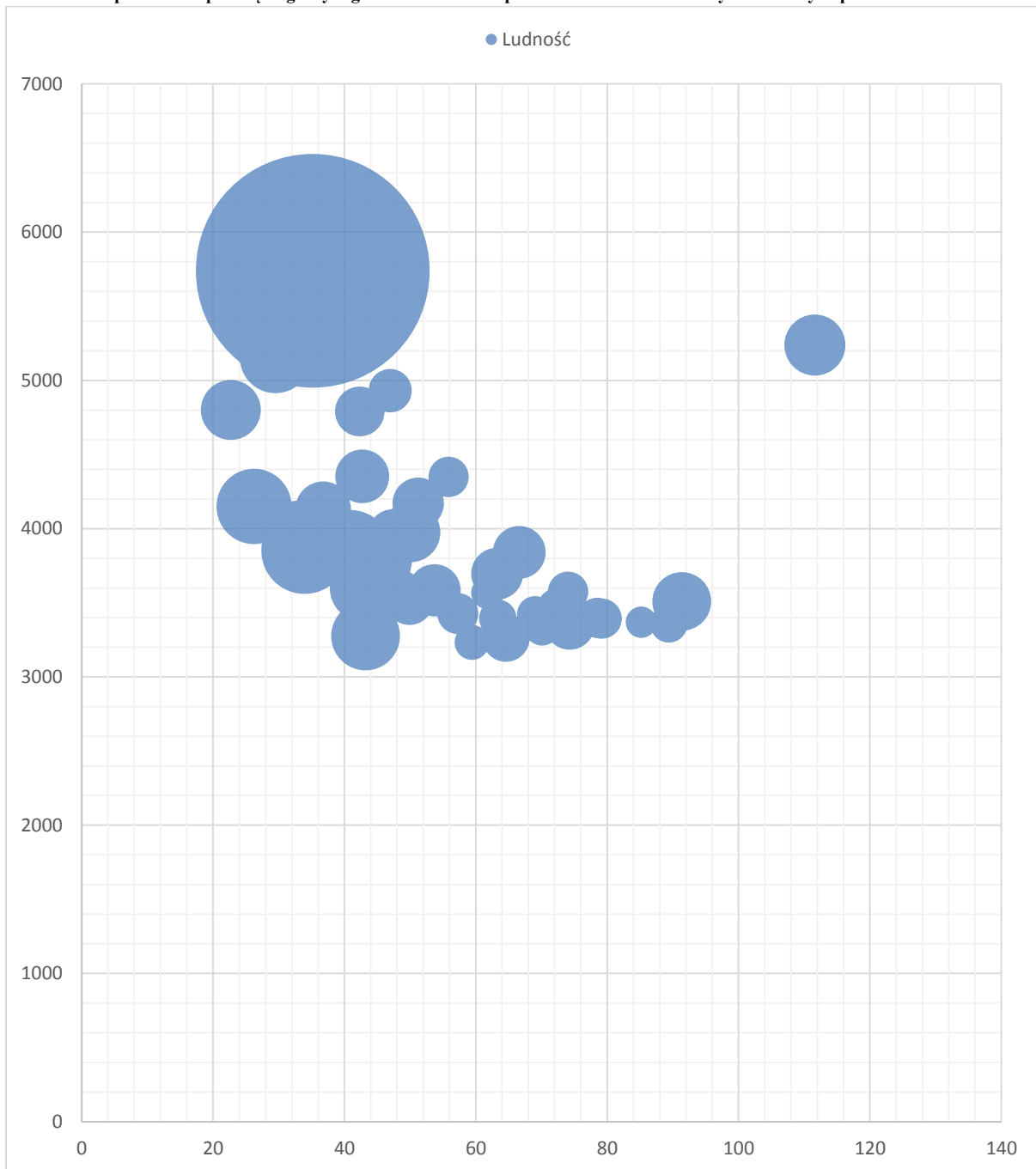

Źródło: Opracowanie własne.

● Pęcherzykowy,

Wykres 27. Pęcherzykowy. Relacja liczby osób, którym udzielono pomocy w gminach i miastach na prawach powiatu na 1000 mieszkańców powiatu do przeciętnego wynagrodzenia brutto w powiecie w kontekście liczby ludności tych powiatów.

Źródło: Opracowanie własne.

Możliwe jest także w BI Publisher zastosowanie wykresów:

- punktowego z dwiema osiami Y,
- pęcherzykowego z dwiema osiami Y.

Obecnie nie widzimy możliwości zastosowania wykresów punktowych do wizualizacji wskaźników wskazanych do zastosowania w plikach graficznych PDF.

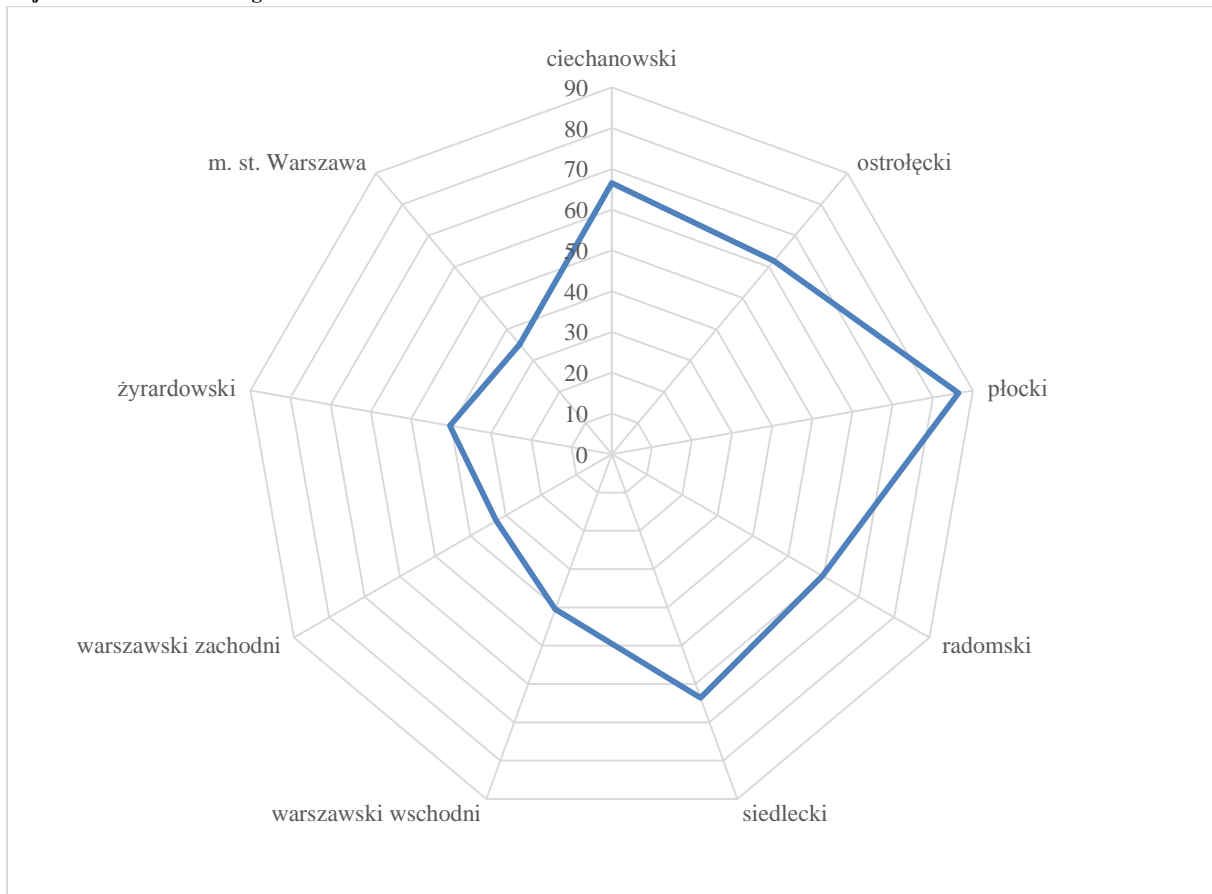

6. WYKRESY OKRĘŻNE

Wykres okrężny jest wykresem składającym się z sekwencji prostych rozłożonych promieniście na płaszczyźnie w równych odstępach. Każdy z promieni prezentuje jedną ze zmiennych. Poniżej prezentujemy wykres okrężny radarowy dostępny w BI Publisher z przykładową prezentacją danych z oceny zasobów pomocy społecznej.

- radarowy,

Wykres 28. Średnia osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w gminach na 1000 mieszkańców powiatu w podregionach województwa mazowieckiego w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

Możliwe jest także w BI Publisher zastosowanie wykresów:

- liniowego,
- biegunowego.

Obecnie nie widzimy możliwości zastosowania wykresów okrężnych do wizualizacji wskaźników wskazanych do zastosowania w plikach graficznych PDF.

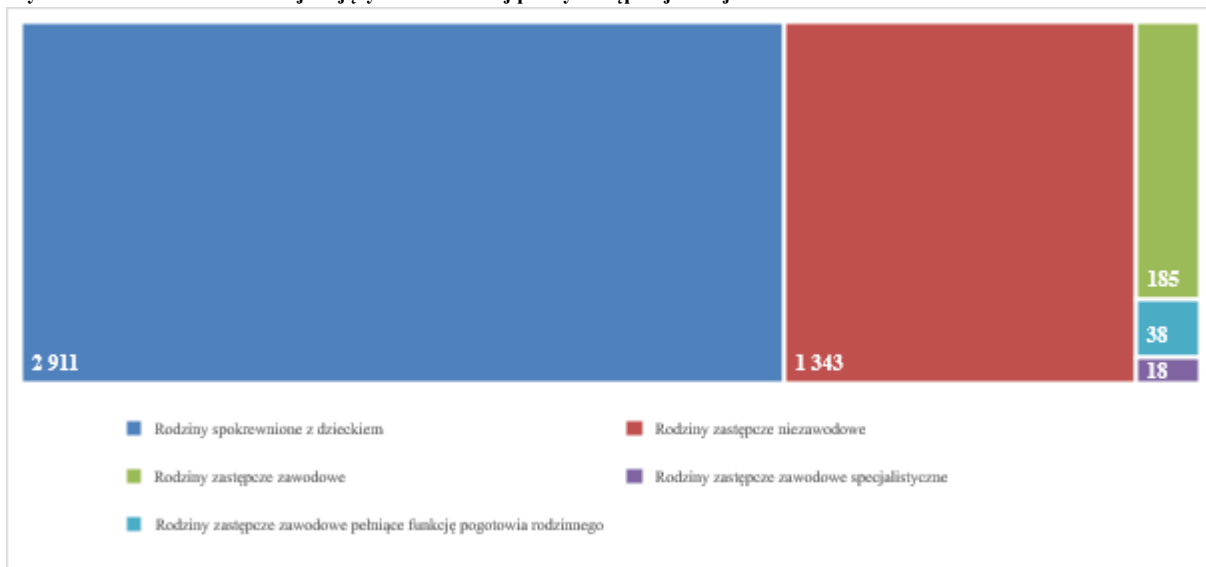

7. INNE DOSTĘPNE FORMY PREZENTACJI DANYCH W ORACLE BI

7.1. MAPY DRZEW

Wykres typu „Mapa drzewa” pozwala zaprezentować hierarchiczne dane (w strukturze drzewa) w postaci zestawu zagnieżdżonych kwadratów. Każda gałąź drzewa to prostokąt, który następnie jest dzielony na mniejsze prostokąty, przedstawiające podgałęzie. Każdy prostokąt ma powierzchnię proporcjonalną do zadanego rozmiaru danych. Często prostokąty są prezentowane z wypełnionym kolorowym tłem dla ich odróżnienia. Jeśli kolory i rozmiary prostokątów są w jakiś sposób powiązane ze strukturą drzewa, często łatwiej zlokalizować konkretne odgałęzienie, zwłaszcza gdy niektóre kolory są szczególnie istotne. Drugą zaletą tej formy prezentacji graficznej jest to, że ze względu na swoją konstrukcję umożliwia efektywne wykorzystanie obszaru wykresu, co pozwala wyraźnie wyświetlać na ekranie tysiące elementów w tym samym czasie. Rekomendujemy użycie „Mapy drzew” do prezentacji danych dotyczących wykorzystania środków finansowych w obszarze polityki społecznej przez jednostki samorządu terytorialnego. Jednakże, jak widać poniżej, tę formę wykresu można stosować do prezentacji danych także z innych zakresów tematycznych.

Wykres 29. Liczba rodzin funkcjonujących w rodzinnej pieczy zastępczej w woj. mazowieckim w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

7.2. MAPY

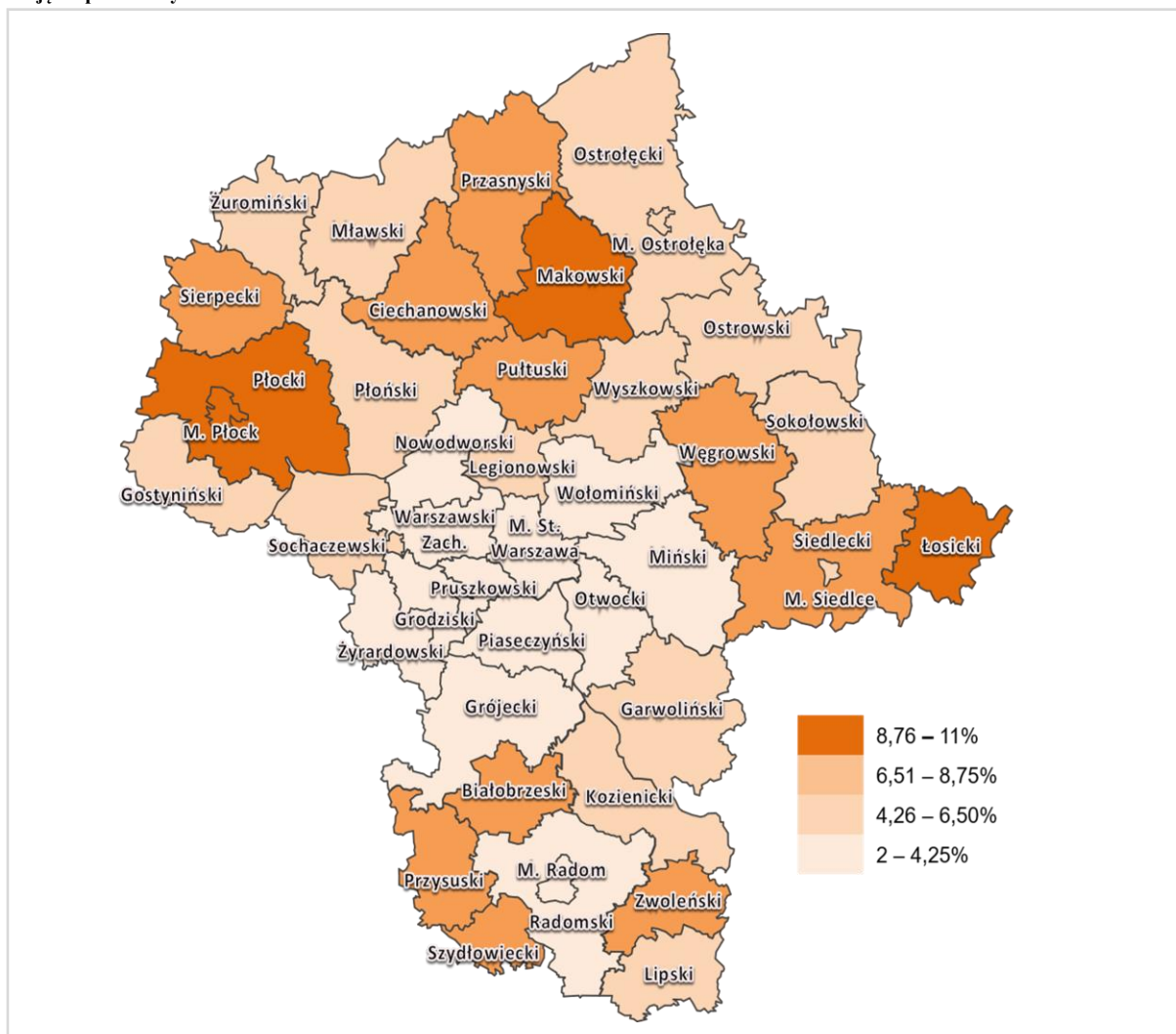
Bardzo popularnym środkiem wizualizacji graficznej we wszelkiego rodzaju prezentacjach, raportach, opracowaniach jest mapa. Również w narzędziu rekomendowanym do zastosowania przy nowym sposobie opracowywania OZPS, istnieje możliwość przedstawienia danych w formie mapy.

Prezentowanie danych z OZPS w postaci mapy, było dość często wykorzystywane przez ROPS w raportach wojewódzkich, natomiast rzadziej w raportach na poziomie gmin i powiatów. Z przeglądu możliwości zastosowania graficznego „nowych” wskaźników tylko trzy można rekomendować do prezentacji graficznej w postaci mapy:

- Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej - 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin,
- Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej - minimum 3 pracowników w gminie,
- Wskaźnik deprywacji lokalnej (pomocy społecznej) na 1 tys. mieszkańców.

Mapa 1. Stosunek liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia do liczby mieszkańców województwa mazowieckiego w 2017 roku w ujęciu powiatowym.

Źródło: Opracowanie własne.

IV. WYBRANE PROPOZYCJE WIZUALIZACJI WSKAŹNIKÓW PRZY WYKORZYSTANIU SUGEROWANYCH FORM PREZENTACJI

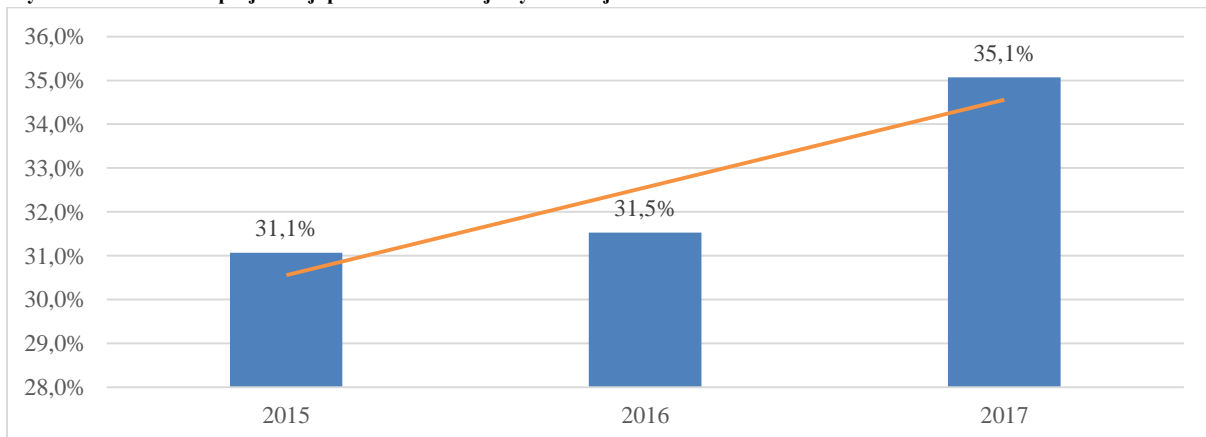
Poniżej przedstawiamy propozycje zastosowania w raporcie graficznym PDF wizualnej prezentacji wskaźników określonych w Załączniku nr 1 do raportu „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu” przy wykorzystaniu narzędzia Oracle BI. Przy wyborze konkretnego rodzaju prezentacji, tj. wykresu, mapy czy też jeszcze innego rodzaju wykresu, kierowaliśmy się uwagami zawartymi w poprzedniej części opracowania.

1. KADRA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

1.1. WSKAŹNIK SPECJALIZACJI PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby pracowników socjalnych posiadających specjalizację I lub II stopnia w zawodzie pracownik socjalny do liczby wszystkich pracowników socjalnych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy. Można także zaprezentować wskaźnik *specjalizacji pracowników socjalnych* w postaci wykresów: liniowego, kołowego i warstwowego.

Wykres 30. Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych w woj. mazowieckim w latach 2015-2017.

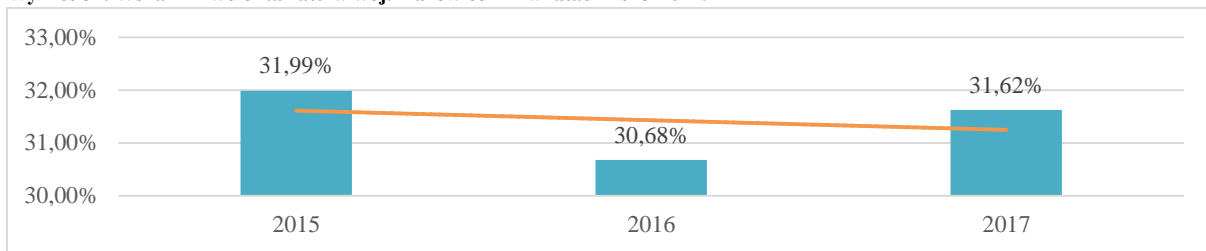
Źródło: Opracowanie własne.

1.2. WSKAŹNIK WOLONTARIATU

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby wolontariuszy do liczby wszystkich pracowników w danej jednostce. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy, powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy. Można także zaprezentować wskaźnik *wolontariatu* w postaci wykresów: liniowego, kołowego i warstwowego.

Wykres 31. Wskaźnik wolontariatu w woj. mazowieckim w latach 2015-2017.

Źródło: Opracowanie własne.

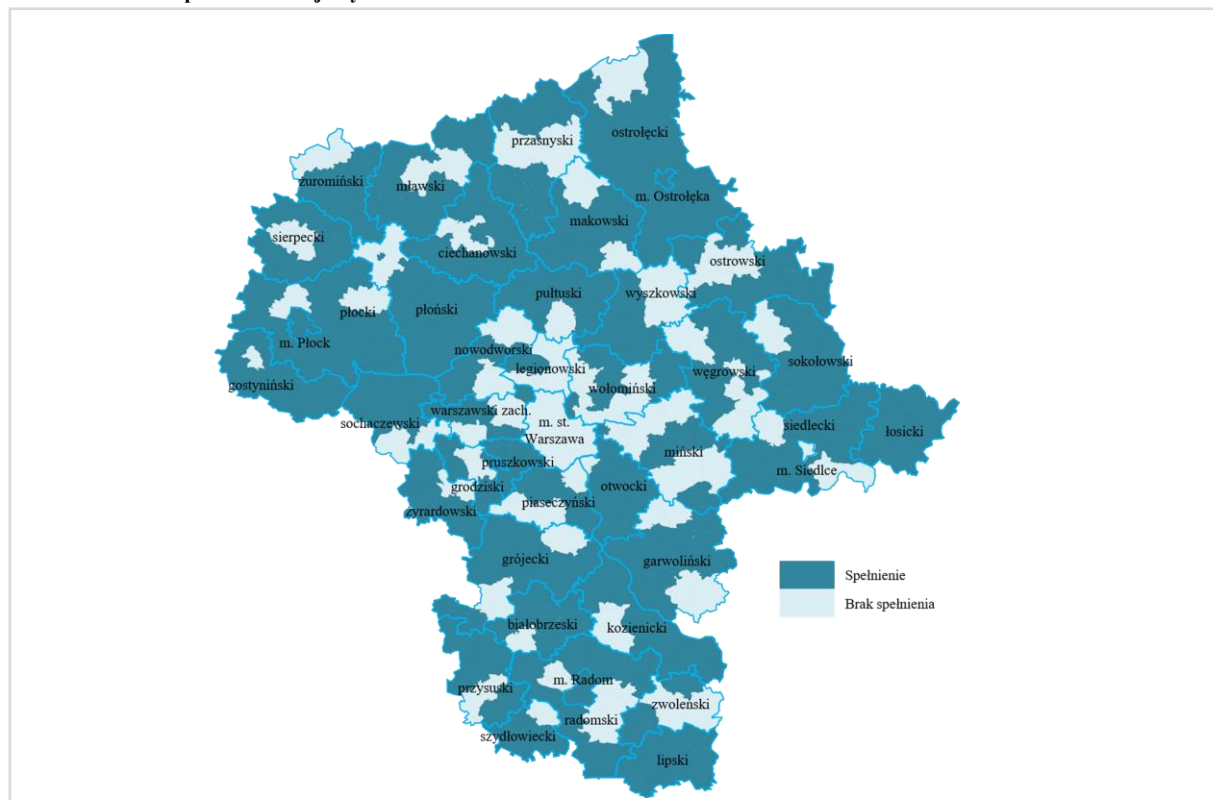
1.3. WSKAŹNIK DOSTĘPNOŚCI KADRY PRACY SOCJALNEJ - 1 PRACOWNIK SOCJALNY NA 2 TYS. MIESZKAŃCÓW LUB 1 PRACOWNIK SOCJALNY NA 50 RODZIN

Wskaźnik obliczany jako:

- stosunek liczby pracowników socjalnych do liczby mieszkańców i pomnożony przez 2000,
- stosunek liczby pracowników socjalnych do liczby rodzin (w tym osób samotnie gospodarujących) objętych pracą socjalną i pomnożony przez 2000,

Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to mapa (na poziomie województwa), na poziomie gminy należy rozważyć w opisie predefiniowanym umieszczenie zapisu o spełnianiu lub niespełnianiu wskaźnika *dostępności kadry pracy socjalnej*.

Mapa 2. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku. 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin.

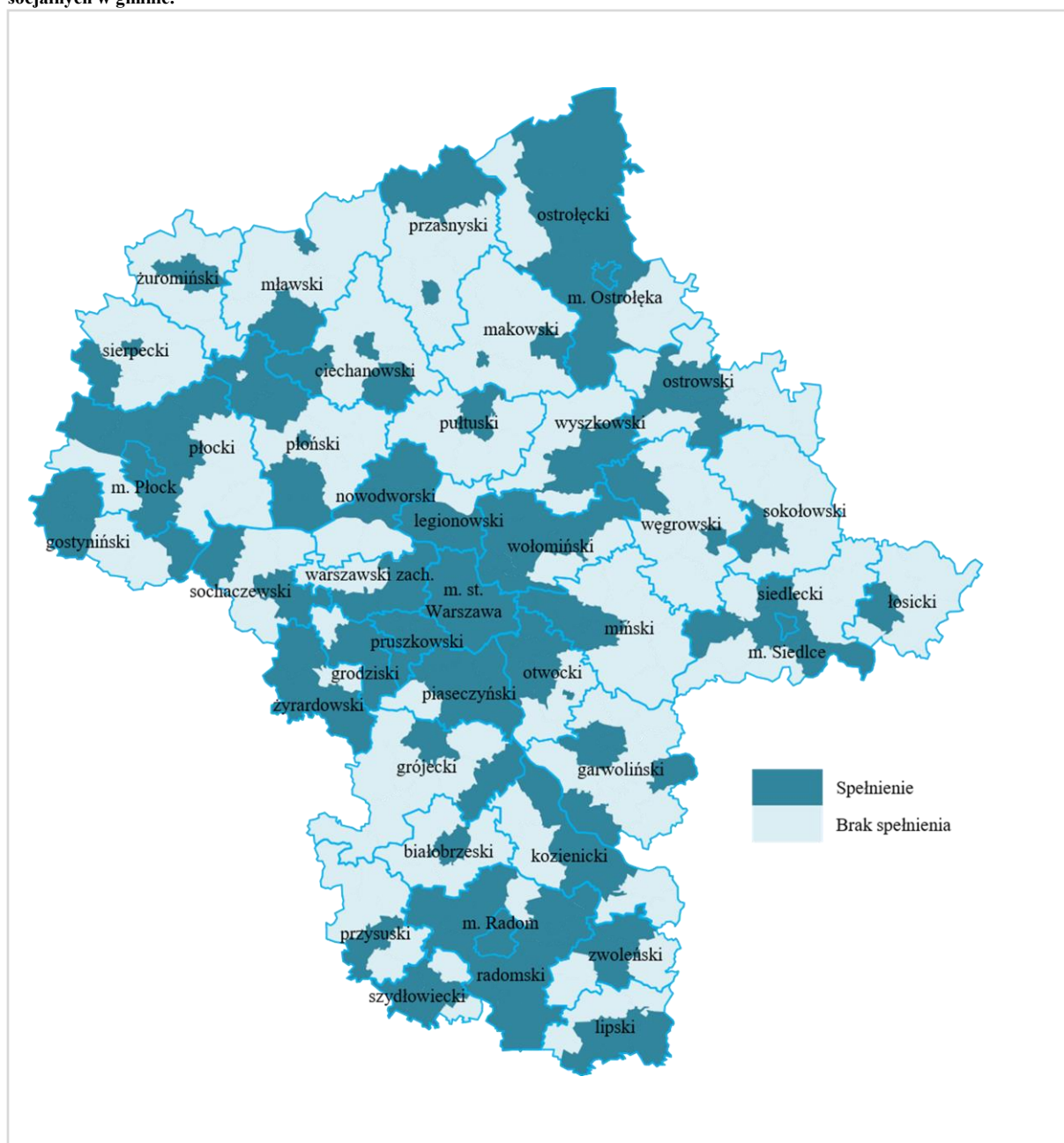
Źródło: Opracowanie własne.

1.4. WSKAŹNIK DOSTĘPNOŚCI KADRY PRACY SOCJALNEJ - MINIMUM 3 PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH W GMINIE

Wskaźnik wyliczany jest na podstawie danych przekazanych w sprawozdaniach jednorazowych, jego wynik to gminy spełniające lub niespełniające zadanego warunku. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to mapa (na poziomie województwa), na poziomie gminy należy rozważyć w opisie predefiniowanym umieszczenie zapisu o spełnianiu lub niespełnianiu wskaźnika *dostępności kadry pracy socjalnej*.

Mapa 3. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku. Minimum 3 pracowników socjalnych w gminie.

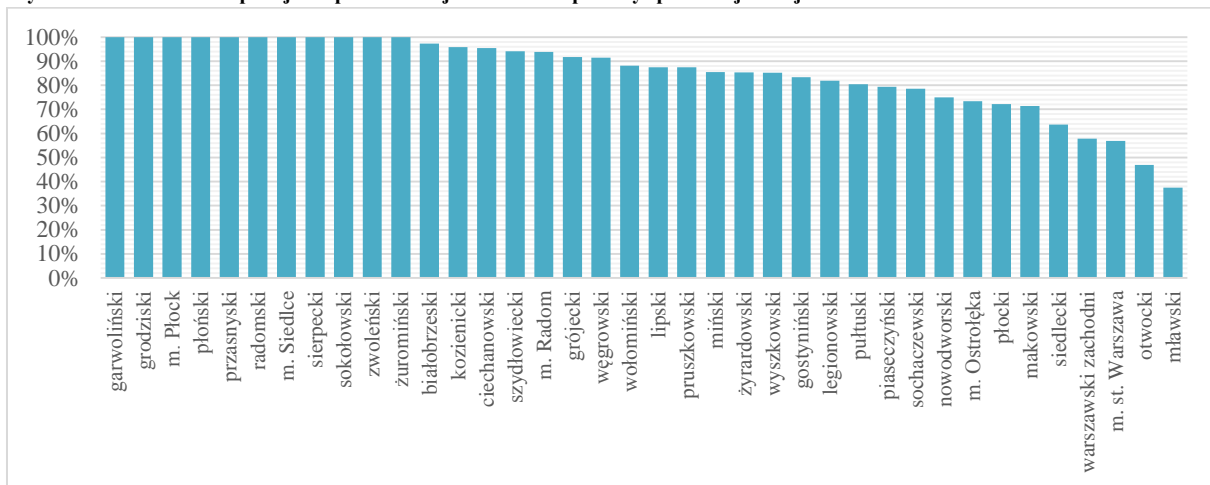
Źródło: Opracowanie własne.

2. INFRASTRUKTURA POMOCY SPOŁECZNEJ

2.1. WSKAŹNIK ZASPOKOJENIA POTRZEB INFRASTRUKTURALNYCH W DPS

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób umieszczonych w DPS pomnożony przez 100 do sumy liczby osób umieszczonych w DPS i liczby oczekujących na umieszczenie. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy, powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy. Można także zaprezentować wskaźnik *zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w DPS* w postaci wykresów: liniowego i warstwowego.

Wykres 32. Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w domach pomocy społecznej w woj. mazowieckim w 2017 roku

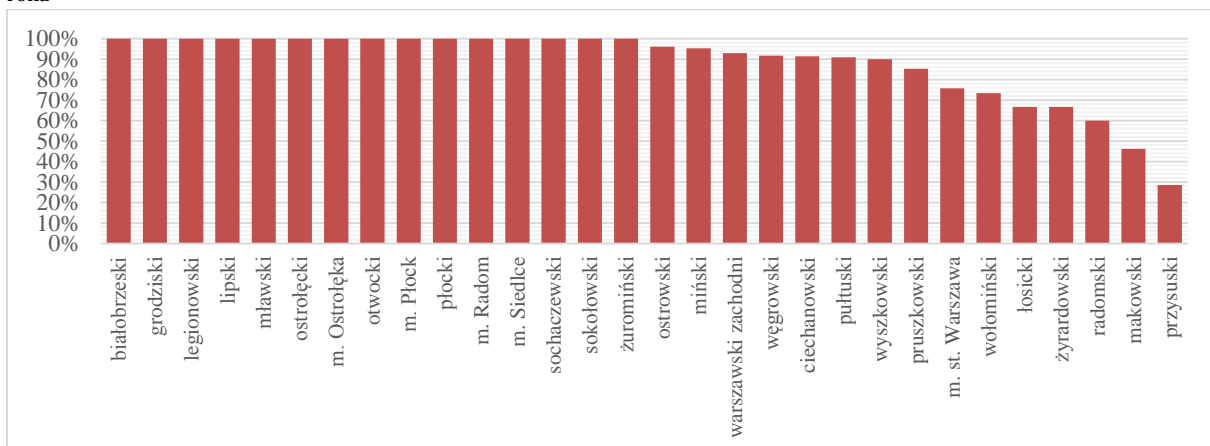

Źródło: Opracowanie własne.

2.2. WSKAŹNIK ZASPOKOJENIA POTRZEB INFRASTRUKTURALNYCH W ŚDS

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób umieszczonych w ŚDS pomnożony przez 100 do sumy liczby osób umieszczonych w ŚDS i liczby oczekujących na umieszczenie. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy, powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji wykres słupkowy pionowy. Można także zaprezentować wskaźnik *zaspokojenia potrzeb infrastrukturalnych w ŚDS* w postaci wykresów: liniowego i warstwowego.

Wykres 33. Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy w województwie mazowieckim w 2017 roku

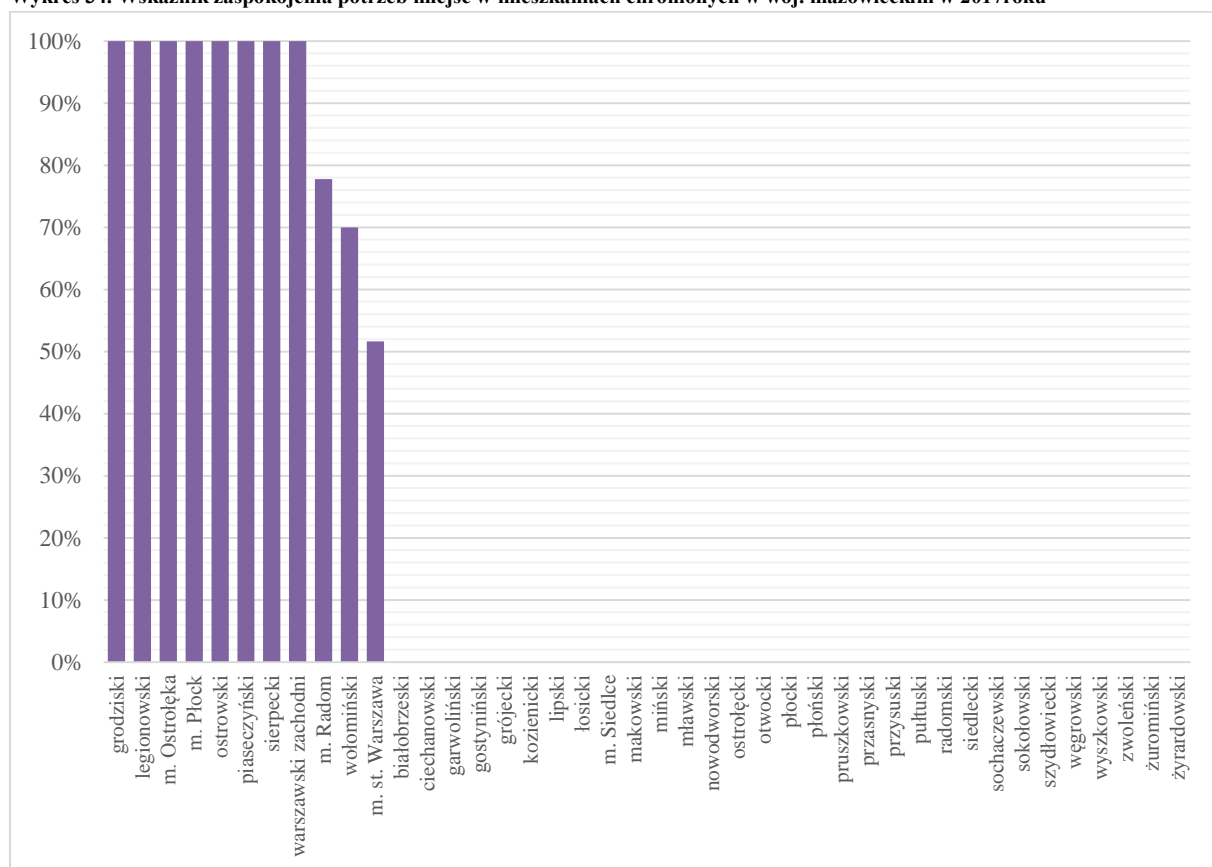

Źródło: Opracowanie własne.

2.3. WSKAŹNIK ZASPOKOJENIA POTRZEB MIEJSC W MIESZKANIACH CHRONIONYCH

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób umieszczonych w mieszkaniu chronionym pomnożony przez 100 do sumy liczby osób umieszczonych w mieszkaniu chronionym i liczby oczekujących na umieszczenie. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy, powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy. Można także zaprezentować wskaźnik *zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych* w postaci wykresów: liniowego i warstwowego.

Wykres 34. Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych w woj. mazowieckim w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne.

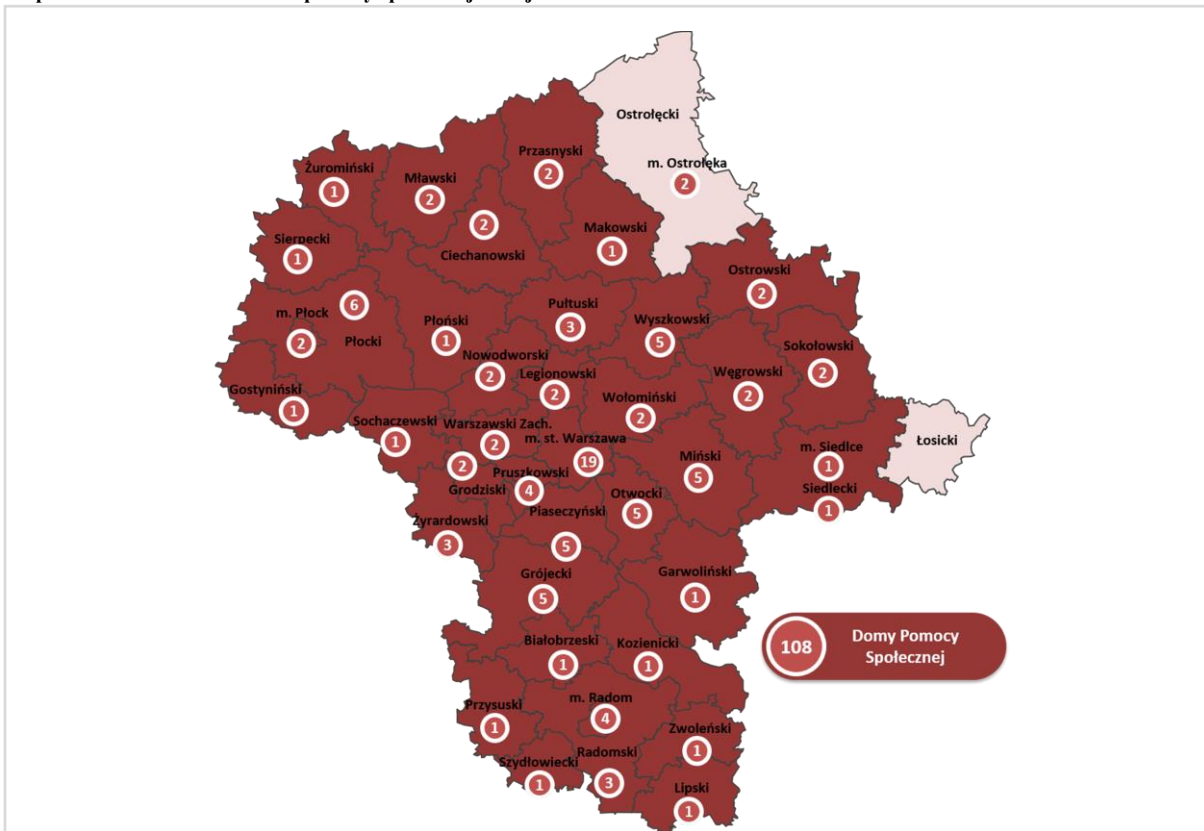
2.4. ROZMIESZCZENIE DOMÓW POMOCY SPOŁECZNEJ I ŚRODOWISKOWYCH DOMÓW SAMOPOMOCY

Obok wymienionych powyżej form prezentacji wskaźników infrastrukturalnych dotyczących określonych jednostek pomocy społecznej, proponujemy także przedstawić rozmieszczenie terytorialne wymienionych powyżej placówek. Jest to o tyle istotne, że może się zdarzyć tak, że na terenie danego województwa znajdują się powiaty (DPS), gminy (ŚDS, mieszkania chronione), które nie mają na swoim terenie takich placówek. Taka prezentacja pomoże w szybki sposób ocenić, gdzie znajdują się białe plamy w zakresie danej infrastruktury placówek pomocy społecznej. Oczywiście taka forma wizualizacji możliwa jest

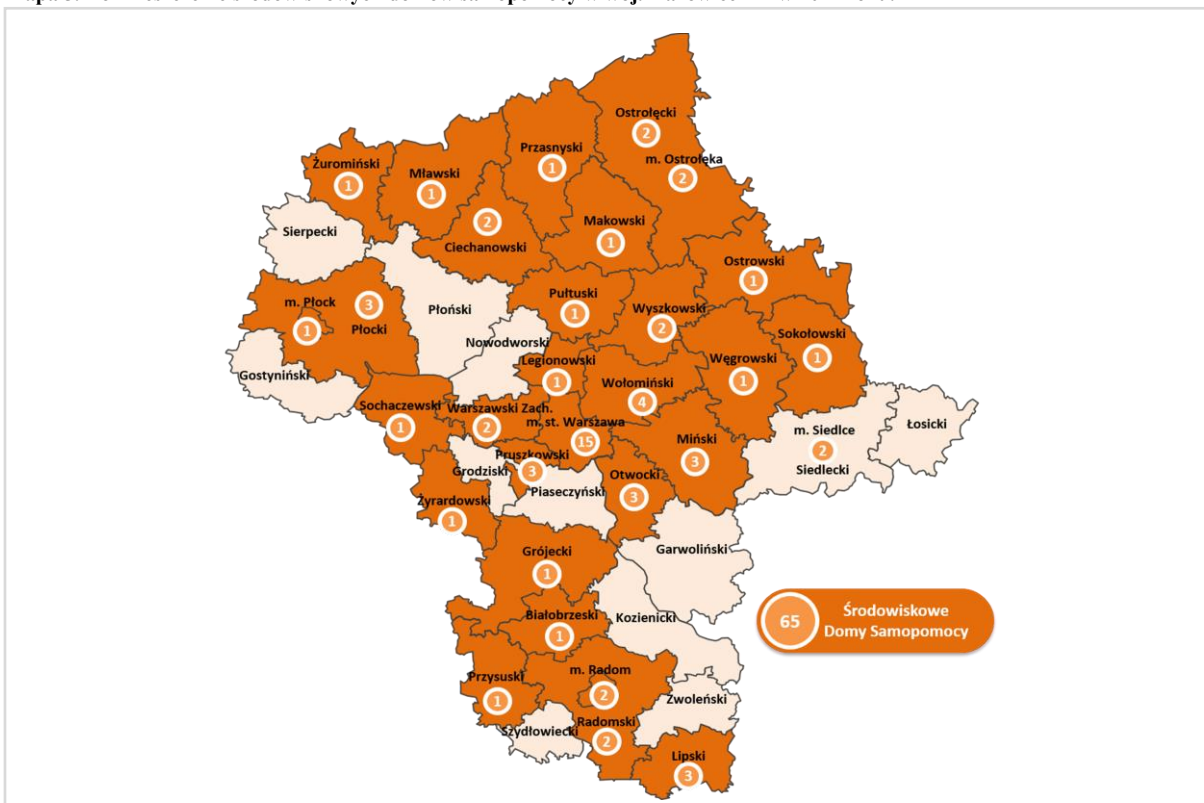
na poziomie kraju, województwa lub w przypadku jednostek gminnych na poziomie powiatu.

Mapa 4. Rozmieszczenie domów pomocy społecznej w woj. mazowieckim w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 5. Rozmieszczenie środowiskowych domów samopomocy w woj. mazowieckim w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

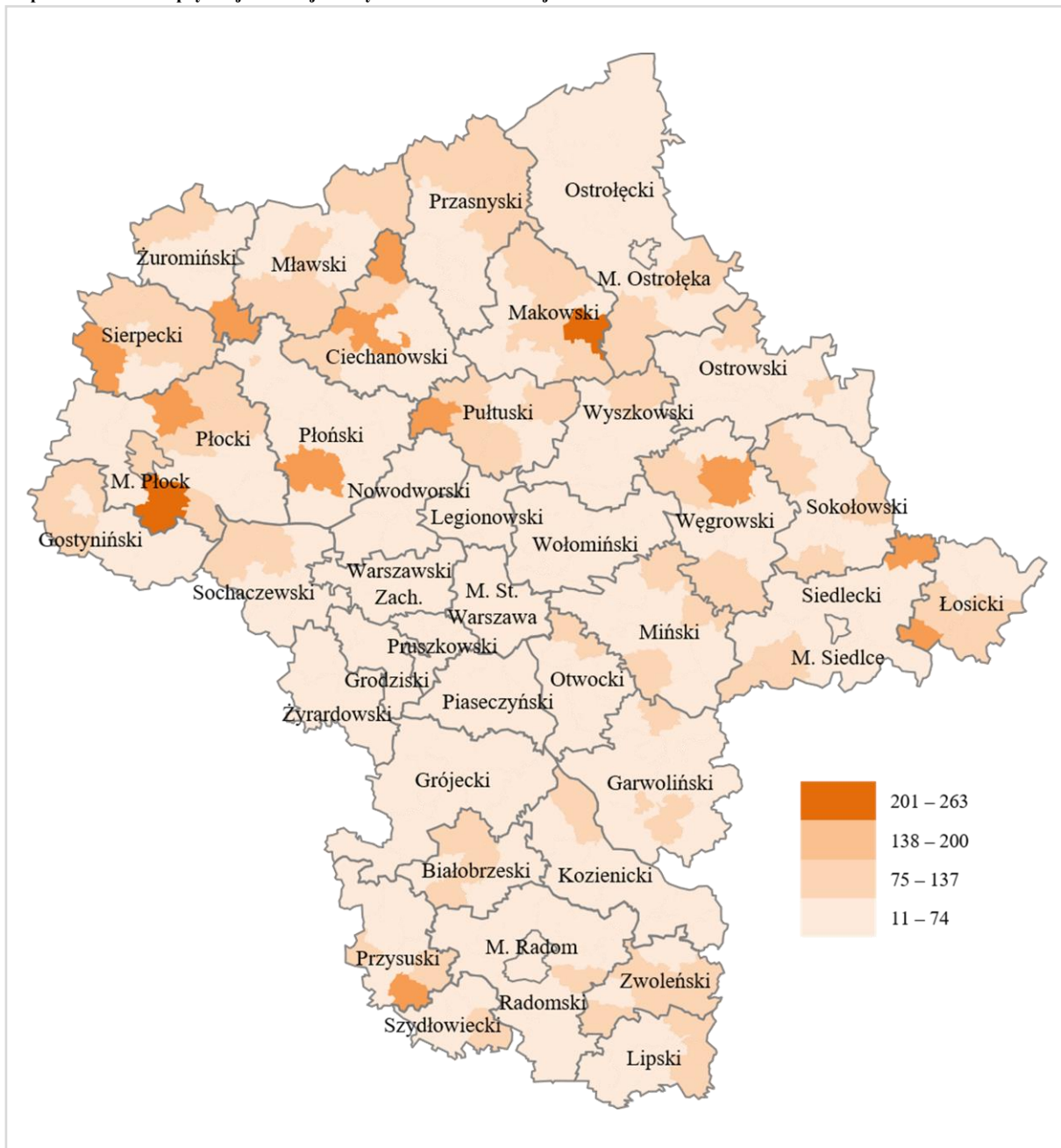

3. OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ

3.1. WSKAŹNIK DEPRYWACJI LOKALNEJ (POMOCY SPOŁECZNEJ) NA 1 TYS. MIESZKAŃCÓW

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie do liczby mieszkańców. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy, powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji na poziomie województwa i powiatu to mapa, natomiast na poziomie gminy można zaprezentować dane w postaci wykresu słupkowego.

Mapa 6. Wskaźnik deprivacji lokalnej na 1 tys. mieszkańców w woj. mazowieckim w roku 2017.

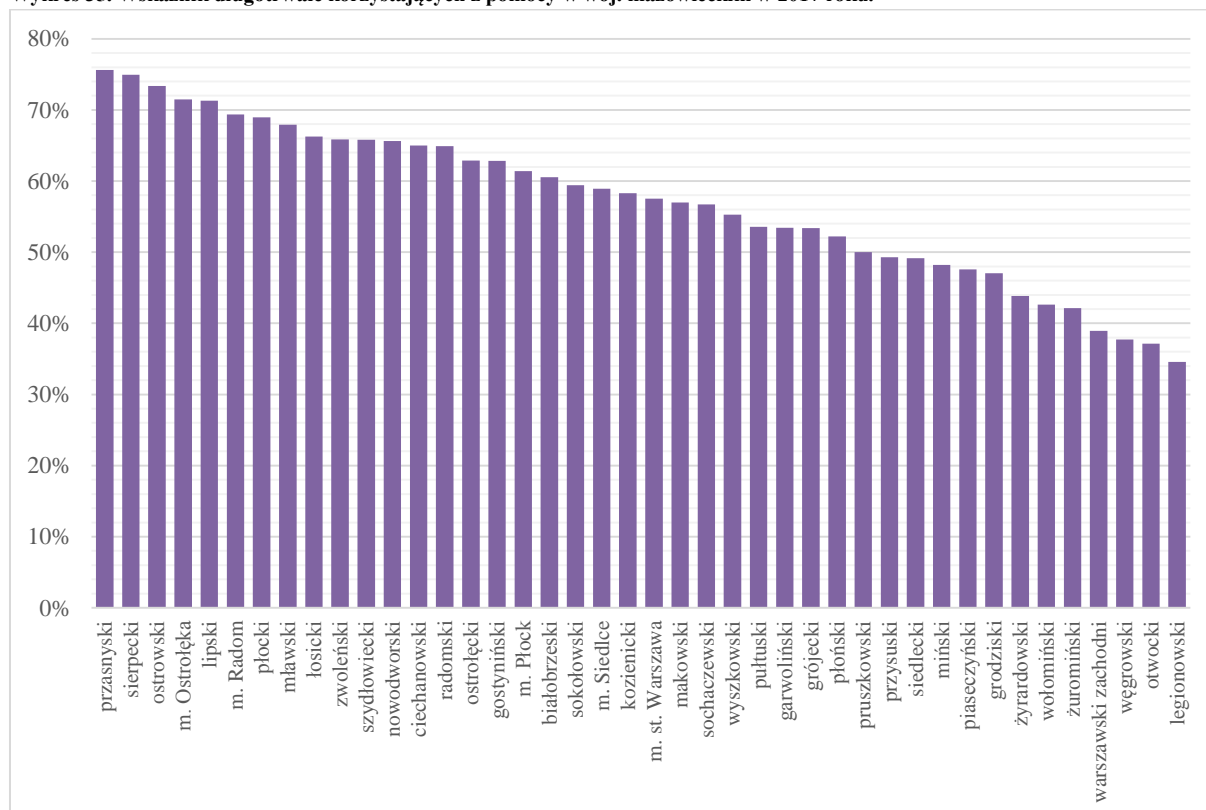
Źródło: Opracowanie własne.

3.2. WSKAŹNIK DŁUGOTRWALE KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób długotrwale korzystających ze świadczeń do liczby osób, którym przyznano świadczenie pomnożony przez 100%. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji wykres słupkowy pionowy. Można także zaprezentować wskaźnik *długotrwale korzystających z pomocy społecznej* w postaci wykresów: liniowego i warstwowego.

Wykres 35. Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy w woj. mazowieckim w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

3.3. STRUKTURA PRYZNANEJ POMOCY

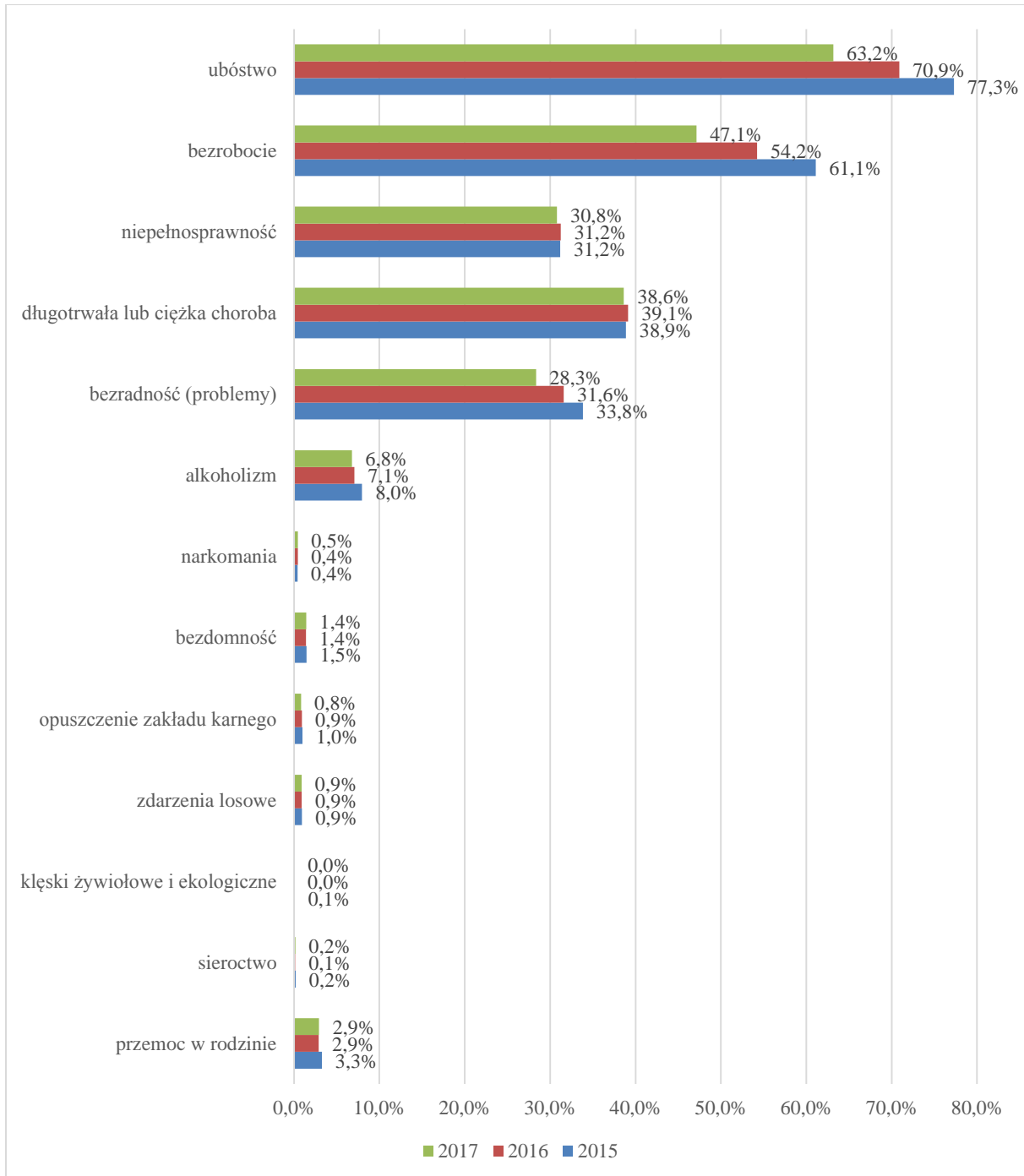
Wskaźnik obliczany jako udział procentowy liczby osób, którym przyznano pomoc w rozbiciu na świadczenia pieniężne, niepieniężne, inne świadczenia. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Z punktu widzenia sposobu liczenia wskaźnika *struktura przyznanej pomocy* nie znaleźliśmy możliwości wskazania formy jego prezentacji graficznej.

3.4. POWODY PRYZNANIA POMOCY SPOŁECZNEJ

Wskaźnik obliczany jako udział procentowy powodów przyznawania pomocy społecznej wymienionych w ustawie o pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób korzystających z pomocy wyrażony w procentach. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy poziomy. Można także zaprezentować wskaźnik *powodów przyznania pomocy społecznej* w postaci wykresu kołowego.

Wykres 36. Wskaźnik powodów przyznania pomocy w gminach i miastach na prawach powiatu w województwie mazowieckim w latach 2015-2017

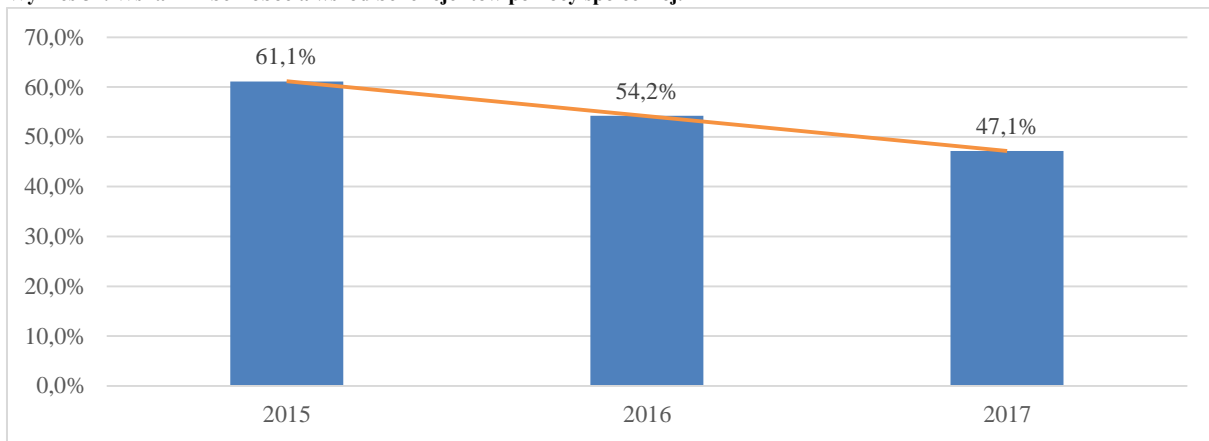
Źródło: Opracowanie własne.

3.5. WSKAŹNIK BEZROBOCIA WŚRÓD BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób korzystających z pomocy ogółem. Wskaźnik do zastosowania na poziomie powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy. Można także zaprezentować wskaźnik *bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej* w postaci wykresów: liniowego i warstwowego.

Wykres 37. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej.

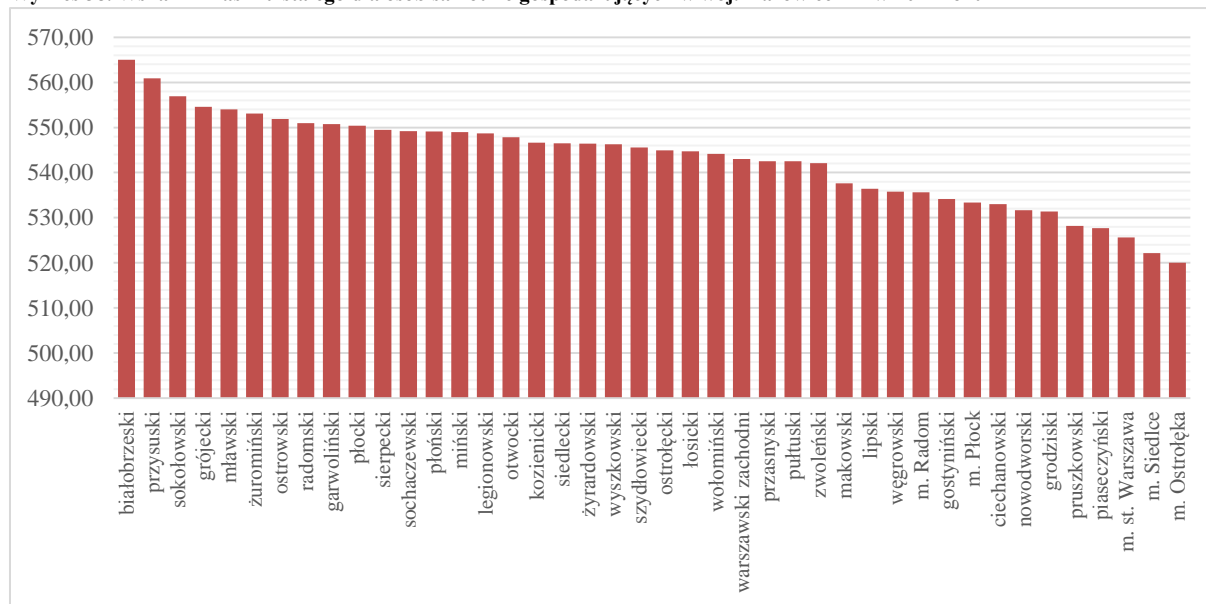
Źródło: Opracowanie własne.

4. POMOC W FORMIE ŚWIADCZEŃ

4.1. WSKAŹNIK ZASIŁKU STAŁEGO

Wskaźnik obliczany jako średnia miesięczna wysokość zasiłku stałego dla osób samotnie gospodarujących w skali roku wyrażona w złotych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy.

Wykres 38. Wskaźnik zasiłku stałego dla osób samotnie gospodarujących w woj. mazowieckim w 2017 roku

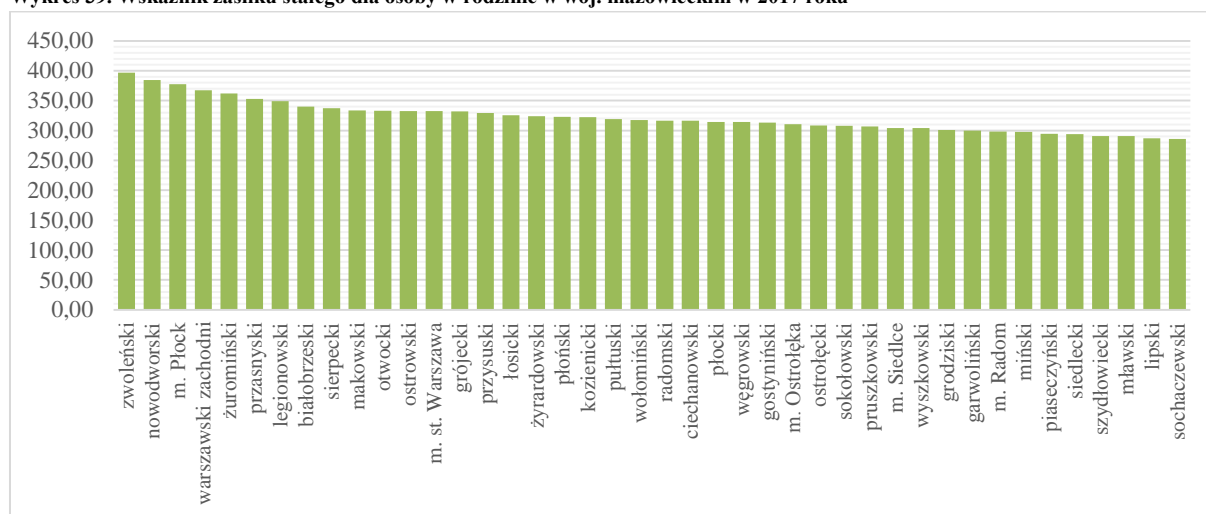

Źródło: Opracowanie własne.

4.2. WSKAŹNIK ZASIŁKU STAŁEGO II

Wskaźnik obliczany jako średnia miesięczna wysokość zasiłku stałego dla osoby w rodzinie w skali roku wyrażona w złotych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy.

Wykres 39. Wskaźnik zasiłku stałego dla osoby w rodzinie w woj. mazowieckim w 2017 roku

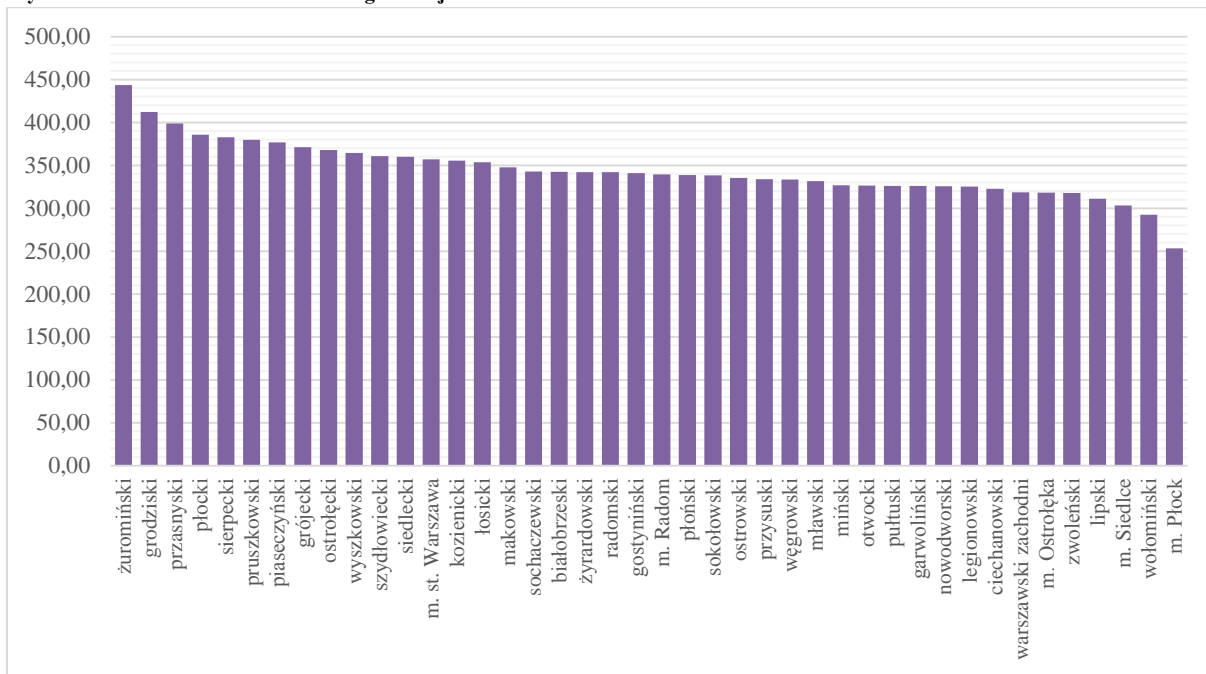

Źródło: Opracowanie własne.

4.3. WSKAŹNIK ZASIŁKU OKRESOWEGO

Wskaźnik obliczany jako średnia miesięczna wysokość zasiłku okresowego na osobę w rodzinie w skali roku wyrażona w złotych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy.

Wykres 40. Wskaźnik zasiłku okresowego w woj. mazowieckim w 2017 roku

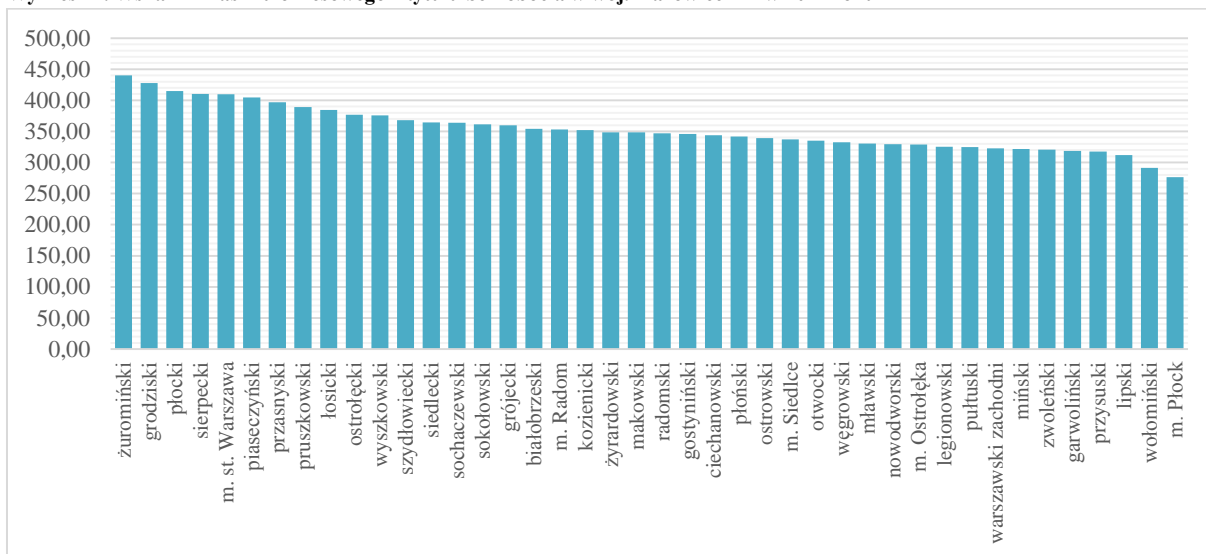

Źródło: Opracowanie własne.

4.4. WSKAŹNIK ZASIŁKU OKRESOWEGO (BEZROBOCIE)

Wskaźnik obliczany jako średnia miesięczna wysokość zasiłku okresowego z powodu bezrobocia wyrażona w złotych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy.

Wykres 41. Wskaźnik zasiłku okresowego z tytułu bezrobocia w woj. mazowieckim w 2017 roku

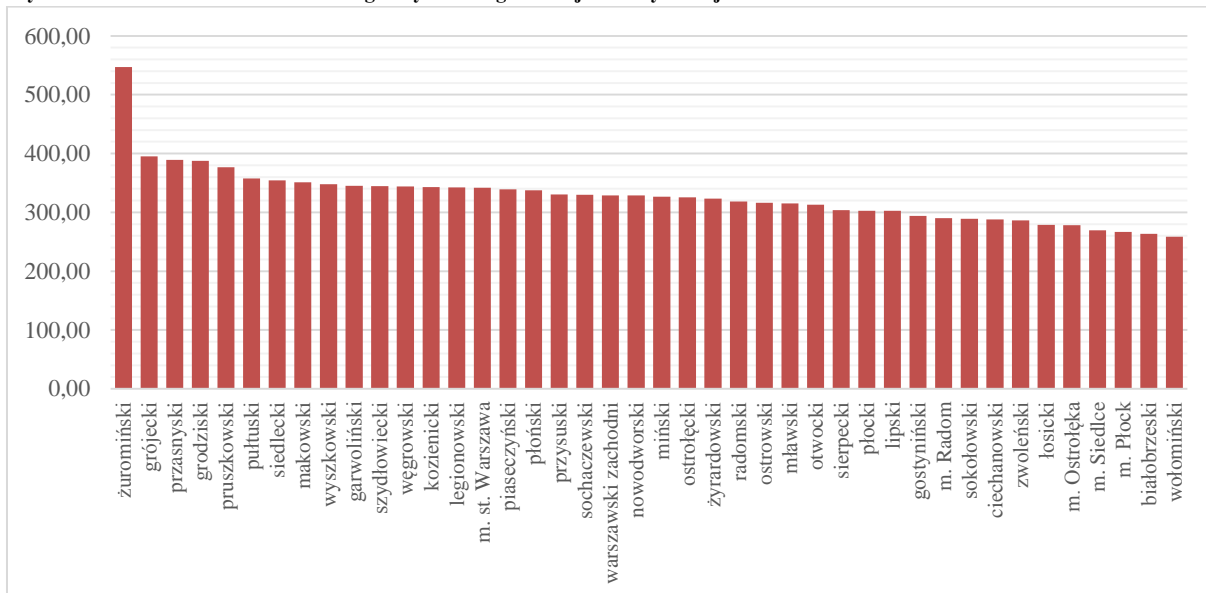

Źródło: Opracowanie własne.

4.5. WSKAŹNIK ZASIŁKU OKRESOWEGO (DŁUGOTRWAŁA CHOROBA)

Wskaźnik obliczany jako średnia miesięczna wysokość zasiłku okresowego z powodu długotrwałej choroby w skali roku wyrażona w złotych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy.

Wykres 42. Wskaźnik zasiłku okresowego z tytułu długotrwałej choroby w woj. mazowieckim w 2017 rok

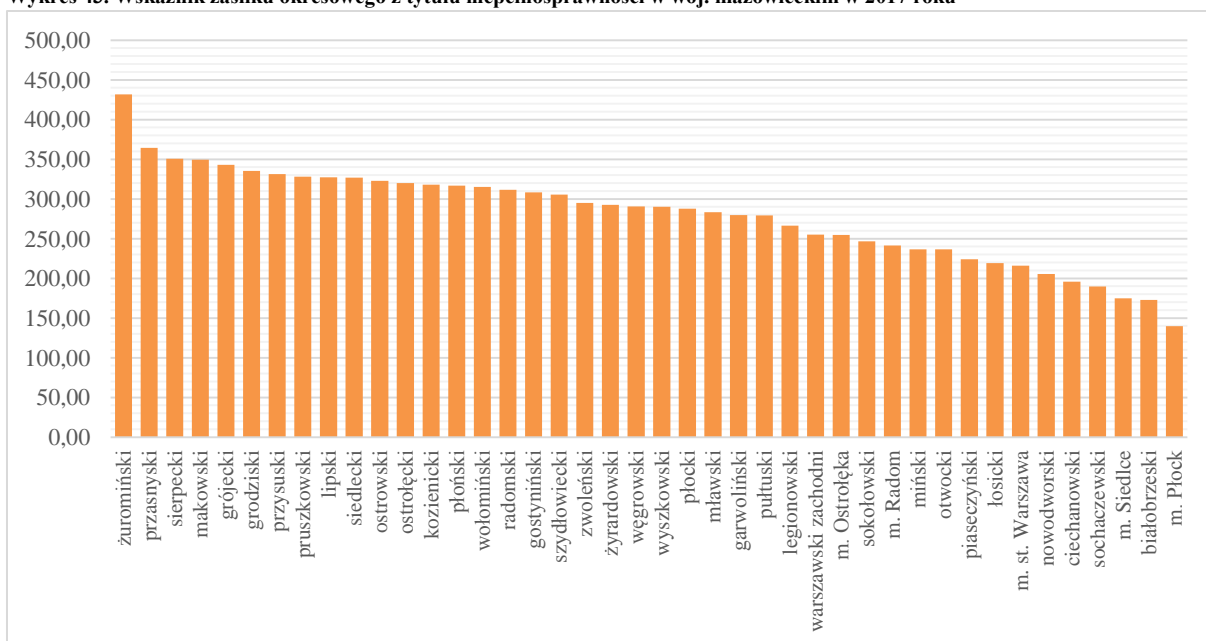

Źródło: Opracowanie własne.

4.6. WSKAŹNIK ZASIŁKU OKRESOWEGO (NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ)

Wskaźnik obliczany jako średnia miesięczna wysokość zasiłku okresowego z powodu niepełnosprawności w roku wyrażona w złotych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy.

Wykres 43. Wskaźnik zasiłku okresowego z tytułu niepełnosprawności w woj. mazowieckim w 2017 roku

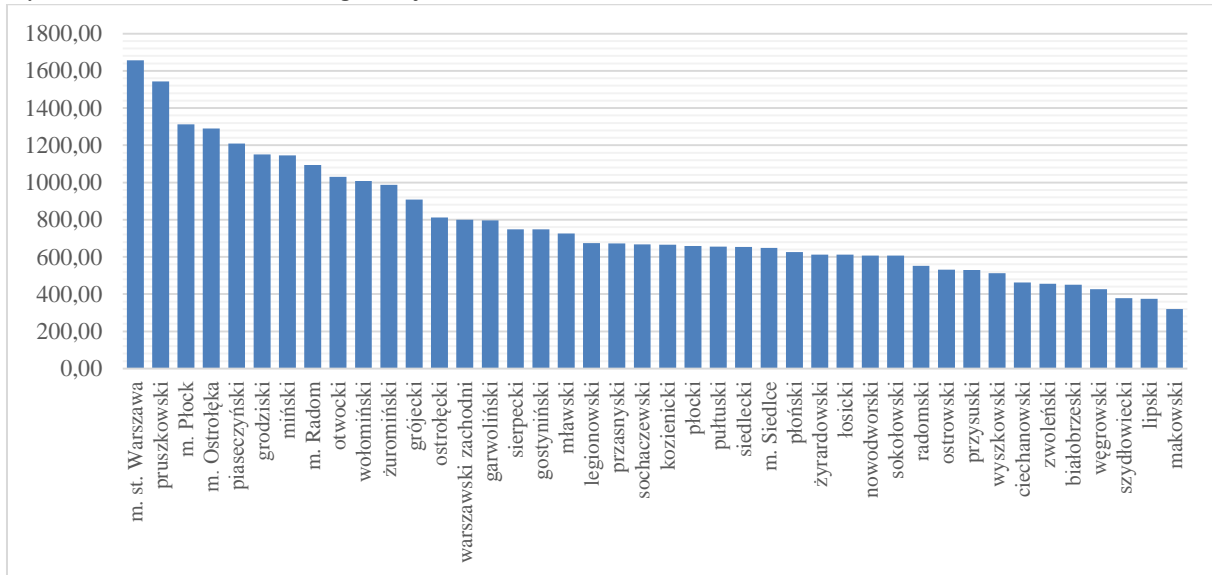
Źródło: Opracowanie własne.

4.7. WSKAŹNIK ZASIŁKU CELOWEGO

Wskaźnik obliczany jako średnia miesięczna wysokość zasiłku celowego na osobę w skali roku wyrażona w złotych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy.

Wykres 44. Wskaźnik zasiłku celowego w woj. mazowieckim w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne.

4.8. WSKAŹNIK POMOCY W CELU INTEGRACJI CUDZOZIEMCÓW

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby cudzoziemców, którzy zawarli indywidualny program integracji do kosztów ogółem indywidualnych programów integracji. Wskaźnik do zastosowania na poziomie powiatu i województwa. Ze względu na brak danych w obecnym formularzu OZPS niemożliwa jest prezentacja graficzna tego wskaźnika. Należy uzupełnić zakres pozyskiwanych informacji w OZPS o ww. dane.

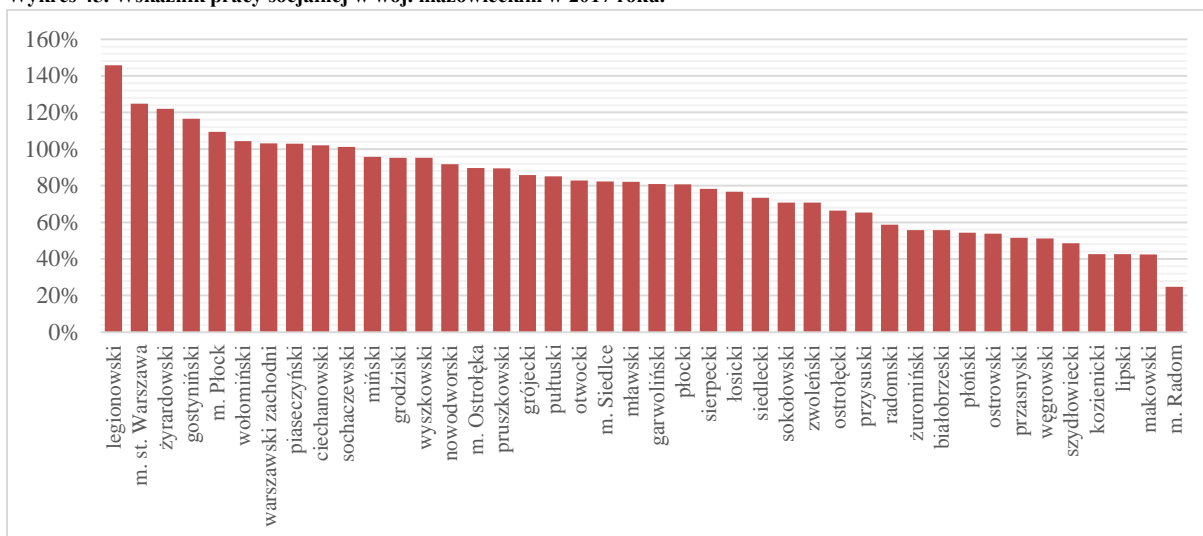
5. POMOC W FORMIE USŁUG

5.1. WSKAŹNIK PRACY SOCJALNEJ

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób objętych pracą socjalną do liczby osób, którym przyznano świadczenie pomnożony przez 100%. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy. Można także zaprezentować wskaźnik *pracy socjalnej* w postaci wykresów: liniowego i warstwowego.

Wykres 45. Wskaźnik pracy socjalnej w woj. mazowieckim w 2017 roku.

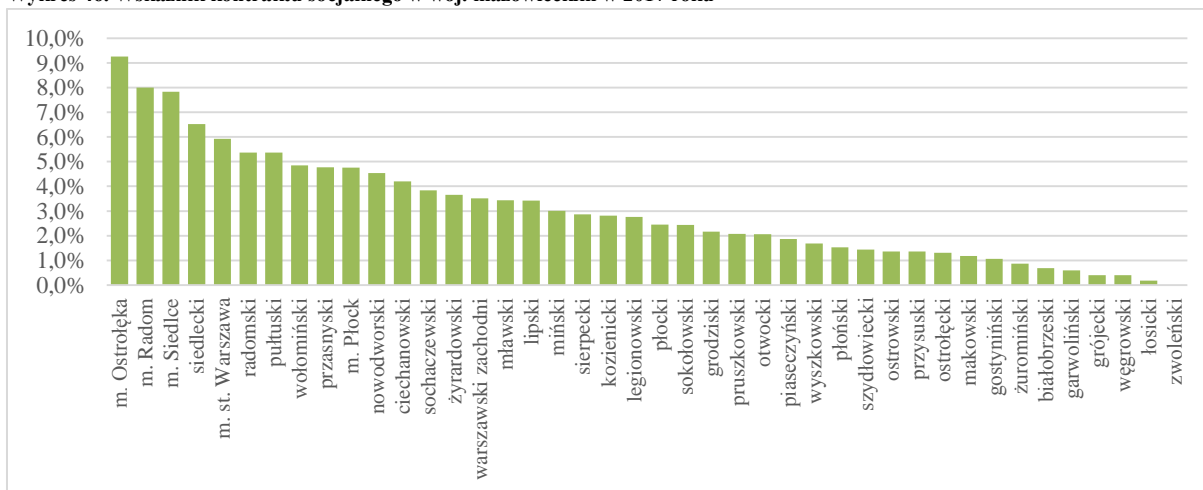

Źródło: Opracowanie własne.

5.2. WSKAŹNIK KONTRAKTU SOCJALNEGO

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób objętych kontraktem socjalnym do liczby osób, którym przyznano świadczenie pomnożony przez 100%. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy pionowy. Można także zaprezentować wskaźnik *kontraktu socjalnego* w postaci wykresów: liniowego i warstwowego.

Wykres 46. Wskaźnik kontraktu socjalnego w woj. mazowieckim w 2017 roku

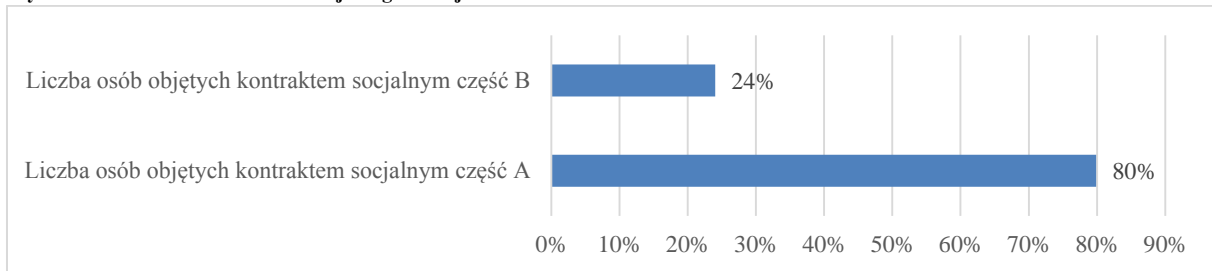
Źródło: Opracowanie własne.

5.3. STRUKTURA KONTRAKTU SOCJALNEGO

Wskaźnik obliczany jako udział osób objętych kontraktem socjalnym typu A i typu B w ogólnej liczbie osób nim objętych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy poziomy.

Wykres 47. Struktura kontraktu socjalnego w woj. mazowieckim w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne

5.4. WSKAŹNIK KORZYSTAJĄCYCH Z USŁUG OPIEKUŃCZYCH W WIEKU POPRODUKCYJNYM

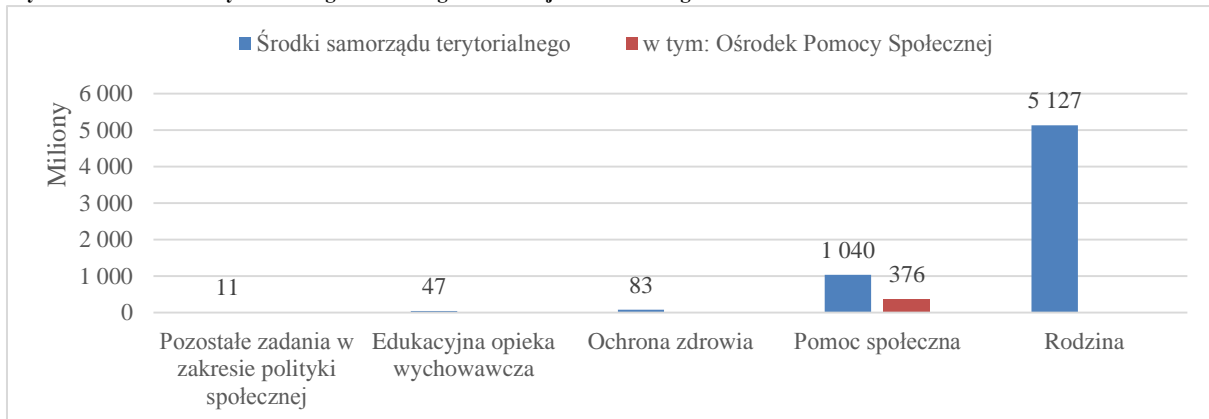
Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety 61 lat i więcej, mężczyźni 65 lat i więcej) objętych pomocą w formie usług opiekuńczych do liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym pomnożony przez 100%. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Z powodu braku dostępnych danych do wizualizacji tego wskaźnika w obecnej ocenie zasobów pomocy społecznej nie wskazaliśmy formy jego prezentacji graficznej. Należy uzupełnić zakres pozyskiwanych informacji w OZPS o ww. dane.

6. WYDATKI NA ZADANIA POMOCY SPOŁECZNEJ

6.1. STRUKTURA WYDATKÓW WEDŁUG DZIAŁÓW

Wskaźnik prezentujący strukturę wydatków na politykę społeczną według działów z wyszczególnieniem kosztów osobowych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy, powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to mapa drzew. Można także zaprezentować wskaźnik *struktura wydatków według działów* w postaci wykresu słupkowego.

Wykres 48. Struktura wydatków wg działów w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 49. Struktura wydatków wg działów w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku w milionach złotych.

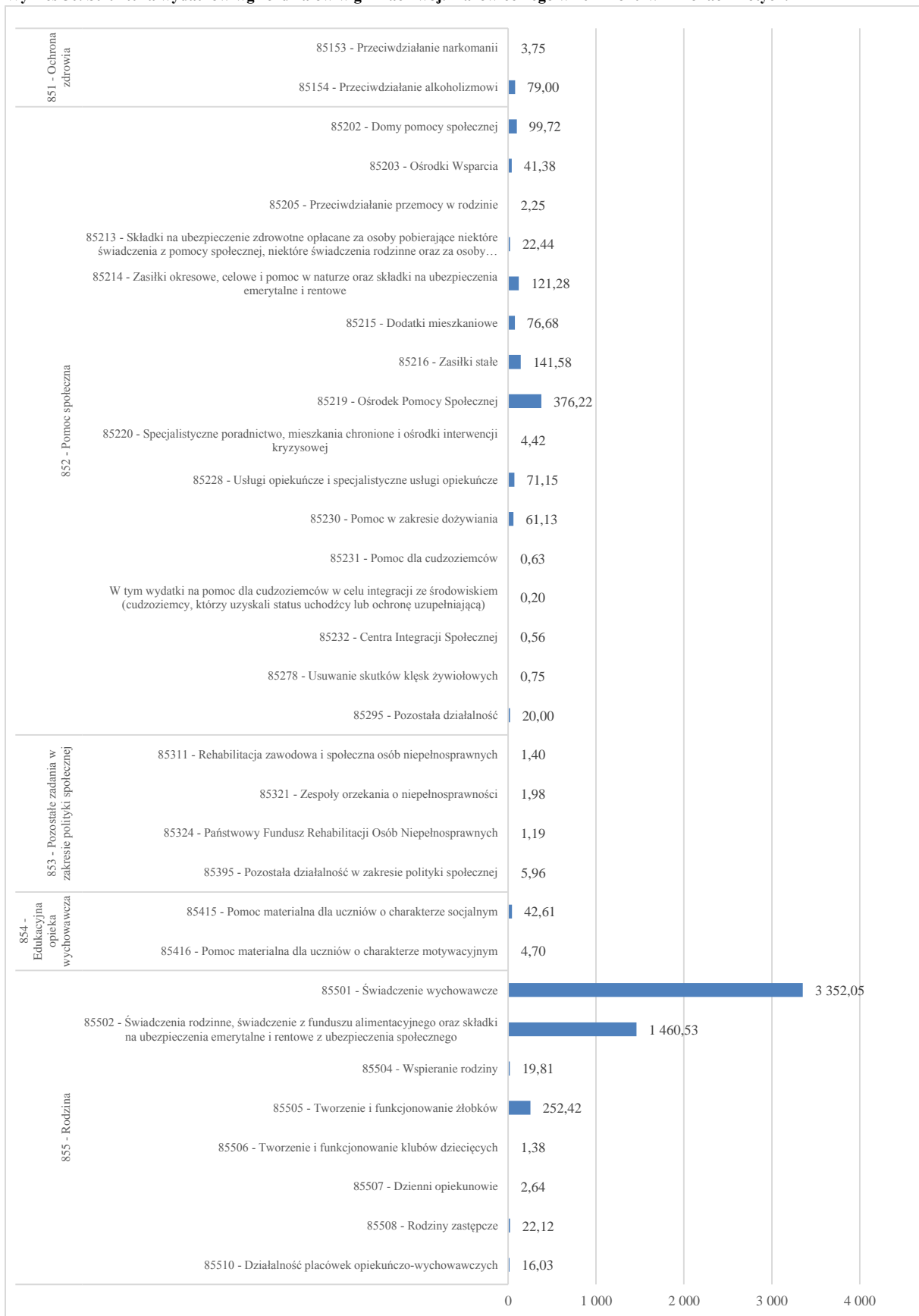

Źródło: Opracowanie własne.

6.2. STRUKTURA WYDATKÓW NA ZADANIA REALIZOWANE W RAMACH POLITYKI SPOŁECZNEJ

Wskaźnik prezentujący strukturę wydatków na politykę społeczną według rozdziałów z wyszczególnieniem kosztów osobowych. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy, powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres słupkowy poziomy. Można także zaprezentować *strukturę wydatków na zadania realizowane w ramach polityki społecznej* w postaci wykresu kołowego.

Wykres 50. Struktura wydatków wg rozdziałów w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku w milionach złotych.

Źródło: Opracowanie własne.

7. KORZYSTANIE ZE ŚWIADCZENIA WYCHOWAWCZEGO (500+)

7.1. WSKAŹNIK ŚWIADCZENIA 500+

Wskaźnik prezentujący liczbę dzieci w rodzinach, które otrzymały świadczenie w ciągu roku. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy, powiatu i województwa. Ze względu na brak dostępnych danych (świadczenie funkcjonuje od połowy 2016 r.) do wizualizacji tego wskaźnika w obecnej ocenie zasobów pomocy społecznej nie wskazaliśmy formy jego prezentacji graficznej. Należy uzupełnić zakres pozyskiwanych informacji w OZPS o ww. dane.

7.2. WSKAŹNIK ŚWIADCZENIA 500+ PRYZNANEGO NA PIERWSZE DZIECKO

Wskaźnik liczony jako stosunek liczby dzieci w rodzinach, którym przyznano świadczenie w ciągu roku na pierwsze dziecko do liczby dzieci w rodzinach, którym przyznano świadczenie w ciągu roku pomnożone przez 100. Wskaźnik do zastosowania na poziomie gminy i województwa. Ze względu na brak dostępnych danych do wizualizacji tego wskaźnika w obecnej ocenie zasobów pomocy społecznej nie wskazaliśmy formy jego prezentacji graficznej. Należy uzupełnić zakres pozyskiwanych informacji w OZPS o ww. dane.

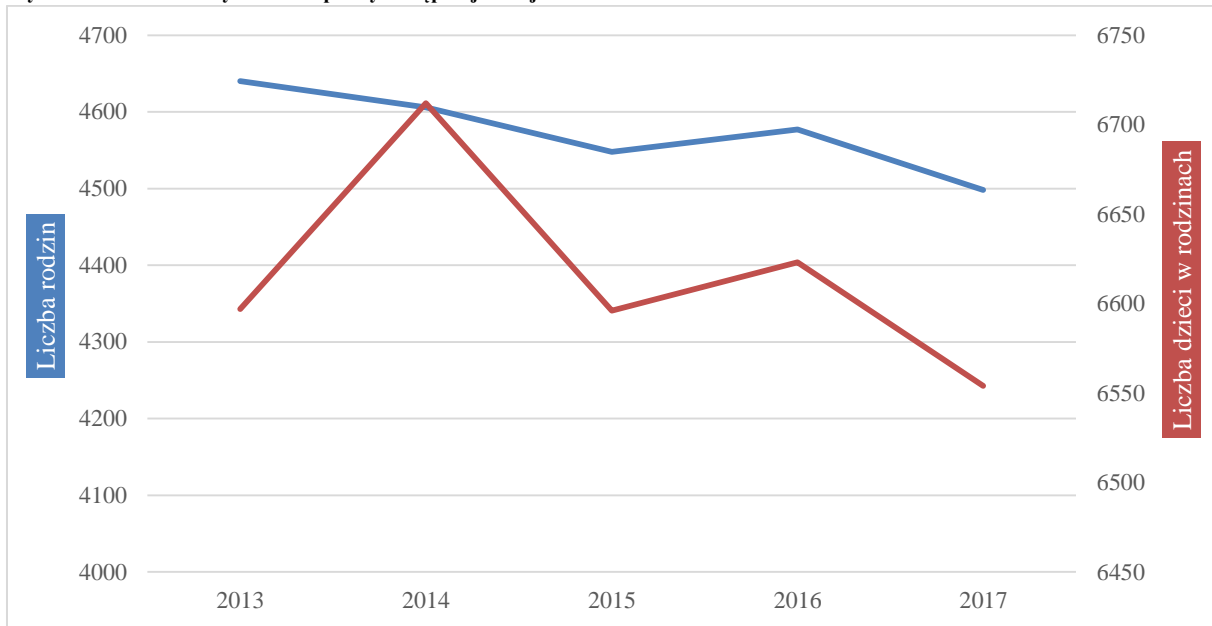
8. PIECZA ZASTĘPCZA

8.1. WSKAŹNIK DYNAMIKI PIECZY ZASTĘPCZEJ

Wskaźnik obrazujący umieszczonych w pieczy zastępczej w poszczególnych latach: rodziny oraz liczbę dzieci w rodzinach. Wskaźnik do zastosowania na poziomie powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres liniowy pionowy z dwiema osiami Y. Można także zaprezentować wskaźnik *dynamiki pieczy zastępczej* w postaci wykresu słupkowego i kołowego.

Wykres 51. Wskaźnik dynamiki w pieczy zastępczej w woj. mazowieckim w 2017 roku

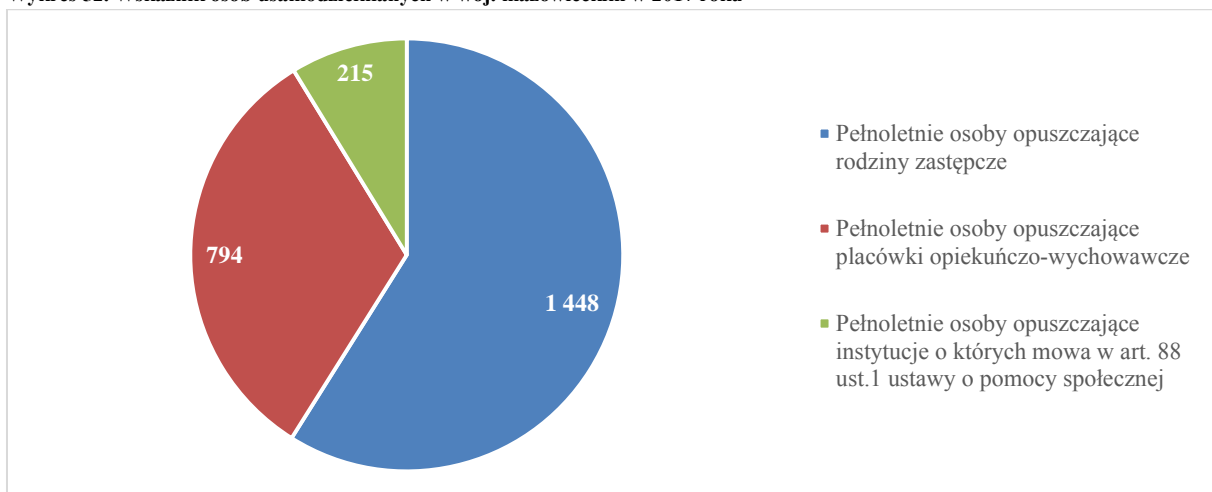

Źródło: Opracowanie własne.

8.2. WSKAŹNIK OSÓB USAMODZIELNIANYCH

Wskaźnik obrazujący strukturę liczby osób usamodzielnianych w rozbiciu na pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze, pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze, pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Wskaźnik do zastosowania na poziomie powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres kołowy. Można także zaprezentować wskaźnik *osób usamodzielnianych* w postaci wykresu słupkowego.

Wykres 52. Wskaźnik osób usamodzielnianych w woj. mazowieckim w 2017 roku

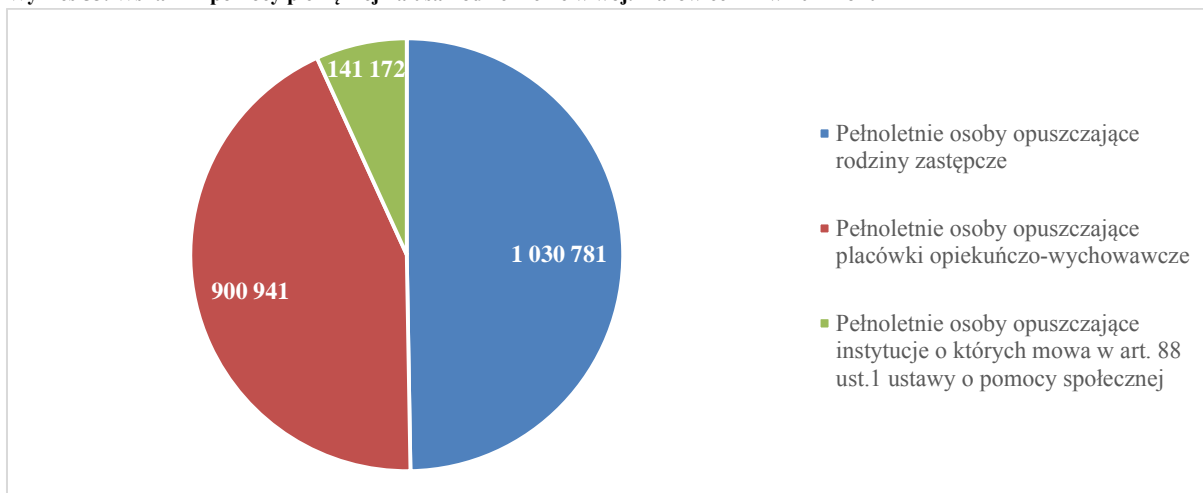
Źródło: Opracowanie własne.

8.3. WSKAŹNIK POMOCY PIENIĘŻNEJ NA USAMODZIELNIENIA

Wskaźnik obrazujący kwotę w złotych ogółem świadczeń na usamodzielnienia w rozbiciu na pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze, pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze, pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Wskaźnik do zastosowania na

poziomie powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres kołowy. Można także zaprezentować wskaźnik *pomocy pieniężnej na usamodzielnienia* w postaci wykresu słupkowego.

Wykres 53. Wskaźnik pomocy pieniężnej na usamodzielnienie w woj. mazowieckim w 2017 roku

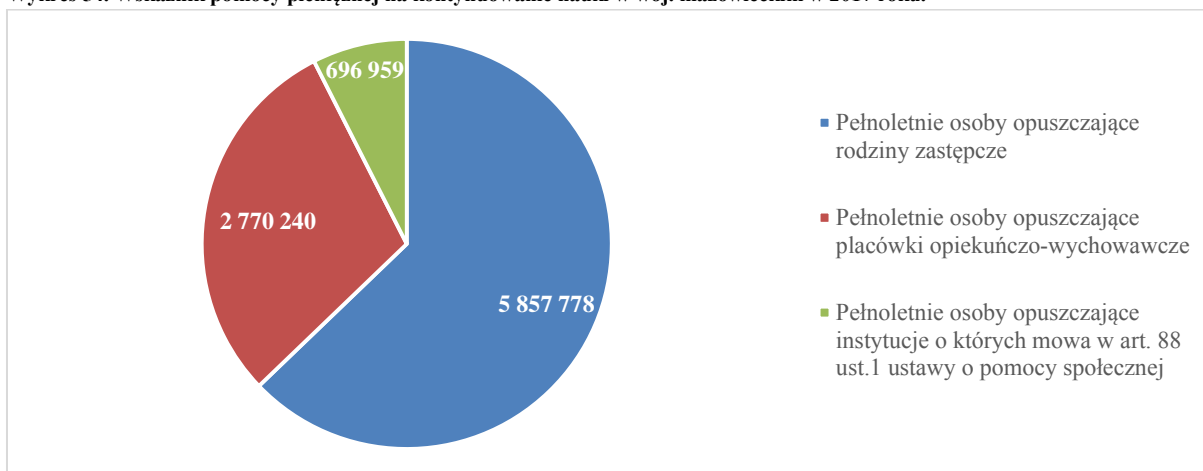

Źródło: Opracowanie własne.

8.4. WSKAŹNIK POMOCY PIENIĘŻNEJ NA KONTYNUOWANIE NAUKI

Wskaźnik obrazujący kwotę w złotych ogółem świadczeń na kontynuowanie nauki w rozbiciu na pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze, pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze, pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Wskaźnik do zastosowania na poziomie powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres kołowy. Można także zaprezentować wskaźnik *pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki* w postaci wykresu słupkowego.

Wykres 54. Wskaźnik pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki w woj. mazowieckim w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

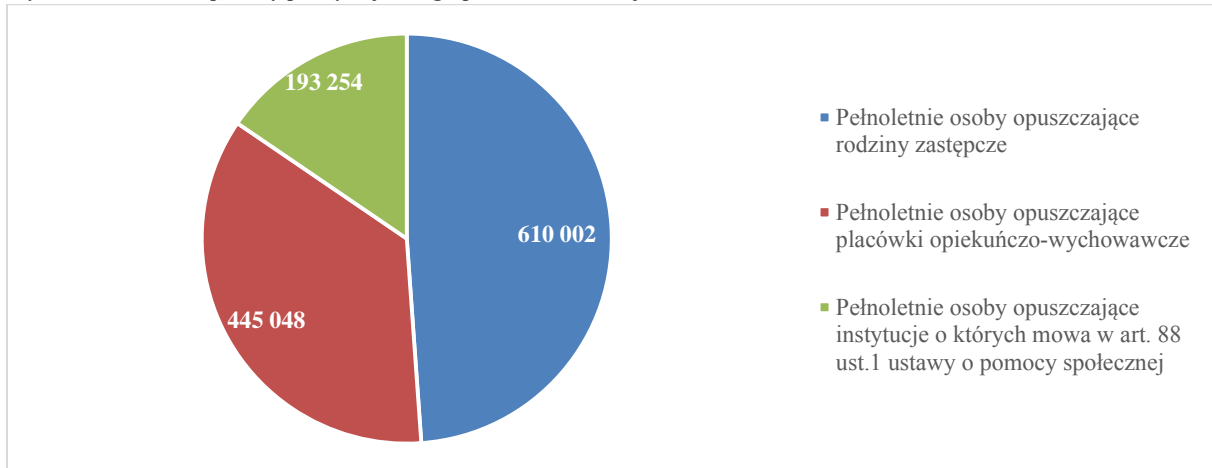
8.5. WSKAŹNIK POMOCY PIENIĘŻNEJ NA ZAGOSPODAROWANIE

Wskaźnik obrazujący kwotę w złotych ogółem świadczeń na kontynuowanie nauki w rozbiciu na pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze, pełnoletnie osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze, pełnoletnie osoby opuszczające instytucje,

o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Wskaźnik do zastosowania na poziomie powiatu i województwa. Proponowana forma prezentacji to wykres kołowy. Można także zaprezentować wskaźnik pomocy pieniężnej na *zagospodarowanie* w postaci wykresu słupkowego.

Wykres 55. Wskaźnik pomocy pieniężnej na zagospodarowanie w woj. mazowieckim w 2017 roku.

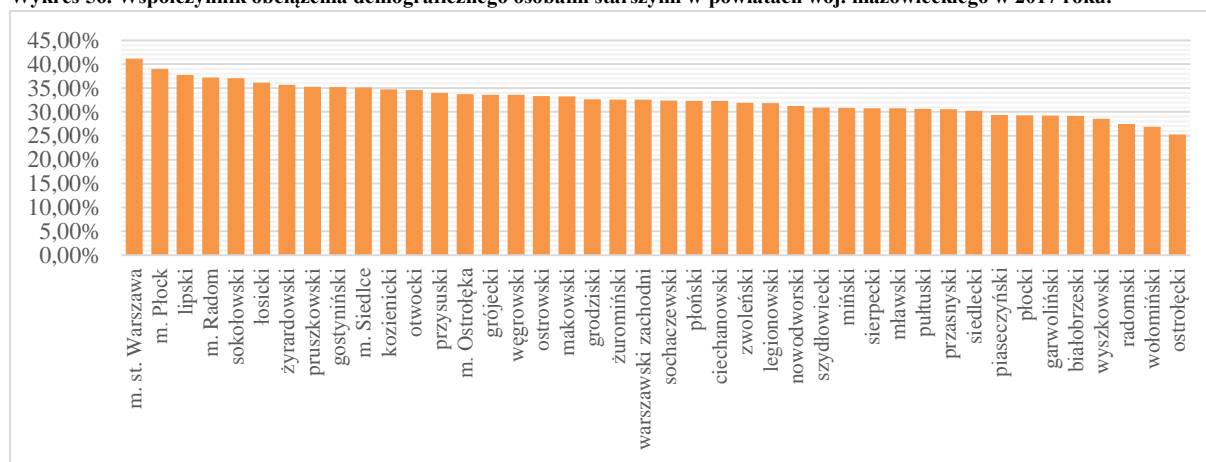
Źródło: Opracowanie własne.

9. DEMOGRAFIA

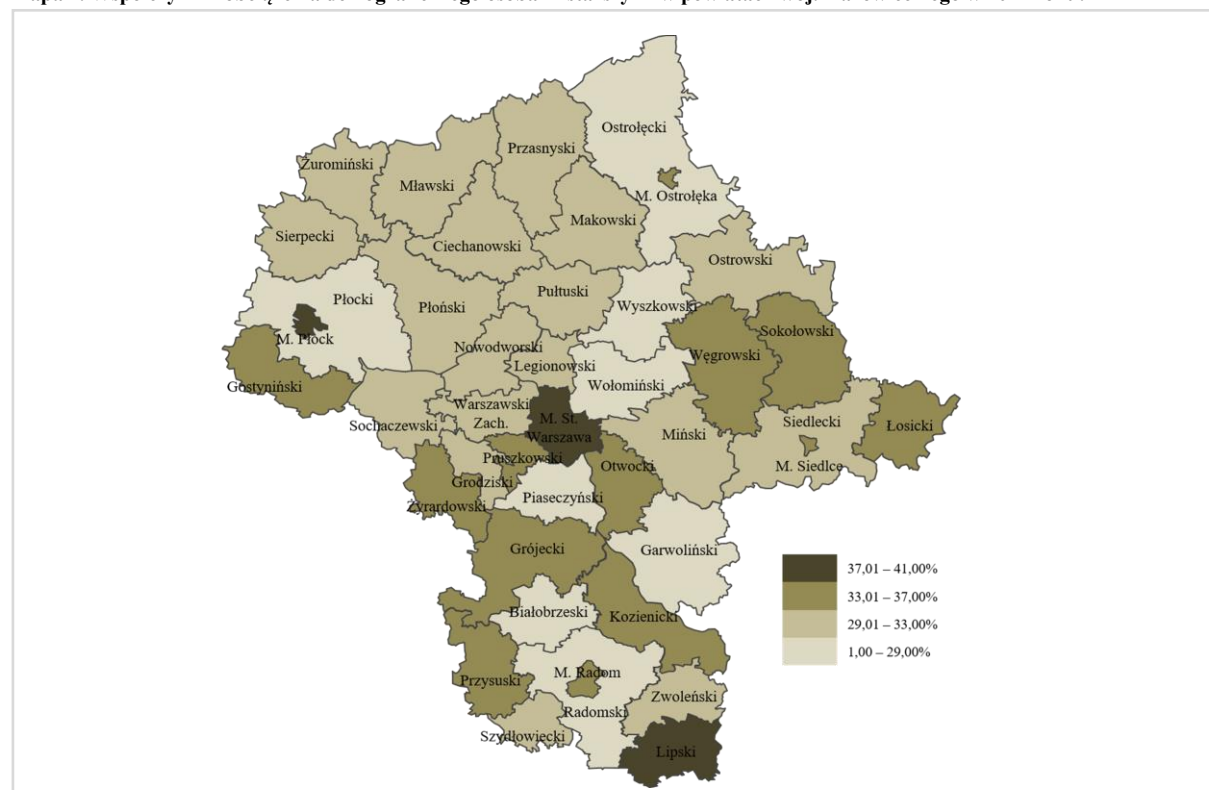
Poniżej prezentujemy przykładowe formy wizualizacji dla prezentacji danych i wskaźników dotyczących zagadnień demograficznych. Ponieważ w chwili tworzenia raportu nie podjęto decyzji, jakie wskaźniki demograficzne będą prezentowane, przedstawiamy możliwe formy wizualizacji dla tego obszaru tematycznego. Dane demograficzne mają zastosowanie na poziomie gminy, powiatu i województwa. Mogą być prezentowane w postaci: mapy (poziom powiatu i województwa), wykresu słupkowego (poziom powiatu i województwa) lub informacji w postaci danych zawartych w tekście predefiniowanym (poziom gminy).

Wykres 56. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w powiatach woj. mazowieckiego w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

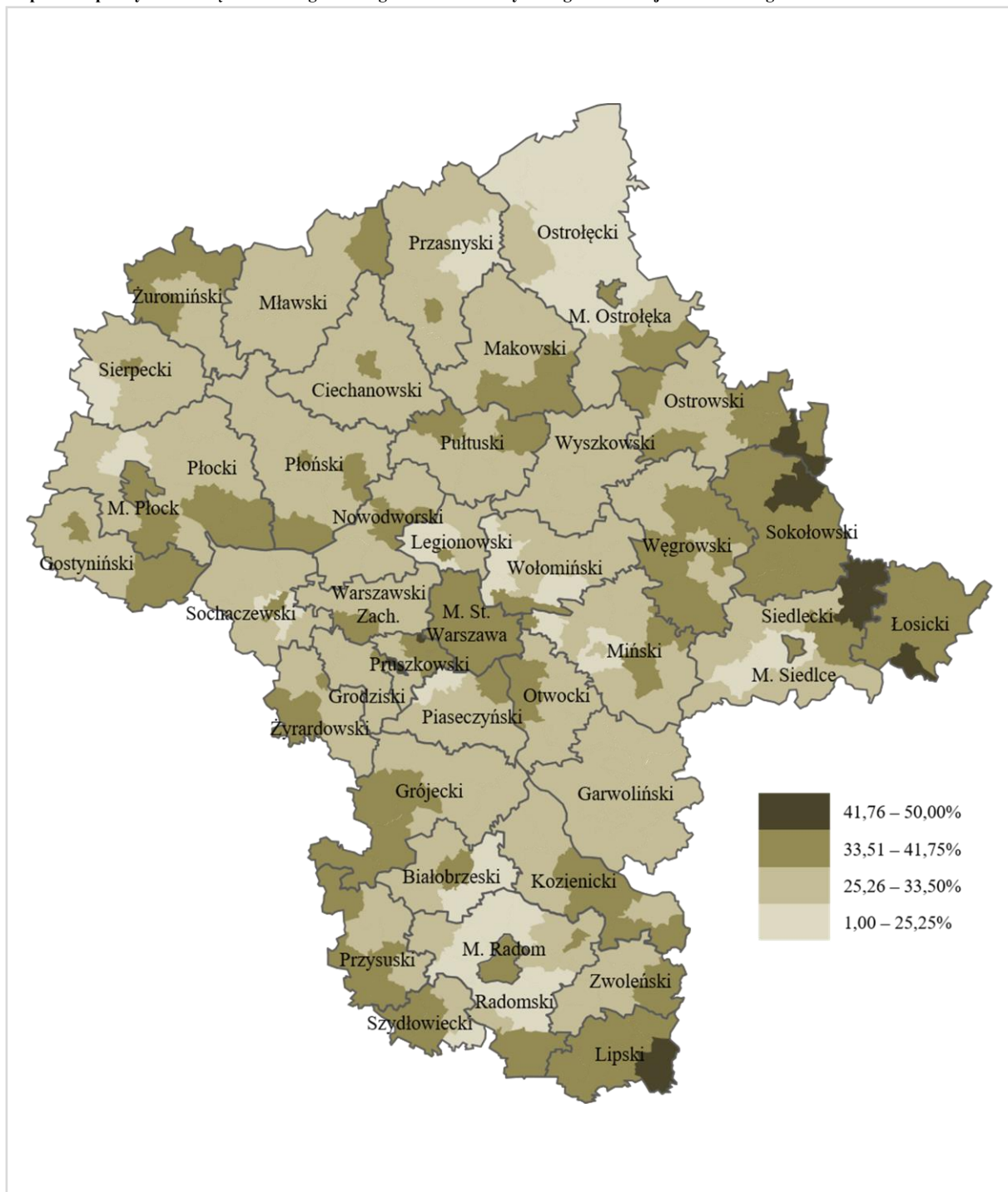
Mapa 7. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w powiatach woj. mazowieckiego w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 8. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie własne.

V. PODSUMOWANIE

Dotychczasowe możliwości wizualizacji graficznej danych w CAS, służące do formułowania wniosków i rekomendacji w ramach OZPS, były wykorzystywane przez gminy i powiaty w bardzo ograniczony sposób. Dlatego też twórcy nowej koncepcji sporządzania OZPS zaproponowali modyfikację sposobu prezentacji graficznej informacji zbieranych w ramach oceny zasobów. Przyjęto założenie, że nowe narzędzie OZPS będzie zmodyfikowaną platformą informatyczną zbudowaną na podstawie Centralnej Aplikacji Statystycznej, pozwalającą na przygotowanie „gotowego” raportu oceny zasobów pomocy społecznej dla jednostek na szczeblu lokalnym (gmina, powiat) przy wykorzystaniu elementów graficznych w tym zmodyfikowanych wskaźników pomocy społecznej. Mając to na uwadze, a także treści zawarte w niniejszym raporcie możemy sformułować poniższe wnioski:

1. Dotychczas dostępnymi formami prezentacji graficznej w formularzu OZPS były:
 - wizualizacja na stronie tytułowej dokumentu poprzez umieszczenie w jej nagłówku, lub stopce godła/herbu gminy lub powiatu,
 - zastosowanie technik wizualizacji w polach opisowych poprzez wklejenie w tych polach gotowego wykresu, mapy, tabeli (funkcjonalność dostępna na poziomie gminy, powiatu),
 - zastosowanie technik wizualizacji w polach opisowych w postaci generatora map i wykresów (dostępny na poziomie kraju i województwa),
 - mechanizm porównania danych sprawozdania własnej jednostki z innymi jednostkami (w obrębie własnego powiatu, województwa).
2. W nowym narzędziu OZPS rekomenduje się pozostawienie już istniejących mechanizmów wizualizacji graficznej, tj. umieszczenie godła/ herbu gminy/powiatu na stronie tytułowej tworzonego raportu oraz możliwość porównywania danych sprawozdania własnej jednostki z innymi jednostkami w CAS.
3. Do przedstawienia danych, wniosków i rekomendacji w nowej metodologii sporządzania oceny zasobów w „gotowych” raportach PDF oraz w części rekomendacyjnej dla gmin i powiatów zostanie zastosowane narzędzie informatyczne w postaci pakietu Oracle Business Intelligence.
4. Narzędzie Oracle Business Intelligence zostanie udostępnione dla ROPS i będzie wspomagać województwa samorządowe w tworzeniu elementów graficznych w raportach OZPS.
5. W przypadku wizualizacji graficznej wskaźników zaproponowanych w raporcie „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu.” do wykorzystania w raportach PDF rekomendujemy następujące formy prezentacji:

- dla wskaźników kadry pomocy społecznej: **wykres słupkowy pionowy** (wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych, wolontariatu), **mapę** (wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin oraz wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej minimum 3 pracowników socjalnych w gminie) dla poziomu powiatu i województwa, na poziomie gminy: **informacja w tekście predefiniowanym** o spełnieniu lub niespełnieniu wskaźników,
 - dla wskaźników infrastruktury pomocy społecznej **wykres słupkowy pionowy** (wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w domach pomocy społecznej, wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy, wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych),
 - dla wskaźników osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej: **mapę** (wskaźnik deprivacji lokalnej na 1 tys. mieszkańców) na poziomie powiatu i województwa, **wykres słupkowy pionowy** (wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy, wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej), **wykres słupkowy poziomy** (wskaźnik powodów przyznania pomocy),
 - dla wskaźników opisujących pomoc w formie świadczeń: **wykres słupkowy pionowy** (wskaźniki zasiłku stałego, okresowego, celowego),
 - dla wskaźników opisujących pomoc w formie usług: **wykres słupkowy pionowy** (wskaźnik pracy socjalnej, kontraktu socjalnego), **wykres słupkowy poziomy** (wskaźnik struktury kontraktu socjalnego),
 - dla wskaźników opisujących wydatki na zadania pomocy społecznej: **mapę drzew** (wskaźnik struktura wydatków wg działów), **wykres słupkowy poziomy** (wskaźnik struktura wydatków wg rozdziałów),
 - dla wskaźników opisujących pieczę zastępczą: **wykres liniowy pionowy z dwoma osiami Y** (wskaźnik dynamiki w pieczy zastępczej), **wykres kołowy** (wskaźnik osób usamodzielnianych, wskaźnik pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, wskaźnik pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, wskaźnik pomocy pieniężnej na zagospodarowanie),
 - dla wskaźników: pomocy w celu integracji cudzoziemców, korzystających z usług opiekuńczych w wieku poprodukcyjnym, świadczenia 500+, oraz 500+ na pierwsze dziecko nie zostały wskazane formy wizualizacji graficznej ze względu na brak danych w obecnej OZPS i konieczność uzupełnienia tych danych w ramach nowej formuły ich pozyskiwania.
6. Na poziomie gminy oprócz prezentowania wskaźnika jako danych z 3 lat, warto prezentować także średnią wielkość wskaźnika dla powiatu, województwa, kraju. Dzięki temu osoby, do których kierowany jest raport, otrzymają informację jak ich gmina wypada na tle kraju, województwa, powiatu.

7. Niektóre wizualizacje wskaźników mogą być prezentowane na wykresach przy wykorzystaniu danych z dłuższego okresu (np. kilkunastu lat), co pozwoli decydom w gminach i powiatach na szerszy ogląd zmian zachodzących w danym obszarze społecznym.

VI. WYKAZ ZASTOSOWANYCH SKRÓTÓW

BI	(z ang. Business Intelligence) w tłumacz.: Inteligencja Biznesowa
CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
DPS	Dom Pomocy Społecznej
HTML	(z ang. Hyper Text Markup Language) w tłumacz. Hipertekstowy język znaczników,
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PDF	(z ang. Portable Document Format) w tłumacz.: Przenośny Format Dokumentu
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy

VII. SPIS RYSUNKÓW I TABEL

1. WYKAZ WYKRESÓW

Wykres 1. Przykładowe zastosowanie wykresu w formularzu OZPS – liczba mieszkańców gminy Warka w latach 2014, 2015 i 2016.	6
Wykres 2. Słupkowy poziomy. Szacunkowa liczba rodzin objętych pomocą społeczną wg powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w roku 2017.	17
Wykres 3. Słupkowy pionowy. Kadra ośrodków pomocy społecznej województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.	18
Wykres 4. Słupkowy poziomy procentowy. Udział procentowy poszczególnych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.	18
Wykres 5. Słupkowy poziomy skumulowany. Liczba wskazanych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.	19
Wykres 6. Słupkowy poziomy dzielony z dwiema osiami Y. Szacunkowa liczba rodzin objętych pomocą społeczną wg powodów przyznania pomocy w gminach oraz miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego w roku 2017.	19
Wykres 7. Słupkowy pionowy procentowy. Udział procentowy osób z wykształceniem wyższym w wybranych kategoriach pracowników ośrodków pomocy społecznej województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.	20
Wykres 8. Słupkowy pionowy dzielony z dwiema osiami Y. Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.	20
Wykres 9. Słupkowy pionowy z dwiema osiami Y. Porównanie liczby ludności do liczby osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w OPS/MOPR na 1000 mieszkańców w podregionach województwa mazowieckiego w 2017 roku.	21
Wykres 10. Słupkowy pionowy skumulowany. Kadra ośrodków pomocy społecznej województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.	21
Wykres 11. Kombinowany pionowy. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w powiatach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.	22
Wykres 12. Liniowy pionowy. Liczba osób bezrobotnych w województwie mazowieckim w latach 2010-2017.	25
Wykres 13. Liniowy pionowy z dwiema osiami Y. Liczba osób bezrobotnych w województwie mazowieckim w latach 2010-2017.	26
Wykres 14. Liniowy pionowy dzielony z dwiema osiami Y. Liczba osób bezrobotnych w województwie mazowieckim w latach 2010-2017.	26
Wykres 15. Liniowy pionowy procentowy. Udział procentowy wybranych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.	27
Wykres 16. Liniowy pionowy skumulowany. Liczba wskazanych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.	27
Wykres 17. Kołowy. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w gminach i miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego w 2017 roku.	29

Wykres 18. Wielokołowy. Wykształcenie kadry kierowniczej w gminach i miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.....	29
Wykres 19. Słupkowo-kołowy. Środki finansowe w gminach i miastach na prawach powiatu w dziale 852 Pomoc społeczna wg rozdziałów w 2017 roku.....	30
Wykres 20. Pierścieniowy. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w gminach i miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego w roku 2017.	30
Wykres 21. Wielopierścieniowy. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w gminach i miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego w latach 2015-2017.....	31
Wykres 22. Warstwowy pionowy. Liczba osób bezrobotnych w województwie mazowieckim w latach 2010-2017.....	33
Wykres 23. Warstwowy pionowy dzielony z dwiema osiami Y. Liczba osób bezrobotnych w województwie mazowieckim w latach 2010-2017.	33
Wykres 24. Warstwowy pionowy procentowy. Udział procentowy wybranych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017	34
Wykres 25. Warstwowy pionowy skumulowany. Liczba wskazanych powodów przyznania pomocy w gminach województwa mazowieckiego w latach 2015-2017	35
Wykres 26. Punktowy. Relacja liczby osób, którym udzielono pomocy w gminach i miastach na prawach powiatu na 1000 mieszkańców powiatu do przeciętnego wynagrodzenia brutto w powiecie.....	37
Wykres 27. Pęcherzykowy. Relacja liczby osób, którym udzielono pomocy w gminach i miastach na prawach powiatu na 1000 mieszkańców powiatu do przeciętnego wynagrodzenia brutto w powiecie w kontekście liczby ludności tych powiatów.	38
Wykres 28. Średnia osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w gminach na 1000 mieszkańców powiatu w podregionach województwa mazowieckiego w 2017 roku.....	39
Wykres 29. Liczba rodzin funkcjonujących w rodzinnej pieczy zastępczej w woj. mazowieckim w 2017 roku.	40
Wykres 30. Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych w woj. mazowieckim w latach 2015-2017.....	42
Wykres 31. Wskaźnik wolontariatu w woj. mazowieckim w latach 2015-2017.....	43
Wykres 32. Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w domach pomocy społecznej w woj. mazowieckim w 2017 roku	45
Wykres 33. Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w środowiskowych domach samopomocy w województwie mazowieckim w 2017 roku	45
Wykres 34. Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych w woj. mazowieckim w 2017 roku	46
Wykres 35. Wskaźnik długotrwale korzystających z pomocy w woj. mazowieckim w 2017 roku.....	49
Wykres 36. Wskaźnik powodów przyznania pomocy w gminach i miastach na prawach powiatu w województwie mazowieckim w latach 2015-2017	50
Wykres 37. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej.	51
Wykres 38. Wskaźnik zasiłku stałego dla osób samotnie gospodarujących w woj. mazowieckim w 2017 roku	52
Wykres 39. Wskaźnik zasiłku stałego dla osoby w rodzinie w woj. mazowieckim w 2017 roku.....	52
Wykres 40. Wskaźnik zasiłku okresowego w woj. mazowieckim w 2017 roku	53
Wykres 41. Wskaźnik zasiłku okresowego z tytułu bezrobocia w woj. mazowieckim w 2017 roku	53

Wykres 42. Wskaźnik zasiłku okresowego z tytułu długotrwałej choroby w woj. mazowieckim w 2017 roku	54
Wykres 43. Wskaźnik zasiłku okresowego z tytułu niepełnosprawności w woj. mazowieckim w 2017 roku	54
Wykres 44. Wskaźnik zasiłku celowego w woj. mazowieckim w 2017 roku	55
Wykres 45. Wskaźnik pracy socjalnej w woj. mazowieckim w 2017 roku.	56
Wykres 46. Wskaźnik kontraktu socjalnego w woj. mazowieckim w 2017 roku	56
Wykres 47. Struktura kontraktu socjalnego w woj. mazowieckim w 2017 roku.	57
Wykres 48. Struktura wydatków wg działów w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku.	58
Wykres 49. Struktura wydatków wg działów w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku w milionach złotych.	58
Wykres 50. Struktura wydatków wg rozdziałów w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku w milionach złotych.	59
Wykres 51. Wskaźnik dynamiki w pieczy zastępczej w woj. mazowieckim w 2017 roku	61
Wykres 52. Wskaźnik osób usamodzielnianych w woj. mazowieckim w 2017 roku	61
Wykres 53. Wskaźnik pomocy pieniężnej na usamodzielnienie w woj. mazowieckim w 2017 roku....	62
Wykres 54. Wskaźnik pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki w woj. mazowieckim w 2017 roku.	62
Wykres 55. Wskaźnik pomocy pieniężnej na zagospodarowanie w woj. mazowieckim w 2017 roku.	63
Wykres 56. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w powiatach woj. mazowieckiego w 2017 roku.	64

2. WYKAZ MAP

Mapa 1. Stosunek liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia do liczby mieszkańców województwa mazowieckiego w 2017 roku w ujęciu powiatowym.....	41
Mapa 2. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku. 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin.	43
Mapa 3. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku. Minimum 3 pracowników socjalnych w gminie.....	44
Mapa 4. Rozmieszczenie domów pomocy społecznej w woj. mazowieckim w 2017 roku.	47
Mapa 5. Rozmieszczenie środowiskowych domów samopomocy w woj. mazowieckim w 2017 roku.	47
Mapa 6. Wskaźnik deprivacji lokalnej na 1 tys. mieszkańców w woj. mazowieckim w roku 2017. ...	48
Mapa 7. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w powiatach woj. mazowieckiego w 2017 roku.	64
Mapa 8. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w gminach woj. mazowieckiego w 2017 roku.	65

3. WYKAZ ZDJĘĆ

Zdjęcie 1. Strona tytułowa formularza Oceny zasobów pomocy społecznej.	4
Zdjęcie 2. Okno prezentacji formularza w formie HTML.	6
Zdjęcie 3. Okno generatora map w systemie CAS.	8
Zdjęcie 4. Okno generatora wykresów w systemie CAS.	9
Zdjęcie 5. Okno „Porównania danych” w systemie CAS.	10

Zdjęcie 6. Okno „Porównania danych” w systemie CAS.	11
Zdjęcie 7. Okno „Porównania danych” w systemie CAS.	12
Zdjęcie 8. Okno „Porównania danych” w systemie CAS.	13
Zdjęcie 9. Wykresy warstwowe dostępne w BI Publisher.	14
Zdjęcie 10. Wykresy słupkowe dostępne w BI Publisher.	15
Zdjęcie 11. Wykresy liniowe dostępne w BI Publisher.	15
Zdjęcie 12. Wykresy kołowe dostępne w BI Publisher.	16
Zdjęcie 13. Wykresy pęcherzykowe dostępne w BI Publisher.	16
Zdjęcie 14. Wykresy okrężne dostępne w BI Publisher.	16

4. WYKAZ TABEL

Tabela 1. Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu słupkowego.	22
Tabela 2. Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu liniowego.	28
Tabela 3. Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu kołowego.	31
Tabela 4. Sugestia zastosowania wskaźników w formie wykresu warstwowego.	35

VIII. WYKAZ WYKORZYSTANYCH ŹRÓDEŁ

ŹRÓDŁA PISANE:

1. Raport „Nowy sposób sporządzania OZPS w celu planowania lokalnej polityki przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”, Instytut Pracy i Spraw Społecznych, Warszawa marzec 2018 r.
2. Raport „Standard informacji, danych i miar strategicznych polityki krajowej w obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu.” Instytut Pracy i Spraw Społecznych w Warszawie, Warszawa czerwiec 2018 r.
3. Raport „Projekt założeń do zmodyfikowania mechanizmów CAS dotyczących agregacji danych i wypełniania sprawozdania” Instytut Pracy i Spraw Społecznych w Warszawie, Warszawa czerwiec 2018 r.
4. „Ocena zasobów pomocy społecznej gminy Warka za 2017 rok”.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

1. <http://cas.mpips.gov.pl/CAS-pomoc>
2. <http://www.oracle.com/pl>
3. <https://cesar.praca.gov.pl>